

Foia enciclopedică literară lunară.

ADMINISTRAȚIUNEA
ȘOIMUȘ (POSTA: NAGY-SAJÓ).

ABONAMENTUL:
PE AN 3 FL. (7,50 FRANCI).

REDAȚIUNEA:
RETEG (RETEAG).

Rugăciune către Isus Christos.

(După limba italiană.)

Când cu ochii plin de lacrimi, tulburat de suferință
Voi simți că-a mea viață e aproape de sfârșit —
Te îndură atunci spre mine și primesce a mea căință,
O! Isuse prea-ndurate, O! Isuse prea iubit!

Când cu mâna tremurândă obosit scăpa-voiu crucea,
Crucea sfântă către care așa des m-am închinat, —
Să-mi alină durerea crudă, ce m-a tortura atuncea,
O! Isuse prea iubite, O! Isuse prea-ndurat!

Când cu buze-ovinețite și cu fața-ngălbinită,
Voi zăcea plin de sudore și cu trupul obosit
Erlă-mi multele pecate cu-ndurerea-Ți infinită
O! Isuse prea-ndurate, O! Isuse prea iubit!

Când în fantasia-mă frântă de o grăznică durere,
Mi-oi forma fantasma morții și de ea înspăimântat
Trăsări-voiu, o atuncea mă-ntăresce, dă-mi putere
O! Isuse prea iubite, O! Isuse prea-ndurat!

Când versa-voiu eu din ochi-mi lacrimile de pe urmă,
Sufletul lua-și-va sborul către ceriul infinit —
Să primescă ca și o jertfă viața mea care se curmă,
O! Isuse prea-ndurate, O Isuse prea iubit!

Când în fine al meu suflet se va duce către Tine
Și-a lăsa în a lui urmă numai lutul înghețat —
Nu te înturna atuncea cu dispreț de către mine
O! Isuse prea iubite, O! Isuse prea-ndurat!

Emilian.

Simion Bărnuțiu.

(1808—1864.)

La 3/15 Maiu a. a. s'au implinit cinci-dăci de ani, de când Românii transilvăneni, adunați în număr de 40 mii pe câmpul de lângă Blași, s'au afirmat ca națiune liberă.

Din mijlocul acelei imense mulțimi se ridică ca și un brad măreț figură alui *Simion Bărnuț*. Amintirea zilei de 3/15 Maiu este strâns legată de persona lui.

Simion Bărnuțiu face parte din generația inimosă dela 1848: generație nutrită de ideale sfinte; generație plină de abnegație, care cu multă desinteresare a muncit pentru binele și fericirea neamului românesc.

Născut în 1808 în Bocșa-română, un sat în comitatul Selagiului, Bărnuțiu și-a făcut studiile parte la Carei, parte la Blași. Aici după terminarea cursului teologic la 1832 ajunge profesor de istorie și filosofie, ér mai târziu secretariu al episcopului Leményi. Talentul și spiritul comunicativ l'au făcut pe tinêrul profesor în scurt timp omul cel mai popular din Blași și jur. — El era fruntașul generației tinere de pe atunci, generație conduse de principiile naționale. În urma unor neînțelegeri ivite între episcopul Leményi și câțiva profesori și teologi în frunte cu Bărnuțiu; densusul părăsesce Blașiul și se retrage în Sibiu, unde învață dreptul. Aici îl ajung evenimentele anului 1848. Bărnuțiu și-a avut partea de leu în mișcarea Românilor de pe atunci. El a jucat rolul de tribun. A fost unul din cei mai iubiți și mai populari conducători.

Drept dovadă vom cită cuvintele nemuritoriului Barițiu, care, ca martor ocular cu ocasiunea adunării dela Dumineca Tomii, astfeli ne descrie sosirea lui Bărnuțiu în Blași: »După amedă se mai vedu un spectacol memorabil. Simion Bărnuțiu venind dela Sibiu ajunsese la comuna vecină Mănărade. Aflându-se de venirea lui până acolo, tribunii trimiseră trăsura ca să-l aducă și-i eșiră întru întemăpinare cu totă mulțimea. La intrare poporul voia se-i desprindă caii, să-l ducă ei în triumf. Atunci Bărnuțiu surprins se scolă în picioare și le dice: »Acuma fraților, nu este timpul ca se băgăm pe omeni în jug, ci să-i scotem. Lăsați dară se tragă vitele, că voi ați tras destul, și acum se fim omeni liberi.« ¹⁾ Poporul român îl privia ca pe un adevărat apostol și-l asculta cu multă pietate. Și nice nu e mirare! Bărnuțiu era așa de blând în înfătoșare, dulce și ales la vorbă, sincer și nefățarit în totă a lui ființă.

¹⁾ Părți alese din istoria Transilv. vol. II. p. 100.

Adunarea din 3/15 Maiu a fost momentul cel mai strălucit în viața lui Simion Bărnuțiu. În acesta adunare a figurat Simion Bărnuț ca vicepreședinte dimpreună cu George Barițiu. Ca atare a rostit în biserica catedrală din Blași, făimosul său discurs intitulat: »Românii și Ungurii«, a cărui efect a fost de nedescris.

»Cine se nu se închine înaintea înălțimii omenesci, când se uită la acesta adunare măreț, care face se salte de bucurie inima fie-cărui Român bun, și însuflă respect și spaimă celor ce nu vor libertatea omenilor și uresc pre Români?« Astfel își începe Bărnuțiu magistralul seu discurs, desfășurând cu multă competență aspirațiunile și dorințele neamului românesc. El a devenit un fel de evanghelie pentru Românii din vremile acele.

A doua zi s'a deschis adunarea pe câmpia de lângă Blași, care la propunerea lui Bărnuțiu se numesce de atunci încôce »Câmpul libertății.« — Aici s'au votat o serie de principii democratice, mai tôte propuse de Bărnuțiu. — În revoluție el fu cap al comitetului de acțiune. După revoluție Bărnuțiu merge la Viena și Pavia, ca să completeze studiile juridice. În Pavia a luat doctoratul în drept. La 1855 este numit profesor de drept și filosofie la universitatea din Iași. Timp de 8 ani a răspândit printre elevii sei cunoscințele cele mai frumoșe din domeniul dreptului și a filosofiei. Viața-i agitată din tineretă l'a înbolnăvit de timpuriu și la 1863 agravându-i-se bola se desparte de elevii iubiți și se retrage la locul născerii sale, unde móre în 24 Maiu 1864.

Ca profesor universitar, de și scurt timp, a scris următoarele opere iuridice: »Dreptul natural privat,« tipărit la Iași în 1868; »Dreptul ginților«; »Doctrina constituțiunii«; »Dreptul public al Românilor«, tip. la Iași 1867. A scris și vre-o 8—9 lucrări filosofice, remase tôte în manuscris.

În luptă și muncă nesfârșită și-a petrecut viața Simion Bărnuțiu. Tot ce a făcut, tot ce a conceput cu mintea-i mare, a fost pentru nêmul său iubit. Cade-se dar ca acum, când se împlinesc 50 ani dela zilele de mărire ale Românilor transilvăneni se ne reamintim pătrunși de cea mai adencă pietate memoria acestui bărbat și însuflețindu-ne de faptele lui, se lucrăm cu toții pentru înaintarea poporului românesc.

G. P.

Arta economiei vieții omenesci.

(Tradusă după un învățat engles.)

Plecați-vă capetele vóstre la pământ, locuitorii ai pământului, tăceți și luați cu evlavie învățătura de sus.

Până unde resare sórele și suflă vântul, până unde mai sunt urechi de auđit și minți de priceput, până acolo lăsați se sune și legile vieții și morții și urmați sentințele adevérului.

Tóte vin dela D-đeu. Puterea lui e nemărginită; înțelepciunea lui e din veci și bunătatea lui ține în veci. El e în mijlocul tuturor și suflarea lui dă viėtă lumii.

El atinge cu degetul său stelele și acestea merg voióse în calea lor. El âmblă pe aripele vântului și îndeplinesce voia sa în tóte regiunile spațiului nemărginit.

Ordinea, iubirea și frumșeța resar din mâna Lui.

Glasul înțelepciunii vorbesce din tóte opurile Sale, însă mintea omenescă nu-L póte cuprinde.

Umbra cunóscerei fuge ca vis preste mintea omului; omul vede că în întunec, el filosofeză și rătăcesce.

Ci înțelepciunea lui D-đeu e ca și lumina ceriului; El nu are lipsă de conclusiuni din rațiune, rațiunea Lui este isvorul adevérului.

Cine se póte amăsura cu Domnul în strălucire! A cărui putere se póte amăsura cu Atotputernicia sa? Are El un asemenea în înțelepciune? Póte-se cineva aseména cu bunătatea Lui?

El este, omule, care te-a creat pe tine; petrecerea ta pe pământ este satorită prin sfatul său. — Puterile sufletesci sunt daruri ale bunătății sale, minunile formării capului teu, sunt opul mânei Sale.

Așadară ascultă vocea lui, pentru că este binevoitoare; și cine ascultă de aceea, acela-și va asigura liniștea sufletului său. —

Considerarea datorințelor omenesci.

Luarea aminte.

Cumpănesce tu însuți o omule, și cugetă, că pentru ce ai fost creat?

Cércă-ți puterile tale, lipsele tale și legăturile tale, și atunci vei descoperi datorințele vieții și vei merge bine în tóte căile tale.

Nu vorbi și nu face nimica, mai înainte de ce ai fi cumpănit cuvintele tale și mai înainte de ce ai socotit tóte urmările a fiecărui paș, carele voesci a-l face, și atunci rușinea va fi departe de tine și departe de casa ta, atunci nu vei avea nici o muștrare și nici o supărare nu se va așeđa pe obrazul tđu. —

Nesocotitul nu-și înfrână limba sa, el flecăresce pe nimerite și se încurcă în nebunia cuvintelor sale. —

Ca și unul ce fuge iute și sare preste un gard și dincolo de gard póte cădea într'o grópă, pre care el fugind nu o vede, așa lucră și acela, care se aruncă repede în lucrare mai nainte de ce va fi putut cumpeni urmările ei.

Așa dară ascultă vocea luărei aminte o omule, cuvintele ei sunt cuvintele înțelepciunii, și căile ei te vor duce la dreptate și adevér.

Diligința.

Fiind-că dđilele care au trecut, nu se mai pot avea, și dđilele viitoare póte că pentru tine nu vor mai veni, așa ți se cade ție, o omule, se folosesci bine timpul de acum, fără de a-ți părea rău de dđilele trecute, și se nu te încređi prea tare în dđilele viitoare.

Clipa acesta e a ta, cea venitoare însă este în sinul venitorului și tu nu poți sci ce va fi în venitor. —

Ceea ce tu odată te-ai cugetat se faci, îndeplinesce numai decât. —

Nu lăsa până pe seră ceea ce ai putut îndeplini dimineța. —

Lenea este începutul lipsei și a grijei; îndeplinirea virtutei aduce bucurie. —

Diligința alungă; fericirea însoțesce pe cel diligent. —

Cine este acela, care și-a câștigat atâta avuție, și la atâta putere și vedă a ajuns, despre care se vorbesce atât de mult, și cine este acela, care dă consiliu împéraților? Este acela, care a scos lenea afară din casa sa și i-a dis: lene, dute, că tu esci inimica mea. —

El sđ scólă de timpuriu și se culcă târđiu; el își exerciază mintea prin meditațiuni, corpul prin ocupațiuni și astfel conservă sănătatea amédurora. —

Leneșului însă îi este greu, el însuși nu scie ce voesce se faci. Dđilele lui trec ca și umbra unui nor, și nu-i lasă nici o umbră. —

Corpul său din lipsa de lucrare este fără putere; el ar voi se faci ceva, însă nu se póte mișca. — Mintea lui este întunecată, cugetele lui sunt confuze, el ar vrea se devină luminat, înse-i lipsesce diligința. —

Casa lui este în disordine, căsenii lui sunt risipitori și-l aduc cât mai curund la sapă de lemn; el vede risipirea, și aude cum i se apropie perirea; el clatină capul și doresce, însă fără resoluțiune, până ce ruinarea vine asupra capului lui, ca și o furtună; rușinea și căința îl însoțesc până la mormânt.

Rivalitatea.

Dacă sufletul tđu este doritor de onóre, dacă urechia ta are ore care plăcere în vocea laudei, atunci ridică-te din pulberea, din care esci creat, țintesce după ceva, ce merită laudă.

Stejarul, a cărui crengi se ridică cătră cer, a fost odinioară ghindă în sinul pământului.

Nisuesce-te a înainta în chiámarea ta, ori și care ar fi aceea și nu te lăsa se te întrecă în merite nimenea. Ci nu învidia meritul altora, ci înavuțesce-ți talentele tale. —

Nu respinge prin mijloce necredincióse și viclene pe conri-valul tđu, nisuesce-te a întrece pe alții prin merite drepte, cuviincióse; și atunci rivalitatea de si nu va succede póte, dar va fi încoronată cu onóre.

Prin o rivalitate virtuosă, se ridică curagiul omului; el înseteză după glorie și se bucură ca un cursor, spre a-și percurge calea sa. — În butul apăsării el se ridică ca și palmul cel înalt, și ca un vultur spre bolta cerescă, și ațintindu-și privirea sa cătră strălucirea sórelui. —

El își face planuri mari, și se delecteză în ducerea lor în deplinire, și numele lui pětrunde până la marginile pământului. —

Înțelepciunea.

Ascultă cuvintele înțelepciunii, ia aminte sfatul ei și-l păstrează în inima ta. Maximele ei sunt forte folositoare și tóte virtuțile se rađimă pre ea: ea este călăuzul vieții omenesci. —

Infrână-ți limba ta, păzesce-ți buzele tale, căci dacă nu — cuvintele gurei tale îți vor turbura liniscea. —

Cine batjocoresce pe cel schiop, sđ se păzescă ca se nu schiope și el; cine vorbesce cu plăcere de greșelele altora, va auđi cu amărăciune muștrându-i-se greșelele lui. —

c. d. Florian.

GEORGE BARIȚIU.

(1812—1892.)

(După „Enciclopedia română”, „Transilvania” pro 1893 ș. a.)

Părintele țiaristicii noastre de dincóce de Carpați este cunoscut tuturor cărturarilor de pe toate plaiurile locuite de Români, ba nici străinilor nu e necunoscut numele lui și opurile lui cele valoróse. Drept aceea numai o datorie ne împlinim dacă ilustrăm o pagină a Revistei noastre cu tipul lui și dacă facem în trăsuri cât de generale istoricul vieții lui celei pline de o activitate uriașă și neobosită, până l'a chemat D-zeul părinților noștri la Sine, să-i dea resplata meritată pentru faptele lui cele bune săvârșite pe altariul națiunii și a patriei.

George Barițiu este urmașul unei familii vechi nobile din districtul *Chiuarului* în Ardeal. S'a născut în Jucul de jos, lângă Cluș în 12/24 Maiu 1812. Tatăl seu, Ioan Pop, era acolo preot gr. cat. După drept deci, numele lui ar fi fost se fie George Pop, ci profesorii unguři i-au schimbat numele în Barițiu, după cum schimba numele tuturor școlarilor mai buni, ca se apară Unguri, nu Români. Schimbarea numelui lui o făcură sub pretestul, că sunt prea mulți școlari cu numele Pop. George Barițiu a studiat mai întâiu la *Trăsădu*, dela anul 1820—1824, apoi la Blașiū în gimnasiu dela 1824—1827 și la Cluș în liceul și cursul filosofic, de unde după 4 ani se întorse ear la Blașiū studiind patru ani de zile cursul teologic din seminariul de acolo. Profesorii lui dela cursul filosofic din Cluș îl sfătuiau să se înscrie la facultatea juridică de acolo și să pășescă apoi pe cariera advocațială. Dar Barițiu, ținând cont de împregiurările de tot nefavorabile pentru iuriștii români și ținând cont de vechia datină, devenită așa ȳicend lege, în înțelesul căreia, dintre fiș preotului, cel mai mare trebuia se urmeze în oficiul tatălui seu, adecă să se preotească, așa Barițiu a făcut ceea ce făcură cei mai mulți bărbați de ai noștri din acele timpuri: a intrat în seminariul din Blașiū, de unde au eșit atâta bărbați binemeritați pentru patriă și națiune. După absolvirea teologiei tot cu acel rezultat eminent, cu care absolvase celelalte școle, Barițiu fū denumit la anul 1835 profesor de fizică la facultatea filosofică din Blașiū. Un an după aceea, după ce făcuse cu nemuritorul Cipariū o călătorie prin România și primise dela episcopul Lemény din Blașiū »ordines minores,« a fost chemat ca profesor la școla română din Brașov, înființată la 1834 sub conducerea unui învățator macedo-român și remasă acum fără învățator. Inmulțindu-i-se elevii în scurt timp, au fost necesități brașovenii a se mai gândi la o putere didactică, spre care scop adusără tot din Blașiū pe teologul Andreiū Murășianu, care deveni laurétul nostru poet a imnului național din 1848. Tot atunci veni din Blașiū la Brașov și eminentul bărbat Iacob Murășianu, ca profesor la gimnasiul catolic. Astfel de odată trimise Blașiul trei luceferi mari la Brașov, de unde aveau menirea se împrăscie lumină preste totă lumea românescă. —

Dar împregiurările erau foarte grele pe acele timpuri, căci ni se trăgea la îndoială chiar și originea noastră. Inse aceste împregiurări nu numai nu descurăgiară pe Barițiu și pe cei doi conșoți ai săi merși din Blașiū la Brașov, ci mai vertos îi îndemnară la studiarea istoriei și a politice, ca înarmați cu acelea se potă

schimba împregiurările acele vitrege pentru noi. Stările politice pentru noi Români erau din cele mai nefericite pe acel timp; Români nici nu-și puteau schimba ideile decât verbal ori prin scrisori; de ceva organe de publicitate nici vorbă nu era. Dar spiritul național începuse a se desvoltă la Români, ér întru lățirea și înrădăcinarea acestui spirit era de neapărată trebuință înființarea unui organ public, în care fruntașii némului nostru se împrăscie vederile lor politice cu întregul neam. Organul de publicitate deci trebuia se iasă chiar din pământ; dar cine să-l fundeze? Barițiu cu cei doi amici ai lui erau meniți de provedință se îndeplinescă această misiune. Astfel la anul 1838 înființază Barițiu organul literar săptămânal „*Foia pentru minte, inimă și literatură*”, ear mai târziu ceva, după primirea concesiunii preainalte, țiarul politic „*Gazeta de Transilvania*”, care trăesce până ađi sub numele de »Gazeta Transilvaniei« și care condusă de Dr. Aurel Murășianu a devenit primul țiar quotidian al nostru.

George Barițiu.

În érna anului 1839 a organizat Barițiu o societate de diletanți, care a rămas în activitate până în anul 1856 și a contribuit în mod însemnat la desvoltarea limbei române în ținutul Brașovului. La anul 1839 a făcut Barițiu împreună cu amicul și colegul său de muncă Iacob Murășianu o călătorie la Viena unde a mijlocit la guvernul central ca foile »Gazeta de Transilvania« și »Foia pentru minte« să potă intra cu poșta și în Bucovina. La 1840, după detronarea principelui Munteniei Alex. Dimitrie Ghica, urmă în domniă G. Bibescu, care a oprit întrarea în țără a foilor lui Barițiu, care erau atât de cetite în România, cât numai în Moldova aveau vr'o 500 abonenți — număr considerabil pe acel timp, — și acesta oprire a urmat la cererea consulului general rusesc, de ore-ce opoștia ambelor principate (Moldova și Muntenia) se folosia de ele pentru a combate politica de cucerire a Rusiei. La anul 1841 s'a căsătorit Barițiu cu Maria, fca vėduvei Sofia St. Belisariū din Brașov, și din acesta fericită căsătorie au urmat nouē copii. La anul 1845 sfatul

medicilor și interesele mari națiunii române îl silesce să se retragă din postul de profesor al școlei române din Brașov și să-și pună toate puterile numai pentru foile sale, care reclamau o deosebită atențiune din cauza censurei severe, căreia erau supuse p'atunci publicațiunile literare, cu deosebire cele românesce. — Memorabiliū an 1848 și 1849 aflară pe Barițiu la postul său; dēnsul a făcut parte din comitetul național, a participat la adunarea ținută în 3/15 Maiu 1848 pe câmpul libertății dela Blașiū, a subscris protocoalele și petițiunile cătră monarch în calitate de vice-president al acelei adunări. În Octombreele anului 1848 înființându-se în Transilvania »Comitetul de pacificațiune« fū chemat Barițiu la Sibiu unde fū denumit totodată și membru al »Comitetului pentru apărarea țerei.« Astfel Barițiu a stat 4 luni de zile și a lucrat la ambele comitete, ér foile și le-a lăsat în acest timp în grija prietinelor și colaboratorilor sei Andreiū și Iacob Murășianu. La 11 Mărțișor 1848 cade Sibiuul în mâinile insurgenților, deci Barițiu cu ceialalți membri ai comitetului să vėd siliți a se refugia prin România și pe unde

putură. Barițiu atunci a trecut în România și s'a așezat la Câmpina, unde se refugiasă și familia sa. Dar de aci fù escortat la Ploiesci, de o patrulă rusescă, de unde după două săptămâni fù dus la Cernăuț, de unde fù eliberat la întervenirea nobilei familii Hurmuzachi, care l'a și dus la moșia s'a în Cernauca, unde a stat până după pacificarea Transilvaniei. După pacificare se întorse-n Brașov, unde își reîncepù activitatea de diarist. Dar la 1850 fură sistate ambele lui foi prin decret gubernial din cauză că publicase raportul lui Avram Jancu după originalul germân apărut în Viena contra ordinului autorităților, care-i interdiceau aceea tipărire. Șese luni de zile n'a mai putut apărea Gazeta, până în fine o luă Iacob Murășianu sub răspunderea lui, rămânând G. Barițiu colaborator al acestui organ atât de prețios pentru noi. — La 1852 a înființat un consorțiu de comercianți din Brașov fabrica de hârtie din Zernesci și pe G. Barițiu l'a denumit director comercial. În interesul acestei întreprinderi făcù Barițiu călătorii prin Belgia, Franca, Elveția și pe aiurea, numai și numai ca întreprinderea se prospereze. A și stat în fruntea acestei întreprinderi aproape 20 de ani. — La 4 Maiu 1850 s'a înaintat ministrului de culte și instrucțiune publică din Viena o rugare, ca să se dea Românilor din Brașov concesiune pentru zidirea unui gimnasiu; acesta rugare încă a eșit din mâiestra péna a lui Barițiu. Lucrarea lui ca notar al reprezentanței bisericești din cetatea Brașovului dela anul 1855, adecă în timpul, când s'a tractat despre înființarea gimnasiului român din Brașov, și anume propunerile lui din ședința dela 18 August 1851, se ved astăzi realizate. — Planul așternut în ședința dela 18 Februarie 1855 pentru o școlă reală și comercială încă l'a vădut executat spre cea mai mare bucurie a némului românesc, așa cât cu drept cuvânt s'a exprimat comitetul parohial, »terenul culturai era numai o țelină, când s'a dus Barițiu la Brașov, și astăzi vedem un pământ roditor. Semințele aruncate în pământul lucrat de densus le vedem dând rode îmbelșugate.« »Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român« în mare parte este opera lui G. Barițiu. El a lucrat statutele ei la anul 1860. El a servit'o cu abnegațiune și zel admirabil în calitate de secretar, de redactor al organului ei și de președinte, pururea însuflețit pentru scopul ei sublim; și dacă astăzi vedem »Asociațiunea« organizată într'un corp moral, bine închiegată, dacă astăzi privim cu mândrie la institutul superior de fete, care este o podobă a Sibiului și a némului românesc, dacă astăzi femeia română a început a fi un factor puternic în viața noastră culturală, națională și chiar politică: un sentiment de grațitudine se stêrnesce în piepturile noastre față cu președintele »Asociațiunei« (G. Barițiu), care și întru adêncile sale bătrânețe ziua noptea se jertfia pentru educațiunna viitoarelor mame române, a acestor odrasle fragede, între care petrecea mai bucuros ca ori și unde, luminându-le, învățându-le, îndemnându-le la virtute și aprindând întrînsele focul sacru al românismului (Dr. Aug. Bunea: »Cuvântare biser. ținută la înmormântarea lui G. Barițiu.« »Transilvania«, pag. 137—148 pro 1893.)

Cu anul 1861 se încep luptele politice în monarchia întregă, deci și la noi Români. Barițiu a conlucrat la toate adunările și conferințele Românilor; la dieta din Sibiū (1863/4) a participat ca regalist și a fost ales de acesta în două rânduri ca deputat în senatul imperial din Viena. În 1866 a mijlocit împreună cu Dr. Ioan Rațiu încuviințarea prea înaltă pentru organizarea a patru legiuni de voluntari români, care însă nu au fost activate din cauză, că preste scurt timp s'a încheiat pacea între Austria și Prusia. În același an a fost Barițiu ales de membru al Academiei Române, unde a fost dintre cei mai zelosi lucrători pân' la mórtea, care l'a ajuns chiar atunci când era președinte al ei ca și al Asociațiunei Transilvane! — După retragerea s'a dela postul de director al fabricii de hârtie din Zernesci s'a mutat la Sibiū, unde a înființat diarul „*Observatorul*“ (1878—1885) pentru a cărui ținută i s'au intentat 3 procese politice de presă, în cari însă juriul din Sibiū l'a achitat unanim. La 1881 s'a organizat partidul național, unde Barițiu nu numai a fost ales în comitetul central, dar însuși

a compus *Memorialul* publicat din însărcinarea conferinței electorale ținute în Maiu 1881 la Sibiū, ér la 1884 a fost ales president al comitetului național și a ocupat acest post până la retragerea sa din viața politică, întâmplată la 1887. Dela acest an și-a consacrat G. Barițiu întreaga activitate Asociațiunei Transilvane (pe care a servit'o ca secretar I. și redactor al »Transilvaniei« 1861—1888, apoi dela 1888 ca president și delegat la școla de fete din Sibiū) și lucrărilor sale istorice.

Și pe lângă toate aceste ocupațiuni grele și de multe soiuri ajunse la frumoasa vârstă de 81 ani, mulțămită cumpetului său întru toate — afară doră de muncă, unde nu scia cumpet, lucră atâta, cât pe toți îi punea în uimire. La 12/24 Maiu 1892 implinând frumoasa etate de 80 ani, Barițiu a fost sêrbătorit de întreg némul românesc și destins cu cele mai mari onoruri din partea poporului său recunoscător. Academia română, a bătut din acest incident o medalie comemorativă, ér în Marte 1893 l'a ales president. Preste scurt timp apoi s'a bolnăvit și a repausat în Sibiū la 2 Maiu 1893, fiind înmormântat în curtea bisericei române gr. cat. lângă mormântul lui Papiu Ilarion.

Etă cum descrie »Transilvania« din 15 Maiu 1893 decursul înmormântării acestui prea demn bărbat:

»După o scurtă bolă de 5—6 zile, dar consciu până în momentele din urmă, venerabilul veteran George Barițiu, Marți la 20 Aprile (2 Maiu), la o oră din zi, încungiuat de iubiții săi familiari: un fiu și patru fice, închise ochii pentru ultimul somn, din care nu mai este desceptare pe pământ«.

»Vestea acestui trist eveniment străbătù cu iuțela fulgerului prin cetatea noastră, și asemenea prin patria noastră ba în totă românimea. Indată fâlăiau stéguri de doliu de pe casa »Asociațiunei« pentru președintele, și a bancei »Albina« pentru vice-președintele său; și la câteva ore se întruni și comitetul Asociațiunei și dete espresiune profunde sale dureri pentru pierderea preastimatului său președinte, luă măsurile de lipsă pentru înmormântare și însciință despre toate acestea pre Academia română din Bucuresci (a cărei președinte era) și pre toate despărțemintele Asociațiunei. Nenumărate depeșe din toate părțile, una chiar dela Curtea regală din Bucuresci, începură a veni la familia în doliu, la presidiul și oficialii Asociațiunei și la particulari, ér a două zi se prezentau la casa defunctului șiruri de particulari și deputațiuni, din loc și chiar din afară; ér cununile dela familii, corporațiuni și particulari pare că voiau se prefacă casa de doliu într'un rășor verde înflorit, în care dormia frumos, neschimbat, călătoriul obosit de luptele unei vieți de 81 ani.

În conțelegere cu comitetul Asociațiunei, familia puse înmormântarea pe ziua de 23 Aprile, ziua s. m. martir Georgiū, ziua onomastică a scumpului decedat.

La ziua acesta timpul era de tot nefavorabil, cu ploia și răcelă; dar cu toate acestea la ora hotărîtă nu numai spaciósa curte și casă a »Asociațiunei«, unde avea răposatul locuința sa, ci și strada Morii era plină de ómeni, din loc și din toate părțile. Preșenți erau arhiepiscopul și metropolitul ortodox *Miron Roman*, cu întreg consistoriul archidiececan, vicariul capitular din Blașiū *I. M. Moldovanū* cu numărósă asistență, comitele suprem, vice-comitele, președintele tribunalului, directorul de finanțe, directorul superior școlar, inspectorul școlar, primarul cetății etc. ș. a.; ér din afară deputațiuni ale comunelor și despărțemintelor: Seliște, Mercurea, Sebeș, A.-Iulia, Orăștia, Deva, Hațeg, Abrud, Clușiu, Bistrița, Năsăud, Reghin, Mediaș, Făgăraș, Brașov, ș. a. Cu deosebită plăcere se îndreptau privirile tuturor celor preșenți asupra deputațiunei Academiei române din Bucuresci, carea pre lângă o prea frumoasă cunună trimisă pre p. t. dd. *N. Ionescu, I. Calenderu, V. Maniu, N. Quintescu, și I. Bianu*, a da președintelui său onorurile din urmă. Asemenea era reprezentată Asociațiunea transilvană prin comitetul său complet; apoi institutul de credit și economii »Albina« și diferite reuniuni și alte corporațiuni.

Ceremonialul funebral îl îndepliní în mod demn domnul vicariū capitular din Blașiū *I. M. Moldovanū*, cu asistența canonicilor

A. Micu, Sim. Popă Mateiu, Dr. A. Grama, ppr. I. V. Russu, I. German și G. Munteanu; diaconi N. Togan și Z. Pascu, — în curtea Asociațiunii frumos decorată, ér cântările funebrele le esecută sub conducerea profesorului seu Jacob Murășianu, corul tinerimei studiose din Blășiu. Cuvântul funebral îl țin p. secretar Dr. Augustin Bunea, cu voce sonoră și vervă oratorică, cuprinđend și biografia distinsului nostru bărbat.

Apoi, urcându-se pe o tréptă a catafalcului acoperit cu cunună, academicianul din București dl *N. Ionescu*, arêta în cuvinte însuflețite și însuflețitoare meritele răposatului pentru crearea și înflorirea presei române, »regina opiniei publice«, pentru decepțarea poporului român și pentru înălțarea Academiei române, carea înainte cu câteva săptămâni îl alese președinte al seu . . .

În sunetul muzicii capelei urbane, mărețul cortegiu funebru se puse în mișcare: în frunte tinerimea școlară: fetițele școlei elementare și superioare civile, tinerimea teologică-clericală din Sibiiu, corul vocal, preoțimea în funcțiune, apoi carul cununilor și carul mortuar, însoțit de amândouă părțile de junimea academică din Cluș, Budapesta, Viena etc. reprezentată fiecare prin câțiva tineri anume veniți spre a petrece la locul de repaos pe marele nostru Barițiu. După carul mortuar urmă în jale adencă familia: fiul și patru fice cu soții și copiii lor; după ea delegațiunea Academiei, membrii comitetului Asociațiunii, comitetul alegătorilor români, corporațiunii preoțesci și mirenesci, cetățenesci și țărănesci, reuniuni de bărbați și femei, și în fine trăsurile.

Astfel cortegiul însoțit de mii de privitori se duse la biserica gr. cat. și în curtea bisericeii se termină cultul religios.

Apoi urcă tribuna preparată secretariul prim al Asociațiunii părintele *Z. Boiu* și aduse răposatului mulțămiriile aceleia pentru sacrificiile prestate ei dela începutul ei până la eșirea sa din viață.

După acesta urmă cuvântul dlui *Dr. Aurel Murășianu* în numele presei române și în special a »Gazetei Transilvaniei«, întemeiată de George Barițiu și acum redactată de autorul.

În fine vorbi doctorandul în medicină *Ioan Capșa* în numele junimei academice.

Termine și aceste frumoșe manifestațiuni ale stimei și iubirei poporului român cătră destinsul seu fiu, sicriul, cu rămășițele pământesci ale preameritatului Georgiu Barițiu se redede pământului; dar toți duseră cu sine propusul și chiar votul de pietate, a păstrá pentru totă viața memoria lui întru inima sa.

Și rogu-vă, care Român pôte se nu păstreze în inima sa memoria scumpului nostru G. Barițiu, care a trăit numai pentru neamul seu, care, »ca toți scriitorii adeverați și mari, cari au civilizat, ér nu au stricat omenimea, încă a urmărit numai un scop sfânt, scopul de a răspândi adevărul, binele și frumosul (Dr. A. Bunea: Cuv. bis. la înmormântarea lui G. Barițiu, »Transilvania« nr. 5, 1893.)

Din multele lui lucrări spirituale, scrise cu măestria ce-l caracteriza, vom aminti aci numai următoarele: »Gazeta Transilvaniei« fundată și susținută de el dela 1838—1850; »Memorialul« conferinței din 1881, acest Credeu național, care a străbătut în conștiința poporului român. Acest Credeu, care — după cum cu drept cuvânt se exprimă dl Dr. A. Bunea în cuvântarea mai sus citată: »Toți îl știu, toți îl cunosc, toți îl profesază, și mulți sufer martiriu pentru el. Sute de tineri învățați, care pentru acest Credeu nu-și pot căpăta aplicațiune în acesta patriă sfințită de sângele strămoșilor noștri, se despart de părinți, frați și surori, cu inima sângerată își iau rămas bun dela plaiurile, văile și codrii Transilvaniei, și își caută pânea de tôte țările într'altă țară, până când îi mistuesce dorul învăpăiat de vatra părintescă. Alții îndură cele

mai grele prigoniri, și caută cu jale cum sunt dați în lături, ca să se împărtășescă din beneficiile statului nisce venetic, ai căror părinți pôte nici nu s'au născut în această țară, ér alții umplu de gemetele și suspinele lor bolțile întunecate ale temnițelor.« — Barițiu a mai elaborat un dicționar germân-român (1835—1854) și altul magiar-român (1869); a publicat *numéroșe studii*, în cea mai mare parte istorice, în foile sale (mai ales în »Foia pentru minte, inimă și literatură 1838—1850) în revista »Transilvania«, al cărei redactor a fost aprópe 20 de ani și în Analele Academiei române. A colaborat 2 ani și la Dicționarul și Glosariul Academiei. — Scrierea sa principală este: »*Parți alese din Istoria Transilvaniei* pe 200 de ani din urmă« (ediția W. Krafft în Sibiiu) Vol. I se ocupă cu evenimentele dela Mihaiu Apafi 1683 până la 1848; vol. II cu istoria revoluțiunii și erei absolutice până la 1860; ér vol. III cu istoria anilor 1860—1883. Opiniunile și credințele politice ale lui Barițiu sunt cuprinse în foile lui și în Memorialul conf. din 1881. Pêtruns de dreptatea cauzei Românilor din țările corónei sf. Stefan, el nu pretinde pentru poporul seu decât *concurința liberă* pe tóte terenele activității omenesci și parte dréptă, proporționată la sarcine și folóșe. El a luptat aprópe 55 de ani pentru egala îndreptățire și înaintarea culturală a Românilor cu un zel întrecut numai de rara abnegațiune, care l'a caracterizat. —

Nu numai atâta, dar iubirea de pământul acesta, care a fost totdeuna matca românismului, nu l'a lăsat pe G. Barițiu se primescă nici chiar funcțiunile cele mai proventuóșe, cu care a fost imbiat din partea Românilor de dincolo, cărora a dat tot-deuna mână de ajutor ca se elupte libertatea și înflorirea țereilor. Se amintim aci numai doue casuri:

La 1859 avea în mână decretul prin care fuse denumit inspector general preste școlele din Moldova, cu salar fix de 800 galbină pe an, ér în Septembrie 1860 i se oferise prin ministrul Filipescu redacțiunea »Monitorului oficial« cu salar fix de 1500 lei pe lună, dar nu-l putură ademeni nici oficiile acele onorifice, nici salarele cele grase, ci rămase neclintit la locul seu, și luptând cu cele mai mari neajunsuri, a continuat a servi cauza poporului seu, prin muncă neînteruptă și la locurile cele mai espuse ca învățător, publicist, conducător politic și literat (Diaconovich: Enciclopedia Rom. pag. 401).

Credința bisericeii sale totdeuna a păstrat'o neatinsă ca o mângâiere în zile de restriște, și acesta a făcut'o cu atâta mai vêrtos, că el fusese chirotonit de lector și ipodiamon al bisericeii catedrale din Blășiu, și dacă nu a îmbrășat și diaconatul și preoția, acesta este a se atribui numai iubirei sale de neam, care l'a chemat se lupte pe terenul păraginit al culturii și politiceii românesce.

După tóte aceste, se nu esclamăm cu poetul:

*Cum se nu te-închină în fața unui astfel de colos
Și-n genunchi de admirare se nu-i dai smerit prinos,
Șiind că până-ntr'amurgul gârbovitei bătrâneți
El a răbdat vigelia nestatornicei vieți!*

Asociațiunea Transilvană, și prin ea întreg neamul românesc i-a adus un »smerit prinos« întemeind fondul »George Barițiu« în memoria lui, care fond se dotéză an de an cu fl. 1000, — din budgetul Asociațiunii și se alimentéză prin colecte, donațiuni etc. având destinațiunea a sprijini întreprinderi literare, precum și a ajutorá scriitorii români lipsiți de mijlóce. Acest fond trece preste 5000 fl. v. a.

Până se iasă biografia completă a acestui mare și rar bărbat al nostru, cetesce-o iubite cetitor acesta scurtă eșită din péna unui muritor, care nu pôte fi nici umbra aceluia, și te închină smerit memoriei lui Barițiu!

I. P. R.

Plângerea și mângăierea Evei.

(de Cornelia de Machern).

»Părinte ceresc!« suspină Eva într-o zi, când fata ei își ascunse fața aprinsă la sinul mamei, ducându-se apoi plângând dela ea — »nu ne-ai pedepsit prea aspru de tot pre noi ficele pământului? — Pe mine mai plecat sub jugul bărbatului meu, — acesta am meritat-o și vreau să o suport; însă fetele mele, urmașele mele din timpurile celea mai depărtate — vor fi ele totdeauna celea slabe, celea asuprite, nici când nu se va lua dela ele blăstêmul greu? O spune-mi — care va fi sôrtea nêmului meu în timpii viitorii?»

Dumneșeu făcu un semn cu mâna, și îngerul timpului se apropiă cu o față serioasă. El deschisă la porunca celui Atotputernic, o scriptură mare înaintea ochilor plini de lacrimi ai Evii.

»Ce vești?» șise Domnul.

Eva își frânsă mâinile. »Iubire și durere, sperare și suferință,« șise ea apoi. »Sexul meu însă e cu deosebire ales pentru suferință. Eu vîd cum bărbatul cumpără și vinde femeia. Vîd sclăvie și desonore, asuprire și rușine. Rare ori vîd femeia ca pe consorta lui, mai demulte ori ca pe servitorea — ba chiar și ca pe roba lui. Și ea trebuie se suporțe acesta! Pecatul meu — greul meu pecat!« strigă Eva și cădu la picioarele celui Atotputernic.

Dumneșeu o ridică cu iubire părintescă. »Tu ai greșit și acum te pocăești,« șise el femeii carea plângea. Suporță-ți cu paciință sôrtea în vederea promisiunii mele. O vieță petrecută într'o penitintă tăcută și abnegare smerită, îți va recăștiga odinioară aceea ce doresci — paradisul pierdut.

Ca și cuprinsă și stăpânită de un dor ferbinte, își întinsă Eva mâinile după fericirea dispărută.

»Cetesse mai departe, în marea oglindă a viitorului« porunci Dumneșeu.

Și Eva se uită din nou în carte. »Aici vîd femei cari au ajuns la domnie, cari au stăpânit — asemenea bărbaților — popore și țeri. Însă — ele domnesc prin șiretenie și pasiuni; adeseori își fac preste cadavre, drumul spre tron. Cu puterea frumșetii lor îi aduc pe regi și principii la picioarele lor; dar apoi îi tradéză chiar și pe aceia pe cari mai înainte pretindeau că îi iubesc. Părinte ceresc — nu așa are să domnescă femeia pre pământ — nu acesta este menirea ce i-ai dat-o; arată-mi un alt chip!«

Tăcutul, palidul înger al timpului întorse pagină după pagină, din cartea cea mare a viitoriului. Acum se arătară ochilor Evii genialele femei, eroicele mame din antichitate. Profetese și vestale trecură în liniște pe dinaintea spiritului ei. Ea vîdă reginele și împărătesele lumii vechi, principesele tuturor popoarelor și semintiiilor — dar vîdă totodată și mulțimea cea mare robită a geniului femeiesc din evul vechi, străbătută de o singură strigare puternică și neîncetată după emancipare. Și Eva suspină.

Deodată însă i se însenină fața — privirea ei esaltată se opri asupra unui chip din timpii viitorii. »Părinte ceresc, cine este Ea, cea una care se înalță acum asemenea unui sôre, înseninând întunerecul miseriei pământesci? Esistența fetelor mele ia o altă formă acum — o viață nouă începe a se arăta pentru nêmul meu. Fetele mănecii, de odinioară, se fac acum ficele binecuvântării; ele își înalță capul, și ajung mari, libere și fericite în cea una, care este mai pre sus de toate. O spune-mi, Părinte ceresc, cine este ea!«

Preste vârful codrilor trecu un frémêt lin — valuri de mi-resme isvoriră din tremurătorele calice de flori și în aer cânta și suna ceva asemenea unui cor de armonii dulci din cale afară.

»Acesta este cea una, a doua Evă,« șise cel Atotputernic; »Femeia cea tare și biruitoare a morții. În ea și prin ea va reînvia nêmul teu din nou și erăși se va întări; și și puterile slabe vor sêvêși lucruri mari, și spiritele mici se vor înalța. Blăstêmul nu se va lua dela ele — însă mai mare va fi darul. În ea se vor binecuvânta toți câți vor vrea să se împărtaşescă de binecuvântare; ea nu va vrea să fie decât numai servitorea Domnului — însă o vor numi-o regina ceriului și a pământului!«

Eva privi estasiată în sus. »Eva cea nouă,« sopti ea, și o roșată viă îmbujură fața ei, în chipul cum roșata ceriului, de seră înviorază colorea zilei ce apune — »o ce nume mai are ea Părinte ceresc — spune-mi-l, ca sunetul lui dulce să-mi înveselască inima cât voiți trăi!«

Dumneșeu făcu un semn cu mâna și un cor de îngeri cânta iubilând: Cea plină de dar, fântâna darurilor — Maria! În aer sună: Maria, și toate cerurile repetară în glas de bucurie: Maria.

»O regină, o principesă a ceriului și a pământului,« șise Eva gânditoare — »cât de plină vei fi de onore, putere și mărire!«

»Da,« șise Dumneșeu, »mare va fi odată puterea ei, pentru-că mare va fi micșorarea și umilința ei. — Supunerea și umilința sunt corôna cea mai frumoasă a femeii, er blândeta și paciința celea mai puternice arme ale ei. Prin o supunere tăcută va stăpâni femeia inima bărbatului puternic; subordonarea ei de bunăvoie va învinge volnicia lui superbă. Sôrtea ta, fică a pământului — bine că-i răbdarea, suferința și modestia — dar și puterea, tăria și indestulirea ta atêrnă chiar dela acesta sorte a ta.«

»Astfel vor fi și altele tari întru răbdare și abnegare, asemenea acestei femei, acestei minuni a darului,« șise Eva — vor merge multe pre urmele ei luminoase?»

Tăcutul înger al timpului întorse erăși fôie după fôie din cartea cea misterioasă. Acum vîdă Eva trecând pre dinaintea ochilor ei, cete de ficioare îmbrăcate în alb; martire tinere alergând cu însuflețire spre locul de pierdare și fete mândre de împêrat punându-și cu umilință, vëlul pre cap, despretuind mărirea și desertăciunea lumescă. Ea vîdă miș din semința ei, chieltuindu-și tinera lor vieță în serviciul iubirii desêvêșite și a îndurării ce nu obosesc nici când — ce e drept nu fără ore care luptă, totuși incuragiate și întărite de vederea lui Dumneșeu și a ei — a celei Prea înalte și ceresci. »Nu se va luă dela ele blăstêmul, însă mai mare va fi darul« șoptiră buzele Evii: »binecuvântată fi tu cea plină de dar, Tu mama cea nouă a lumii, ave tu carea ai schimbat în mântuire blăstêmul, pre care l'a fost adus Eva cu pecatul ei — ave Maria!«

Ave Maria — cântară corurile îngeresci și se înalțară spre ceriuri, iubilând.

Eva se duse dela Dumneșeu, mângăiată — și pierdută într'o meditare profundă. Dinaintea ușii bordeiului din apropiere sta Adam, ostenit, rêdêmându-se de hîrlețul sêu. Eva se apropie de el și sêrută mâna înăsprită de lucru a bărbatului ei. El o cuprinse cu brațele sale vinjose și o strînse cu iubire la piept. »Totuși ești tu corôna vieții mele,« șise el cu întimitate și o conduse în lăuntru liniștitei colibi.

Tradusă de Enea Pop Bota.

Biserici și preoți în America.

De când cu proiectul de lege pentru salarisarea preoților din țera noastră, toate ȋiarele din patrie s'au ocupat și se ocupă neîntrerupt mai mult sau mai puțin, de cestiunea bisericilor și a preoților. Pe viitor, preoții noștri se vor feriți cu d'a sila. Vorba ȋlulia: de necas vor mânca și plăcinte.

În frământările acestea reproducem după o foie germână un articol foarte caracteristic despre bisericile și preoții din lumea nouă, adecă din America. Cetitorul va afla din el, de sigur, *multe lucruri interesante*. Articolul poartă titlul de sus și are următorul cuprins:

Este cunoscut, că americanii, cari au atȋta aplecare spre materialism, au un simț bisericesc pronunțat, propriu. Dumineca se serbeză aproape mai strict, ca în Anglia, numărul bisericilor și capelelor, în proporție, este mare și în orașele mici ale Uniunii americane. În orașele mari preoții sunt salariați de tot bine, poziția lor în societate este cu multă vađă, ȋr influența lor, asupra tuturor claselor, însemnată. Bisericile, a căror spese de clădire trebuie se le supȋrte membrii comunității din punga lor, adeseori sunt clădiri pompoze și artistic executate. Și cintirimurile se întocmesc largi și demne, adesea în mijlocul unor parcuri frumoșe. Intocmirea și întreținerea lor înghit sume enorme; monumentele singuratiche, nu arare ori, se plătesc cu mi de dolari.

Mai interesantă de cât partea acȋsta a bisericilor în America este particularitatea, cum s'au desvoltat referințele respective. Preoții americani, ca se-și umplă bisericile, se folosesc de tot felul de mijloce. Astfel s'a comunicat, nu de mult, că preotul din Windsor a întocmit în pifnița bisericeii sale o sală de biliard, ca se atragă tinerimea, ce vrea se-și petrecă și se o împedece de a cercetă bisericile. Pe lângă multe biserici americane sunt clădite localități pentru petreceri de societăți, sau sunt pifnițele bisericilor aranjate spre scopul acesta. Ele sunt întocmite elegant, cu sale de concert și de ținut conferențe, cu camere pentru bibliotecă, pentru dame, adeseori cu bucătărie, câte-odată chiar cu sală de teatru. Un preot din Massachusetts, vedȋnd, că tineretul din comunitatea sa se îndeletnicea cu mare plăcere în jocul d'a mincea cu piciorile, a aședat în biserică emblema jocului drept »atențiune pentru familiile membrilor din parochia sa.« Odată s'a pȋrindat în ȋiare următoarea notiță: »Un păstor sufletesc cu multe însușiri.« În notiță se spunea, că preotul metodist nunumai că predică, cunună, boteză, îngropă și confirmă, ci că tot-odată ține un atelier fotografic, o librărie cu bibliotecă de împrumutat cărți și o sală de bărbierie, pe când soția sa conduce un otel cu conditorie și o băcănie.

În America sunt »biserici cu rȋte,« vagȋne lungi la căile ferate, a căror parte din lăuntru cuprind o capelă, cu altar, organe, vasul de botezat și strane. Aceste »biserici cu rȋte« sunt menite pentru localitățile, cari nu au biserici proprii, cu deosebire înse pentru funcționarii și lucrătorii de pe la gările căilor ferate, în ținuturile mai slab locuite. În »bisericile cu rȋte« călătoresc un preot din stație în stație, ține serviț dumneđesc, predică, boteză și cunună. Dar nunumai cu rȋte, ci și »biserici înotătoare« se găsesc în America. Când pescarii se duc departe pe mare, de regulă ies pe mare și corăbii, în cari predică preoți. Luntrile cu pescarii plutesc la o ȋi hotărită, într'un loc numit de mai înainte, unde se întâlnesc cu corabia, pe care se află preotul. Aici se ține serviț dumneđesc, și corăbierii din multe luntre își pot face toate rugăciunile.

Un preot luteran din statul Kentucky era în prima linie preot, catechet, conducător și proprietar al unei școle de fete superioare și proprietar al unei librării; în a două linie funcționa ca notar și ca vȋndător de bilete pentru calea ferată și pentru societăți de navigațiune, era reprezentantul unei societăți de asigurare asupra vieții și mijlocea vinderea de moșii pentru imigrați. Pe lângă

toate acestea era teolog zelos, predicator bun, și avea o cultură foarte largă. Născut era în principatul Reuss în Germania, a studiat teologia în Lipsca și sȋrtea l'a aruncat în America. Din cauză, că parochienii lui erau imigrați sȋraci, și-i puteau plăti numai o lefă de 400 dolari, nu se scandalisară de ocupaciunile laterale ale păstorului lor.

În orașele mari americane, din contră, preoții sunt honorați escelent. Dr. Hall, cel mai de modă și mai căutat preot în Newyork, trage salar fix de 25000 dolari (50 mi fl.), ȋr venitele laterale, la botezuri, cununii și înmormentări, sunt cu mult mai mari de cât lefa ordinară. Reverendul Talmage, în Brooklyn, câștigă la an cam 30.000 dolari, ȋr cei mai bunșori predicatori în Chicago, St.-Lonis, Milvaukee etc. au venituri dela 10—20000 dolari.

Departespre apus, în coloniile cele nouă, și spre amȋdă-ȋi, fresce, preoții sunt mai rȋu dotați. Aici nime nu-i ȋea în nume de rȋu unui preot, că el are și câștiguri laterale. Funcțiunea preotului protestant, în America, este o profesiune ca oricare alta. Astăȋi dascăl ori redactor, în anul viitor neguțator, cinci ani mai târȋiu predicator — acȋsta este adesea calea, ce o percurge unul sau altul. De aceea și educația unui preot protestant din America este foarte feliurită. Unul pȋte c'a fost în patria sa de mai nainte, Anglia sau Germania, teolog, altul s'a bucurat de o creștere științifică într'un »college« american, sau într'un seminar de preoți, mulți înse, cu deosebire cătră vest, n'au nici o școlă mai înaltă. Înainte cu câțiva ani — istorisesc un învȋțat germân — când am ținut o conferență în Syrakusa, în statul Newyork, într'o reuniune germână, la discusiunea, ce a urmat asupra temei de conferență, luă parte cu mult zel și un măestru croitor vorbăreț. Câți-va ani mai târȋiu, am ținut în aceeași societate, altă conferență, dar acum n'am mai vedȋt pe vorbărețul »erou de ac.« Întrebând de el, mi s'a respuns că, ca croitor a falimentat și că acum a ajuns preot de țera în Texas, unde dumineca predică păstorilor de vite.

Fără îndoieală, sinodele americane cer de mai mulți ani, ca să se denumescă numai astfel de persoane ca predicatori, cari au absolvat un seminar teologic și au depus examene. Acȋsta dispoziție nu se observă mai de loc în ținuturile vestice.

Mulți preoți americani se pregătesc pentru chemarea lor în următorul mod original: Dați afară din școlă, cu cincispredece ani, întră la un preot ca servitor și scriitor, mai târȋiu ajung secretar, ajută la serbătorile bisericesci și familiare și astfel, se deprind în toate. Indată-ce și-au adunat apoi, puțin capital, cercetă câțiva ani un seminar de predicatori, depun examenele în ele și devin preoți. Cunosce (ȋice scriitorul articolului), un număr însemnat de preoți americani, chiar și germâni, cari și-au făcut educația astfel și astăȋi sunt dintre cei mai cu vađă în statele unite.

Preoții americani se angajăză cu condiție d'a li se putȋ abȋice cu o jumătate de an, cu un an sau doi ani înainte, dacă nu au contracte deosebite. Dacă predicile unora sunt plictisitoare, fără spirit, dacă nu conțin satiră și viț, consiliul bisericesc le abȋice și își caută o nouă putere. Este greu se găsesc omul dorit în loc, de ȋre-ce preoții americani se știu lăuda și nu desprețesc reclamele ȋiaristice. Tema despre care voiesc se predice dumineca o anunță în inserate de câte două colȋne, și în notițe redacționale din numerii de sâmbătă sȋra. »ȋspeții sunt invitați și se bucură de intrare liberă,« termină de comun anunțurile. Asemenea anunțuri vedȋ adeseori și în »ȋiarele germâne din America.« Dela sine se înțeleg, că predicile de deminȋță, ale preoților celor mai distinși, se censurȋ și în pressă, dela a cărei favor și bunăvoință atărnă preoții americani aproape mai mult, de cât cântăreții și artiștii.

Intreținerea bisericilor americane consumă mari sume. La multe biserici sunt angajați cântăreți și cântărețe cu lefuri însemnate. Spesele de întreținere pentru biserici și lefurile, se adună în forte multe feluri. Scaunele din biserică se închiriază în fie-care an. Membrii zeloși aranjază bazare, concerte, fac colecte, în chipul acesta adună sume considerabile. La zidirea bisericilor membrii singuratici contribuie cu sute și mii de dolari. Pentru membrii, cari au dăruit 300, 500, 1000 dolari se așază în clădire câte o petă, în care e săpat numele și suma contribuită. (Așa va fi și la casa noastră națională. *Red. Rev. II.*) Ambiția este mult mai lingușită prin asta. Adese-orî se zidesc biserici pentru speculă. Un architect întreprindător, își cumpără într'o comună nouă un loc, zidesce pe spesele sale o biserică și angajează un preot tiner, necăsătorit, cu înfățișare frumoasă și cu dar de vorbire. Acesta îndată își adună în jur un cerc statornic de ascultători. Se formeză comunitatea, care în cele din urmă, cumpără biserica dela architect, acesta părăsesce localitatea, se duce în altă parte se-și cerce de nou norocul.

Că în America sunt sute de comune protestante, în cari domnesce un spirit mai bun și mai serios, este afară de totă îndoela. Bisericile acestea înse, nici pe departe nu sunt așa bine cercetate, ca ale predicatorilor la modă. La tot casul referențele

bisericeii protestante în America, se deosebesc forte mult de cele din Europa. Chiar și »Salvation Army« (armata fericitorilor = o sectă religioasă) pășesce în America cu mult mai pasionată, mai neguțătoresce, și milităresce mai încordată, ca în Anglia. Adese-orî cetesci programul serviciului dumneșesc, al armatei fericitorilor, în următorea formă: »La orele 11 scoborirea spiritului sânt, la 11^{1/2} o voie bună înfricoșată, punct 12 mare năvală asupra diavolului, pe totă linia, la 12^{1/2} galopul aleluia și marșul de reîntorcerea trupelor în casarme.« Predicile acestor preoți femenini le ascultă multă lume.

Mulți preoți și preoțese (predicatore) pe lângă chemarea lor până la ore-care grad, fără se caute câștig material, sunt și mijlocitori de căsătorii. Cu ocasiunea petrecerilor de veră, de pădure, cum și la convenirile de ceaiu, erna, — toate aceste petreceri le conduce preotul respectiv în persoană — se fac multe legături de căsătorii, ér de picnicurile anumiților preoți vorbesc cu însuflețire parochienele unor comunități.

Se mai pomenim în sfârșit, că deja și Negrii protestanți și-au căpătat o biblie ilustrată. În acesta mulți ângerî, cum și Adam și Eva — sunt desemnați negru. Biblia Negrilor protestanți are o trecere forte mare la poporul colorat (colored people).

P. P.

ASOCIAȚIUNEA

pentru literatura română și cultura poporului român.

(Din datele scose din *Nrul festiv* al »Transilvaniei« și din alți numeri al organului Asociațiunei.)

Îndată după potolirea revoluției din anii 1848 și 1849, din care scăparem liberi, dar mai numai cu sufletul în oșe; îndată ce poporul nostru avu nu numai dreptul de-ași da copii la școlă, ci și sperarea că învățând, vor ajunge sorte mai bună decât cei rămași fără învățatură — se umplură toate școlile patriei cu copii de ai poporului, de ai foștilor iobagi. Acesta împregiurare umplu de bucurie inimile archireilor nostri și a tuturor frunțașilor ce aveam și-și pusără în gând se facă o însoțire culturală a tuturor Românilor din acesta patriă, a cărei scop (§ 2 din statute) se fie: înaintarea literaturii române, și cultura poporului român în deosebitele ramuri prin studiu, elaborarea și edarea de opuri, prin premii și stipendii pentru diferitele specialități de științe și arte. Prin acesta voiau ca se concentreze puterile cele risipite ale singuraticelor și lumina culturii se o facă bun comun tuturor fiilor poporului nostru.

Și-și frământară frunțașii nostri mult mintea până la anul 1861, când idea fû nu numai bine studiată, dar și preparativele erau făcute, încât numai timp potrivit asceptau pentru punerea în praxă a acelei idei mărețe. În fruntea acestei mișcări culturale sta fericirii archierei Andreiü Baron de Șaguna din Sibiiü și Alexandru Sterca Șuluțiu dela Blașiü. (Veđi portretul la pag. 60 a Rev. noastre. Nu era dar împărțită în două tabere lamura neamului nostru pe acel timp fericit; toți erau numai Români curați, când era vorba de o afacere mare națională, cum era înființarea societății literare. Decî, fericirii archierei își dîseră: Se ne folosim de ocasiunea acesta bună, când poporul este una și câtă vreme avem sperare, că și cei din sus nu ne vor împiedeca într'u realizarea acestei idei mărețe. Așa la 23 Octobre 1861 conchiemă fericitul archiereu Andreiü Șaguna pre fi poporului român din Transilvania la cea de întâiu adunare, spre realizarea acestui sfânt scop. Și toți ascultară cu bucurie glasul bunului păstor, toți din toate părțile se grăbiră la locul de întrunire, conlucrară cu însuflețire la punerea petrei fundamentale a mărețului edificiu, jertfiră cu drag filerul lor pe alta-

riul culturii poporului lor mult însetat de acesta, ér toiagul conducător îl încreditară și mai departe mânilor probate ale demnului Archipăstor Andreiü Baron de Șaguna.

Până a nu se face alegerile oficialilor și membrilor comitetului, archiereul Andreiü, care convocase adunarea, espunënd rezultatul dorit al preparativelor oficiale, dîce: »Predau adunanței constituante scaunul onorific al presidiului, ce l'am ocupat până acum din încrederea Dvostre. Și în sfârșit ridicând simțemintele sufletului meu cătră ceriü, dîc: Domnilor! Mésa dulcei noastre maice este pregătită pentru oșpeți mulți. Maica noastră a fost până acum îmbrăcată în doliu, dar de acum înainte se îmbracă ea în haină de nuntă și poftesce la mésă pe toți fiî sei, ca se strălucescă și ea în și cu casa sa și se înnoiescă pre fiî sei, precum se înnoesc tinerețele vultorului, și se rogă lui Dđeu dîcând: »Domne al puterilor, fi cu Asociațiunea acesta, acum și tot-déuna; căci tot darul deseversit este de sus, dela Tine părintele luminilor. Amin.«

La aceste cuvinte scose din nobila inimă a președintelui, raspunde cu însuflețire eruditul și venerabilul canonic *T. Cipariü* cu următoriu cuvânt despre *Puterea de vieță a națiunei române*:

»Când ne uităm înapoi în istoria poporului nostru și mai ales la al națiunei noastre din acesta patriă dulce, carea e întâiu lęgân al vieței române pre acestea locuri nordice orientali, mai că nu aflăm în seria atâtor mari seculi dela începutul celui al doilea al erei creștine până acum preste mijlocul al celui de al XIX, decât numai dile de lacreme, de dureri și de suferințe de totă forma; ér dîlele de bucurie pentru poporul român și pentru națiunea noastră transilvanică în specie au fost mai puține și mai rare, decât penele de corb alb. Cultura romană, ce au adus cu sine în Dacia din alte părți ale lumii mai fericite și mai desfătate, și o au străplântat în acest pământ rece și înghiețat, cultura de care mărturisesc toate ruinele și toate unghiurile patriei noastre, acele 40 cetăți, ce le numără Ptolomeu în geografia sa cu numele abia cu 50 ani după strămutarea noastră în acest Babilon, totă, mai totă cădu

pradă gintelor barbare, care înainte de a prăda Grecia și Italia, Atena și Roma, se par' că din prada patriei noastre și din ruina culturii romane de pre acest pământ și-au luat gust de a se încruntă în ruinele și ale celorlalte provincie din imperiul roman. Din acesta ruină totală a națiunii numai D-zeu scie cum am scăpat, numai ca prin minune, ci numai cu pielea și cu viața, căci acelea incursiuni nu numai că ne-au răpit averea și cultura, ce o am avut, ci ne-au răpit și mii de mii de suflete de ale fraților sau părinților noștri, și decă ar fi fost mărtea lor corporală mai puțină le-ar fi fost amărăciunea, însă decăt mărtea naturală mai este mărte și mai cumplită pentru om: sclăvia, despărțirea de ai sei, și mai presus de tôte simțul unei ruine naționali; căci nice o durere pôte se asemine cu aceea durere, când vede omul nu numai perirea sa, ci vede deodată și perirea unei patrie, a unei națiuni întregi, mai fără nici o sperare de o ridicare din aceea perire. Inse din tôte aceste ruine provedința ne-a conservat încă în aceste dureri cumplite un tesaur neprețuit, care nu ni l'au putut răpi nici sabia învingătoriului, nici crușinea tiranului, ce domnia pre corpurile noastre, nici puterea fizică, nici politica infernală, un tesaur născut cu noi dela țifile maicei noastre, dulce ca sărutările măicuțelor, când ne aplecăm la sîmul lor! tesaur mai scump decăt viața; tesaur, care de l'am fi pierdut, de l'am pierde, de vom suferi vre-odată, ca cineva cu puterea sau cu înșelăciune, sau cu mometele se ni-l răpescă din mâinile noastre, atunci mai bine, mai bine se ne înghiță pământul de vii, se ne adunăm la părinții noștri cu acea mângăiere, că nu am tradat cea mai scumpă ereditate, fără de care nu am mai fi demni de a ne numi fiii lor: limba românească. Ci sperăm în provedința divină, sperăm în vîrtutea neînfrântă a națiunii, pre care întru atât seculi nici în cea mai apusă sôrte a ei nu a tradat'o; sperăm în marii bărbați și însufleții fi ai națiunii, care mai ales în aceste timpuri critice, în care se tracteză cestiunea de a fi, sau a nu fi, cu tôte bărbăția demnă de un roman vechiu, cu tôte rezoluțiunea nefățărîtă, și cu pena și cu cuvîntul și cu fapta au spriginit și spriginesc cauza națională, cauza culturii, în biserică, în școlă, în politică; cari și-au întors tôte influința și pozițiunea, și n'au crușat nici ostenele, nici spese, numai și numai ca se spriginescă pre acesta națiune, cu al căru nume se laudă și a căreia limbă o vorbesc.

Chiar și asta și solemnă, ce ne-a adunat din tôte părțile patriei, e un testimoniu al vieții românești și o protestațiune mai solemnă decăt și jurămîntul, că națiunea română nu vrea și nu va suferi nici odată, ca se apună din seria națiunilor ca română, că nu vrea și nu va suferi nici odată aceea batjocură, ca se se lape de al său nume și de a sa limbă în favoarea nici celei mai culte națiuni și limbe în lume, cu atât mai puțin în favoarea oricarei alte, carea erî alaltăeri era încă necultă, barbară, și care până și astăzi încă nu și-a scuturat rugina, ce o rodea până la inimă încă înainte de 20—30 de ani, seu înainte ca de o sută de ani. Acesta adunare atât de numerosă, atât de strălucită, și atât bărbați bravi și demni, cari cu atâta bucurie nu-și pregetară nici ostenele, nici spesele, ca se alerge aici în depărtare și se ie parte la acesta sêrbătore națională, e un document neînfrânt, că se simt mărte și fi ai națiunii române și a se numi cu numele strămoșesc. Națiunile, cari visază și trăiesc în acel vis deșert, că ôre când tot vor se aducă pre Român, ca se-și desprețuiescă limba și se adoză pe alta străină, cari nu se pot desbăiera de iluziunile lor, că Românul va mai voi a se împenă cu penele străine și vor înavuți sêrăcia acestor națiuni îngâmefate și pretensive, — depună-și odată pentru totdeuna tôte ambițiunile rêu calculate, descepte-se din visul lor și nu se mai nutrescă cu iluziuni sêci și amăgitoare. Că amin, amin le dicem lor, că mai curund va trece ceriul și pământul, decăt se se mai prefacă Românul în ceea seu ceea națiune. De Român ca națiune dic, nu de Român ca individ; că dacă au fost împregiurări, când câte un biet de Român, sau de fôme, sau de ôre care ambițiune, sau de vre-un alt calcul s'a depărtat de trupina națiunii sale și s'a încopciat ca un oliv domestic în oliv sêlbatec, asta s'a putut întempla, pôte că se va mai întempla,

și pôte că chiar și în dîlele noastre se vedem asemenea tēmplări; se-i lăsăm însă în numele lui D-zeu, se-și caute fericirea și repausul inimei, unde le place și unde sperază se le afle; ci Românul ca națiune, pre carele 17 seculi l'au strâmbat la pământ în adevăr, ci nu l'au rupt, nici l'au smuls din rădăcină, și de aci înainte se mai trecă și de 17 orî câte 17 seculi (vécuri) tot Român va rēmânea, de s'ar duce și cu miile înstreinându-se; asta ne e credința neclătită, și sperăm, că totți, cei ce nutresc asemenea credință, nu se vor rușina; căci mai mēduosă e trupina ei decăt se se usce, decăt se și uscă multe ramuri din corpul ei; ca un ogor fructuos, carele este în stare nu numai a nutri grăul din destul, ci și polomida, ci polomida se va arde, ér grăul se va aduna și érašii se va sēmēna, ca sēmēnța se nu-i lipsescă în tôte eternitatea.

Ci nu voesc a mē întinde mai departe, măcar că multe s'ar mai putea dice și aduce din viața națiunii, ce demustră învederat, că deșerte sunt tôte sperările, iluziunile, visele; în deșert tôte sofisme și machinațiunile tuturor, cari mai duc și trag sperare, că dór' dór' ne vor putea face alt popor nordic sau asiatic. Un razim naționalității române se împlântă astăzi, ci sperăm că asemeni razime de asta și de alte forme se vor împlânta și de aci înainte și mai multe și mai puternice.

Se urăm dar' acestei tinere plante, ce astăzi se împlântă în a două a noastră patriă, se-i urăm binecuvîntare dela cel ce susține și spriginesc tôte, ca cu ajutorul celui Prea înalt și cu zêlul învăpăiat al națiunii nutrită și crescută se ajungă cât mai curund la statura normală, în carea se înverdescă, se înfrunđască și fructe înmiite se aducă de bun și dulce gust tuturor Românilor, fructe de cultura și propășirea în tôte ramurile științei, artei și civilizațiunii. Se urăm, domni și frați! și acelui mare bărbat al națiunii, carele dela început cu căldură a cuprins la sînu-și și fără preget a condus până la momentul de acum idea acestei asociațiuni, care astăzi din ideă trece în realitate. Se-i urăm din inimă căldurosă, cu sinceritate nefățărîtă și cu resunet străbătătoriu, ca cel ce l'a înălțat la acesta mare tréptă, se-i însufle purtarea de grije părintescă pentru națiunea română, nu numai în cele sante și dumnezeesci, ci și în celea, ce se țin de bunăstarea unui popor demn de o stare mai bună; de bunăstarea nu numai materială, ci și mai vîrtos de aceea stare eminentă, ce distinge pre o națiune cultă de cătră un popor, precum cuvîntul distinge pre om de alte viețuitor pre acest pământ. Se-i urăm, ca se-și vedă efetuate intențiunile mărnimose, ce le nutresce cătră națiunea română, se-și vedă națiunea mai fericită decum o aflase la începutul păstoriei sale, se-și vedă mângăierea cu ochii, repausul și mulțămirea încă și în viața acesta. Se-i urăm dîle fericite, în mijlocul națiunii ajunse la fericire, dîle multe și împreunate cu neîncetata mulțămîtă din partea acestei națiuni bune și tinere simțitoare; cerënd și rugëndu-ne ca și de aci înainte se binevoiescă a cuprinde și adăpostii, a ajuta și a spriginii acesta tineră societate, pe care o a iubit și o a ocrotit dela lēgân până în momentul de față. Se trăiți Escelenția Vostră. «

Pêtrunși de asemenea înalte simțeminte, cei 212 bărbați români întruniți la aceste memorabile dîle din tôte părțile țerei proclamă președinte pe Episcopul *Andrei Șaguna*, vice-președinte pe canonicul *Timotei Cipariu*, secretari pe *Georgiu Barițiu* și *Antoniu Vestemian*, cassar pe *Antoniu Bechnițiu*, controlor *Ioan Pinciu*, archivar și bibliotecar *Visarion Roman*, ér membrii în comitet pe *Ilie Măcelariu*, *Axente Sever*, *Constantin Papfalvi*, *Petru Man*, *Ioan Hannia*, *Sava Popovici*, *Ioan Popasu*, *Nicolae Popea*, *Iacob Bologa*, *Gavriil Munteanu*, *Ioan Antonelli* și *Dr. Ioan Nemes*; ér resignând I. Hannia se alege *Dr. Pavel Vasici*.

Tot atunci adunarea proclamă membrii onorari, pune te-meu fondului material al Asociațiunii, la care contribue atât cei de față, cât și cei din depărtări, pêtrunși fiind de însemnătatea cauzei contribue cu bucurie, primesc statutele, decide ținerea ședințelor, votază bugetul anului viitor, ascultă un șir de tese, ce le presintă G. Barițiu pentru elaborate literare și destină Brașovul

ca locul proximei adunări. Ba metropolitul *Alexandru Sterca Șuluțiu* fiind în călătorie în alte cauze naționale, de acolo pe cale telegrafică, se declară cu trup cu suflet pentru Asociațiune.

Atât era de mare însuflețirea frunțașilor noștri de atunci pentru noua Asociațiune, care o înființară cu cele mai frumoase speranțe în viitor, cât acesta le era tema zilnică de discuțiune și conversare; de acesta se vorbea în familii, de acesta unde conveniau numai câțiva cărturari la olaltă. Erau mândri, că o putură pune la cale, și aveau tot dreptul se fie mândri, căci pusură temelia celei mai nevinovate și tot odată mai nobile societăți, pusură temeliă la „*Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român*“, a cărei menire e *înaintarea literaturii române și cultura poporului român*, în adunanțele căreia sunt oprite orî ce desbateri asupra obiectelor religioase și politice, în cât acestea privesc prezentele.

În luna lui Iunie 1862 s'a ținut a doua adunare generală a Asociațiunii, în *Brașov*, împreună cu *exposițiune* de produse de ale agriculturii și industriei române. Aci luă parte lume multă dela noi și din România, între cari și fericitul metropolit A. St. Șuluțiu dela Blașiū. Acesta a fost pte cea mai impozantă din toate adunările Asociațiunii transilvane. Aci s'a declarat adunarea

belele cerate, din care scote descoperiri despre *primele urme ale limbii române rustice în Dacia*, pe la anul 160 după Christos.

În 1866, la a VI-a adunare generală ținută în *Alba-Iulia* purtă presidiul demnul președ. *Andreiū*, fiind multă lume, între care și metropolitul Șuluțiu dela Blașiū. Între alte agende s'a hotărît aci și în cauza *unității ortografice* și a *edării unei foi proprii* a Asociațiunii, oferind președintele tipărirea ei gratuită, după-cum pân' atunci gratuit tipărise analele acestei Asociațiuni.

Cu anul acesta se închiă al doilea period de câte 3 ani din viața Asociațiunii condusă de primul ei președinte Șaguna, care pân' la trecerea din această viață (28 Iunie 1873) a rămas un călduros spriginitor al ei. — În adunarea a VII-a, ținută în Clușiū la 1867 s'a ales de președinte al Asociațiunii Baronul *Vasiliū Ladislau Popū*. În acesta adunare s'a decis edarea foiei „*Transilvania*“ ca organ al Asociațiunii care și-a și început activitatea dela 1 Ianuarie 1868 fiind redigată de primul ei secretar *G. Barițiu*. Pe acesta vreme se consultau frații noștri din Bucuresci asupra *Societății academice*, din care s'a dezvoltat *Academia română*. Va se dică Asociațiunea noastră este mai vechiă decât Academia română.

(Andrei Baron de Șaguna.)

(Timoteiū Cipariū.)

pentru scrierea preste tot cu *alfabetul latin*, îngropând pe veci potcovele slavonesci; s'a deschis *exposițiunea*, care cuprindea preste 2200 de obiecte, a umplut pe poporul nostru de încredere în puterile sale și totodată a desmintit fama lătită în lume cu rea voință din partea străinilor despre gradul inferior al culturii române, s'au instituit *trei secțiuni științifice* și s'au ținut erudite disertațiuni din partea membrului G. I. Munteanu, T. Cipariū, I. Pușcariū și G. Barițiu. Însuflețirea era mare. Numărul membrilor era preste 550, deși erau numai 9 luni de zile dela înființarea ei.

În 7 și 8 Septembrie 1863 se ținut a III adunare generală în Blașiū sub presidiul vice-președintelui *T. Cipariū*. — Adunarea fu foarte bine cercetată, averea Asociațiunii trecea preste 10.000 fl.

În 1864 se ținut a IV-a adunare generală tot sub presidiul venerabilului *T. Cipariū*, în opidul Hațeg. Aci își ținut secret. II. al Asociațiunii I. V. Russu minunata disertațiune despre Români din Dacia Aureliană.

În 1865 se ținut a V-a adunare generală în Abrud tot sub conducerea fericitului *T. Cipariū*, unde densusul a disertat despre *Ta-*

A VIII-a adunare generală s'a ținut în *Gherla* la 1868 și a IX-a la *Șomcuta mare* în 1869, ambele sub presidiul Baronului *Vasiliū Ladislau Popu*. A X-a adunare generală se ținut la *Năsăud* în 1870 unde cele 44 comune aparținătoare districtului Năsăud se făcură membrii pe viață a Asociațiunii, prin ce averea Asociațiunii crescă în mod îmbucurător. — În 1871 se ținut adunarea generală a XI-a în *Făgăraș*, unde se făcu propunerea despre *sistarea* „*Transilvaniei*“ care atunci nu s'a primit. În 1872 s'a ținut adunarea generală a XII-a în *Sebeș*, în 1873, anul morții metropolitului Andreiū, nu s'a ținut adunare generală. În anul 1874 se ținut în *Deva* a XIII-a adunare generală. Aci între altele se realeg membrii comitetului pentru proximalul period de trei ani. Adunarea generală următoare se decide a se ținea în *Lugoșiū*. Dar președintele Baron Vasiliū Popū a re-pausat în 17 Faur 1875 (în etate de 56 ani), și astfel adunarea generală n'a trecut granițele Ardelului până în anul 1896. Din perioda presidenției Baronului Vasiliū Ladislau Popū e mai caracteristică silința lui neobosită, de a face productive lucrările Asociațiunii cu deosebire pentru *cultura* poporului în toate direcțiunile.

Dar acum trecuseră timpurile cele bune dela 1860—1868; acum erau zile grele — ca și cele de azi — guvernul »constituțional« refuza de a aproba alegerea unor membrii onorari, din alte țări, propuși de Asociațiune, cum bună oră o pățim cu alegerea mult valoroșilor savanți V. Urechia, B. P. Hașdeu, ș. a. Dar președintele Baron Vasiliu Ladislau Popu scia se îmbărbăteze poporul nostru de a nu slăbi în iubirea cătră Asociațiunea sa culturală, chiar în timpurile aceste vitregi. Portretul ce se vede la pag. 94 arată pe bărbatul român, care a sciut întruni datorințele înaltului său oficiu de președinte de senat la suprema curte judecătorească din Budapesta cu cele pentru cultura poporului seu. Intelinginții noștri de azi, cari se mai pot susține ca amployați de stat, ar fi bine — mai mult, ar *trebui* să-și iee de model pe Baronul V. Pop, care scia fi și amployat de model și Român cum se cade.

În anul 1875 se ținu a XIV-a adunare generală în *Reghin* (după-ce la o adunare intermediă ținută în Alba-Iulia se reasumase concludul dela Deva de a trece granița la Lugosul Bănătu-lui cu ținerea adunării generale). În *Reghin* fu ales de președinte *Iacob Bologna*, consilier aulic în pensiune. Avera Asociațiunei era atunci de 61.814 fl., ér fondul proiectat academieii de drepturi dispunea de 13.367 fl. 98 cr. În 1876 se ținu a XV-a adunare generală în *Sibiu* în zilele 10 și 11 August. Aci între altele s'a întemplat *înființarea faptică* a secțiunilor literare ș. a.

A XVI-a adunare generală s'a ținut la *Blași*, unde se aleg președinții secțiunilor științifice: *T. Cipariu* pentru filologie; *G. Baritiu* pentru istoria și *Dr. P. Vasici* pentru științele naturale. Adunarea a XVII-a s'a ținut în *Șimleul-Silvaniei*, în 1878. Aci s'au votat unele subvențiuni școlii de fete din *Câmpeni* și reuniuni industriale din *Clușiu* și unele stipendii pentru studenți.

În 1879 s'a ținut a XVIII-a adunare generală în *Sighișora*. Aci se constată din partea comitetului central că secțiunile nu s'au putut întruni din lipsa de mijloce și tot din aceea cauză s'a sistat și publicarea »*Transilvaniei*« în formatul de pân' atunci și nu s'a putut face nici publicarea analelor prevădute pentru publicările secțiunilor. Tot aci se arată sporirea stărei materiale a Asociațiunei prin contribuiri și prin înființarea de câteva fonduri și donațiuni: *Mihaiu Ivașcu*, *Ioan Maieru*, *Mateiu Kiss*, *Ioan Tiție*, *Georgiu Sebeșanu*, *D. Telechi*, *I. Conțiu* și fundațiunea *Tofalénă*, asemenea ofertul de 400 fl. anual dela societatea »*Transilvania*« din România pentru spriginirea meseriașilor, care acum ne opresce guvernul nostru de a o mai primi. Tot aci s'a făcut prima dată propunerea relativă la înființarea unei școle de fete, care propunere, repetându-se în anii următori, în fine s'a făcut faptă, precum vom vedea. — Adunarea generală a XIX-a s'a ținut în *Turda* la 1880. Aci se presintă pentru prima dată secțiunea științelor naturale cu censurarea făcută mai multor scrieri, dintre cari mai valoroasă se află lucrarea dlui *Florian cav. de Porcius*, »*Flora phanerogamă din fostul district al Năsăudului*«, ér adunarea o premiază cu 20 galbin. De asemenea se hotăresce aci colectarea pentru monumentul poetului *Andrei Murășianu*. Acum era averea Asociațiunei 75.947 fl. 59 cr., ér a Academieii de drept 17.233 fl. 17 cr. Președinte se realege *T. Cipariu* și vice-președinte *I. Bologna*.

Adunarea a XX-a s'a ținut în August 1881 în orașul *Sibiu*. Aci era se deschidă Asociațiunea o esposițiă, dar interdișă fiind din partea guvernului, se deschidă sub altă firmă și reeși preste totă asceptarea. — Adunarea a XXI-a s'a ținut în *Deșeu* 1882, a XXII-a în *Brașov* la 1883, a XXIII-a în *Orăștia* la 1884 unde s'a pertractat cu deosebire afacerea ridicării unei școle superioare de fete în *Sibiu*; acesta afacere s'a pertractat și în adunarea generală a XXIV-a ținută în 1885 în *Gherla*, ér la 1 Sept. 1886 s'a și deschis aceea școlă cu o solemnitate demnă. Adunarea generală a XXV-a s'a ținut în *Alba-Iulia* la 1886, ér a XXVI-a la *Sibiu* în 1887. La 8 zile după acesta adunare generală încetă din viață președintele Asociațiunei venerabilul *Timoteiu Cipariu*. Acest erudit bărbat merită a fi pururea viu în memoria noastră și a tuturor urmașilor lui, atât pentru meritele lui la înființarea și prosperarea Asociațiunei, cât și

pentru cele câștigate pe terenul științelor. Până se i se facă o biografie demnă, comitetul Asociațiunei a lăsat să se facă portretul lui și al celorlalți președinți decedați și le-a aninat în sala festivă a școlii Asociațiunei de fete. Noi punem la pag. 91 numai portretul lui, ér aici frumoșă poesiă ocașională scrisă de poetul nostru *George Coșbuc*, din incidentul morții lui:

Non omnis moriar.

La mormântul lui *Timoteiu Cipariu*.

Clădit-au Grecii doră cetăți de fală pline
Și temple mari și ziduri ciclopice-au zidit,
Dar totă măestria clădirilor heline,
Columnele de marmur și templele divine
De mult s'au năruit.

Trăesc numai imagini, hrănite de-amintirea
Condeului istoric, ca vis numai trăesc:
Dar cine pôte dice, că le-a perit mărirea?
Ce cap va fi 'ndărătnic să nege nemurirea
Poporului grecesc?

Nu murii țin pe-o gintă, căci murii pot să cadă;
Nu omenii fac nemul, căci ei se nasc și mor;
Bărbații numai pörtă putere și dovadă,
Dar nu prin fer și lance, ei nu înving prin spadă,
Ci 'nving cu mintea lor.

Se nasc, având în suflet mari nobile destinuri!
Trăesc, ca să creeze, și trec ca nisce regi.
Umplend a lumii goluri, golind a mării plinuri,
Ei mor deplânși de-o gintă, și chiar să moră 'n chinuri,
Nici când nu mor întregi!

Aceia sunt bărbații, cari pot s'alunge norii
Națiunilor, uitate prin nopți și sub fier,
Bărbați superbii, cari pörtă menirile-Aurorii,
Au larg avent de vultur și 'n șir, ca și cocorii,
Ei foc fură din cer.

Oh, sfânt și înalt e darul, când ori la care neamuri
Trăesc bărbați cu suflet, cum nouă ni-a trăit
Cipariu, cărunțul duce, purtând a limbei flamuri,
Cătând să lămurască prin vil și mândre lamuri
Un graiu îmbetrânit.

Căci l'a trimis Geniul luminei, să-și unescănei
Puterea cu-ale altor bărbați cu suflet plin:
Să caute și să afle, să frâng'a lumii mască,
Întregi să ne redea și er să ne renască
Prin graiu dela *Quirin*

Și-acum răsună tonuri lugubre 'n tot de-alatul
Pământurilor, unde un graiu găsești și-un port,
Că varsă lacrimi și pot tot colțul și tot satul,
Că gem la gropă flamuri cernite, că bărbatul
Națiunii dörme mort!

Gândirea lui, aprinsă de-a neamului iubire,
Azi dörme 'n glii și dörme întreg aventul lui!
Cipariu, carele caută prin veacuri de-amintire
O limbă românească și-a limbei noastre fire,
Cipariu de-acuma nu-i!

E mort Cipariu? Voi spuneți, că i mort? Dar ore pôte
Să moră omul, care dă vieți, care-i trimis?
Nu-i mort! În miș de piepturi, în piepturile tôte,
Trăesce el de-apururi; nici mörtea nu ni-l scöte
Din piept, unde ni-e scris!

Trei scänduri și o movilă de glii nu pot s'ascundă
Pe un om iubit de-o lume, pe un om de fapte mari!
Un nem întreg, ce plânge, stă gata să răspundă,
Că 'n veac va recunösce o inimă profundă
Pe marele Cipariu!

(Publicată în foia »*Tribunei*« pro 1887.)

George Coșbuc.

În 30 Maiu 1888 pierdu Asociațiunea și pe demnul ei vice-președinte *Iacob Bologa*, care fu unul din stâlpii cei mai puternici ai Asociațiunei. Astfel întreaga sarcină cădu pe umerii președintelui provisor al comitetului, mult meritatul *George Barițiu*, care conduse adunarea generală a XXVII-a ținută în *Abrud* la 1888. Aci se alese președinte al Asociațiunei demnul bărbat *George Barițiu*, er vice-președinte păr. archimandrit și vicar episcopesc *Nicolau Popea* — actualul episcop de Caransebeș, pe care însă guvernul nu a voit a-l întări și așa în adunarea generală a XXVIII-a ținută în *Făgăraș* la 1889 sub presiul lui *G. Barițiu* s'a ales vice-președinte *Cuvioșia Sa* părintele archimandrit *Dr. Ilarion Pușcariu*, care-i până în ziua de azi. Adunarea generală a XXIX-a s'a ținut în *Reghin* la 1890, er ceea a XXX-a în *Hateg* la 1891, ambele sub presiul lui *Barițiu*. La 1892 era să se țină a XXXI-a adunare generală în *Blași*, dar întemplantându-se la 31 Iuliu 1892 mortea metropolitului *Dr. Ioan Vancea*, adunarea s'a ținut la *Sibiu* în 27 August a. a.

La lucrările Asociațiunei sarcina cea mai grea a fost totdeauna a președinților și secretarilor. Cade-se deci aci a aminti cel puțin numele secretarilor primii, pre lângă ale președinților. Cel de întâiu prim secretar a fost *George Barițiu*, și ca atare a fost și redac-

rarea celui prea înalt și încrederea națiunei este președinte și în ziua de azi, și dorim să ne fie cât va fi vii.

Adunarea generală a XXXII-a s'a ținut la 26 August 1894 în *Sebeș* sub presiul dlui *I. M. Moldovan*.

Aci aflăm de cuviință a pune Cuvântul de deschidere, rostit la adunarea generală a »Asociațiunei Transilvane« din *Sebeșul-săsesc*, 14/26 August 1894, de dl președinte *Ioan Micu Moldovan*.

Onorată adunare generală!

Preste puține zile se plinesc 33 de ani, de când s'a întemeiat Asociațiunea noastră, pe atunci în toate ținuturile locuite de români, singură în felul său. Diarele din timpul acela și actele de inaugurare ale ei dau mărturie puternică de însuflețirea, cu care a fost salutată întreprinderea acesta, er puținii indiviđi aflători în viață, dintre cei-ce au luat parte la adunarea constituantă din 23 Octombrie 1861, cu viață plăcere și-aduc aminte și acum de palpațiunile, ce înălțau piepturile românilor din aceste părți în epoca aceea de tranzițiune.

(Ioan Popescu).

(Iacob Bologa).

tor organului »Transilvania«, până la alegerea s'a de președinte. Atunci i-a urmat în loc *Ioan Popescu* vestitul pedagog și profesor la institutul Andreian din *Sibiu*, al cărui portret îl alăturăm aci.

Dar în 3/15 Martie 1892 repausă în etate numai de 60 ani și în locul lui fu ales părintele protopr. *Zaharia Boiu*, cunoscutul nostru literat și poet, care însă abzise la 1896 și în locul lui fu ales *Dr. Cornel Diaconovich*, care-i și în ziua de azi și care, pe lângă ce conduce afacerile Asociațiunei ca șef de birou în cancelaria aceleia, pe lângă ce redigiază organul »Transilvania«, și-a mai luat obositorea muncă de a redigia și *Enciclopedia română*. Regretăm mult că nu putem ilustra de astădată paginile Revistei noastre și cu portretele cestor doi din urmă, și cu a președintelui actual al Asociațiunei, ci sperăm că având dela D-zeu zile și noi și Revista, va veni și acel timp.

La 2 Maiu 1893 încetă din vieță și președintele *George Barițiu*, astfel că adunarea a XXXI-a ținută în acel an în *Năsăud*, o conduse vice-președintele *Dr. Ilarion Pușcariu*, unde se alese de președinte *Reverend. Domn Ioan M. Moldovan* canonic preposit în *Blași* și membru al academiei române, care — din îndu-

Căci pre lângă totă greutatea comunicațiunei, Români de prin colțurile cele mai depărtate au alergat la locul adunării, de și aceea se ținea în marginea extremă a țerei. Aveau convingerea intimă, că lucrarea acesta pune începutul unei mișcări, prin care rațele binefăcătoare ale culturii tot mai mult se se lătescă în poporul nostru și se pătrundă și spre cele mai adânci straturi ale densusului. Deci nici obosela drumului îndelungat, nici sacrificiile materiale nu i-au reținut dela propusul, de a pune umăr la umăr, și astfel a încerca să urnescă »piatra cea mare«, bine știind, că puteri unite pot organisa lucruri grandioase, lângă cari forțele singuraticului, fie ele altmintrelea în sine ori-cât de mari, s'ar stîngeni îndeșert, și nu ar aduce alt rezultat, decât acela, că prin încordare ele însele ar căde nimicite.

Unirea puterilor era reclamată imperios; căci vitregia timpurilor îngreunase foarte piatra aceea, pe care ai nostri voiau să o misce din loc. Cultura, ce străbunii nostri aduseră cu sine la plantarea lor pe aceste locuri, fusese nimicită de mult prin picioarul necruțătoriu al barbarilor, cari secolii întregi s'au luptat pentru posesiunea acestor țeri frumoase, și împingându-se unii pe alții au răsturnat tot ce le sta în cale. Falsica plantațiune, a cărei des-

voltare ca glorie principală figurează în titlurile multor împărați, a cădută zdrobită, încât numai ascunsă în sinul pământului și în puterile oțelite chiar prin furtună ale poporului român au rămas și sustau până azi urme neîndoite despre ea, colo rămășițe de edificii, drumuri, apeducturi . . . făcute cu stăruințe neobosite și arta geniului roman, — aici simțul moral și de drept, eredit din timpurile acelei culturii înaintate, slăbit și întunecat, ce e drept, dar nu frânt, și iubirea limbei și a datinelor străbune, cari au sustat la poporul român, ba ele așa viu s'au manifestat și în zile de asupririi grele, încât istoricii streini cu 500 ani înainte de acesta au dat românilor mărturia plină de laudă, că ei mai mult s'au luptat pentru conservarea limbei, decât pentru a vieții.

(Baron Vasile Pop).

Iubirea de limbă și alipirea de datinele străbune totdeauna au înflorit în poporul român, precum în măsură mai mare nu la nici un popor de pe fața pământului. Acest simțământ a durat neștirbit și pe timpul luptelor fățișe și pe al retragerilor și pe al celor neomenoase supunerii.

Viața este luptă. De sub legea acesta generală, se înțelege de sine, nici poporul român n'a putut a se subtrage nici în trecut, și nu va putea nici în viitor. Dar așa sbuciumări și frământări continue ca și acele, căror a fost spus poporul nostru dela plantarea sa în regiunile acestea și până în zilele noastre, abia mai întimpinăm în viața vre-unui popor.

Să cauți cu luminarea pauzele recerute spre restaurarea puterilor, nu le vei afla. Val de val vin adversitățile preste nemul nostru, și vântul, ce le mână cu turbare, nu mai voesce a încetă. El de secolii le turbeză neconținut.

La 1861 se părea că se ivesc dorii orecărei alinări. Ei au fost numai decât îmbrățoșiți cu căldură, și între fructele acestei însuflețiri este și întreprinderea acesta pe cât de nobilă și frumoasă, pre atât de grea. Nobilă și frumoasă, pentru că reuniunea noastră tinde a desvolta limba și literatura poporului nostru și a lăți în sinul lui cultura. Limba este tesăurul cel mai prețios al fie-cărei națiuni; ea împreună pre indiviții singuratici, îi deosebește de câtră cei de alt nēm și-i ține în comuniune continuă, — ear cultura în sensul adevărat al cuvântului, răspândind lumina, liberăză mintea de prejudețe și scapă inima de inclinațiunii rele. Prin ea și numai prin ea putem ajunge la libertatea adevărată.

Nu s'a inventat nimic nou, ci Asociațiunea noastră a tins numai a regula pulsațiunile ereditate din moși-strămoși ale inimei române; lupta de esistență, cea mai legitimă între toate luptele, a o înălța la nivelul unei lucrări conscie și a face ca cel mai retras păstoriu ori plugariu român să se angagieze cu fruntea deschisă pentru dēnsa. Aceste tendințe juste și nevinovate ale Asociațiunei noastre nici odată n'au jignit pre nime, nici odată nu vor jignii pre nime dintre aceia, cu cari ne atingem împrumutat. Stăruim a ne desvolta limba și literatura, voim a lăți cultura în toate straturile poporului nostru. Cuceriri în afară nu voim. Eată o lucrare pacinică și salutară atât pentru noi cât și pentru patria comună.

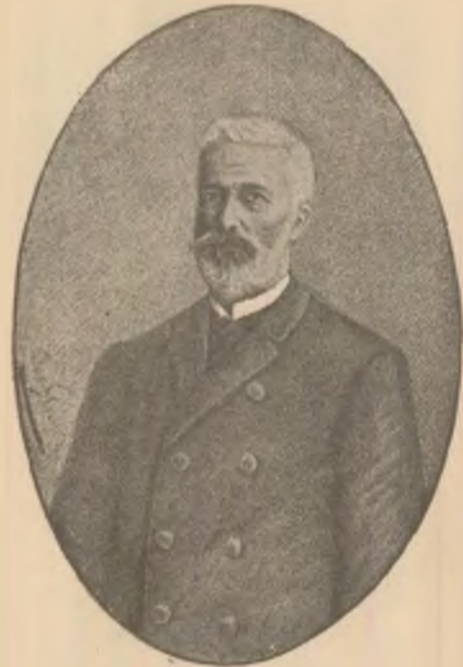
Ce sunt în viața unui popor 30—40 ani? Cu toate aceste și cei mai sângeroși dintre noi, înțeleg pe aceia, cari răpiți de dorul inimei lor doresc, ca scopurile Asociațiunei noastre să se realizeze întru aceste zile ale mișcărilor iuți cel puțin în sbor, — și aceia vor trebui să recunoscă progresul realizat în acest period scurt.

O câmpie înțelinită numai prin lucrare îndelungată se poate scote din sēlbătēcia sa, numai prin sadori crunte se poate preface în ogor promițator de fructe mănose.

Dar un popor întreg, care secolii preste secolii a fost reținut cu forța dela ori-ce progres și împedecat prin aședēminte inventate anume spre înglodarea lui, cum ar pute să se avēnte la înălțimi ce numai prin stăruințe îndelungate se pot cuceri!

Acēstă lucrare stăruitoare și-a propus-o Asociațiunea transilvană română, a cărei sērbătore anuală o ținem azi.

Salut cu bucurie purcēsă din adâncul inimei pre toți Români, căror împrejurările li-au conces a conveni la acēstă sērbătore așteptată cu dor de totă suflarea română, și declar adunarea de deschisă.

(Ioan Axente Sever).

Adunarea generală a XXXIV-a s'a ținut în finea lui August 1895 în *Blaj*, unde s'a statorit textul noului proiect de statute. A XXXV-a adunare generală s'a ținut în *Lugoș* la 27 August 1896, prima-dată dincolo de frunteriile Ardelului. Sunt remarcabile cuvintele rostite la deschiderea acestei adunări de președintele ei dl I. M. Moldovan și cel de dl Alexandru Mocioni în numele bănățenilor. A XXXVI-a adunare generală (estraordinară) s'a ținut în 10 și 11 Martie 1897 și s'a ocupat cu raportul comitetului central relativ la statutele modificate și special relativ la modificarea titlului Asociațiunii.

A XXXVII-a adunare generală s'a ținut în 27 și 28 August 1895 în *Mediaș*; s'a început pe basa statutelor celor vechi și s'a continuat și terminat pe baza statutelor celor modificate, din

care lipsește în titlu cuvântul »transilvane«. Adunarea acesta precât de bine cercetată, pre atât de încordată, a decis înființarea unei *Casa naționale* adevărată a unui *Museu național al Românilor ciscarpatini*.

Intregă adunarea asociațiunii, după inventariul aceleia publicat în »Transilvania« nr. VII din 1897, face 160.543 fl. 48 cr. v. a. și 85.000 lei.

Dacă ne vom aduce aminte, că la 1860 era această Asociațiune numai idee și că după 38 ani ea dispune de o avere așa de frumoasă, agonisită din dăruiri benevole dela fii națiunii noastre; dacă vom considera că dela înființarea ei și până aci s'au dat stipendii și ajutoare multor studenți, meseriași și elevi de pe la măestrili; dacă vom considera că din modestele ei venituri a spriginat și literatura și a fundat și susține școala de fetițe, care este fala noastră; dacă vom considera că aci dispune de o bibliotecă frumoasă, atunci va trebui să recunoștem că am făcut un progres însemnat pentru cultura noastră și vom binecuvânta memoria inițiatorilor și suținătorilor Asociațiunii și vom urma exemplul lor din generațiune în generațiune, ca cu timpul această Asociațiune să devină pomul gigantic, din rîdele căruia să se nutrească mușele națiunii noastre, er la umbra lui să se răcorescă toți fii nemiului nostru de pe aceste plaiuri mărete, unde răsună dulcele grai român!

Să-i dăm deci toți, după cât ne trage inima și după cât ne lasă împregiurările, tot spriginul moral și material, căci dând Asociațiunii acel sprigin, ni-l dăm nouă, căci ea este a noastră a tu-

turora, este Areopagul literaturii și culturii noastre naționale, care — se sperăm că nu preste mult — are să devină »Academiă« a Românilor din Transilvania și Ungaria, având alături sa înființată »Universitatea română de știință«. Dic: se sperăm, căci dacă în timp de 38 de ani am făcut din nimic atâta, cât se vede, datorii suntem a spera, că în alți 30—40 ani din ceea-ce acum avem și din ceea ce pe căli cinstite vom agonisi, vom fi în stare a face o Academiă și o Universitate română, căci suntem mulți ear mulțimea animată de bunăvoință face minuni!

Și unde ar și fi locul unei Academii și unei Universități române ca tocmai în Ardeal? Căci doră Ardealul este leagănul etern al naționalității române, unde ea s'a închiegat; Ardealul este leagănul renascerei noastre; leagănul desceptării »conștiinței naționale« prin cultura, ce a isvorit din școalele române ardelenesci; Ardealul este inima românității, a cărei arterie au pulsitat pururea mai viu, ca într'alte părți ale Daciei-Traiane; Ardealul care a versat din sinul său cete de mii de Români, spre a împopora principatele române dunărene devastate de Turci, Tataři etc., Ardealul care a reîmpoporat Bănatul și șesurile Ungariei până la Tisa, . . . acest Ardeal scump al nostru doră merită să aibă Academia și Universitatea lui română. Spre acesta se tindem, acesta să fie ținta dorințelor noastre. Dar acesta se va pute numai, ajutând Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român, ca ea să crească atât de mare, încât mândru frumos să o putem preface în »Academie« și alături cu ea să înființăm »Universitatea română de știință«.

I. P. R.

Originea lui Ioan Buniade

(născut 1386.)

Sigismund, regele Ungariei, care purta și titlul de împărat germân, cu ocaziunea unei expediții remase în Ardeal.

După expediția s'a reîntors pe pământul roditor de spice aurii a Hunedórei, în patria frumóselor fete de român. Aci își petrecea viața-n aventuri, și ca se nu fie cunoscut purtă haine false și nume fals. Aventurile l'au mánat până la satul *Cinciș* (?) unde zăresce o fetișoră de român foarte frumoasă, de origine nobilă și cu numele Saveta Mărginean. Fiind ea tineră și nobilă, fățarnicul cavalier s'a apropiat de ea fără multă greutate, fățărindu-i amor și promițendu-i toate, câte pot admení pe o fată tineră, crescută fără esperință. Devenise amorósă biata fată. Și ca orí care ființă tineră și nepățită, era gata de a aduce orí ce jertfe pentru amorul ei, care era un sóre în ochii ei. Sigismund, în ușurătatea lui, a mers cam departe cu dragostea, răpind comóra cea mai sfântă a fetei.

Saveta doria se vină cât de curund ziua cea promisă de nuntă, dar înzădar, că în loc de nuntă, îi vení într'o zi drăguțul și-și luă dela ea sănătate bună, spunendu-i că are grabă mare, că îl chiamă datorințele. La auđul acestor vorbe Saveta a rupt într'un plâns dureros, dar înzădar i-a fost și plânsul, că drăguțul ei o a părăsit, după ce mai întâiu și-a tras un inel de pre deget mângăindu-o: Nu te supăra nimic, draga mea Savetă, că de a fi un bine-n lume ér ne vedem, chiar de ar fi se nu mai pot veni p'acii, că de i avea mare lipsă de ajutoriul meu, vei veni la Buda și cu acest inel vei putea străbate la palatul regesc, de unde nu vei eși nemângăiată.

Biata Saveta numai acum vedu înșelăciunea în totă golăteatea ei. Astfel era nemângăiată, căci simțise, că de și póte durerea și-ar fi putut'o înneca cumva, dar urmele ușorității sale nici când nu le putea ascunde.

A trecut timp. Saveta era mamă unui feciorăș voinic, pe care-l botezară cu numele Ion. Intristată și îngândurată privia ea

la copilul fără tată. Dar după doi ani de zile, (când era copilul mai drăguț, de ámbla bine în picioare și vorbea binisor toate celea), nu se mai putu răbda Saveta se nu cerce doră va afla pe tatăl copilului cu ajutoriul inelului. Se găti deci de cale și într'o bună dimineță se puse la drum cătră Buda — pe jos cu copilul în brațe însoțită de frate-so međin, care ducea desaga cu merindea. Era o zi de veră, căldură îngrozitoare de sta se doboré pe om la pământ. Saveta deabia mai putea pași cu copilul în brațe, că orí cum, dar un copil de doi ani, să-l porți tu tot în brațe cât e diulica de lungă, nu-i lucru ușor. Dar dă D-șeu și ajung la un arbore, ce era lângă drum, și la umbra lui se pun se odichnescă o lecă. Scot merinde din desagi, mánăncă și se culcă pe iarba la umbra cea desă a copaciului se-și mai desmortească cele óse ostenite de drumul cel tare și de căldura cea mare. Pruncul rămâne jucându-se cu inelul cel deciqător asupra sórtei lui. Saveta cu frates'o adorm curund, dar deodată se tređesc în sbieretul copilului, care țipă ca din gură de șerpe arătând cu mânuțele sus. Maica înspăimântată se uită în sus și zări un corb sburând cu inelul în gură. Atunci mai leșineză de desperare, vedénd cum se pierde pentru ea iubitul ei și tatăl copilului, că fără inel, cum îl va putea căuta? Frățiorul ei înse nu pierde curajiul, se repede la arc, țintesce, și corbul cade la picioarele lor cu inel cu tot. Astfel au ajuns eră în posesiunea inelului, care apoi l'au pus mai bine, nu l'au lăsat jucăria la copil.

După aceea tot merg, tot merg până ajung la Buda. Acolo au căutat după un om, care se-i conducă la palatul regelui. După sémnul de pe inel, ușor le a fost se ajungă până acolo, unde aflară pe aventuriatul cu . . . coróna pe cap. Bucurie și durere pētrunde sufletul Savetei la vederea lui; bucurie că află pe tatăl copilului și durere că nu póte fi a aceluia, pre care atâta l'a iubit. Dar se mângăia vedénd norocul pruncului. Că Sigismund i-a primit foarte bine și s'a nisut a tocmí după putință ca rege,

ceea ce stricasă ca drăguț. Și-a reluat inelul și în schimb întinde pruncuțului o epitolă, prin care-i donază Hunedóra cu 60 de sate. Ca firmă a venitorei familii desemnează corbul cu inelul în gură, care firmă a și purtat'o, ba și adî o mai portă comitatul Hunedorei. Țer satul Cinciș (după alții Teliug), de unde era Saveta, l'a eliberat de ori ce sarcini și l'a ridicat la rangul nobilitar. Dela corbul din firma nobilitară își luă Ion numele Corvinus de Hunyad.

Dar acésta este numai fabulă asupra originii familiei Huniadescilor, fabulă scornită din ură personală, din invidie de cătră Cillei Ullric inimicul personal al eroului Ioan Corvinul Huniade, fabulă susținută de dușmani de ai Românilor, cari vădînd faptele strălucite ale eroului Ion Corvinul și sciînd că el este Român, ar fi voit cu ori ce preț a-l arêta alt ceva, decât ceea ce a fost fie chiar bastard, numai nu Român, ca se nu se potă dice, că un Român a apărat patria acésta de perire atunci, când nobilimea trăia în certe și în desfrânări, când totul era putred în acésta patriă. Țtă de ce esclamă poetul Andrei Mureșianu în glasul unui Român. «

»Ah, că-cî nu-mî pot răspunde străvechile morminte!
Spuînd, ce țin în sînu-și, Român, au gen străin!
Atunci s'ar frînge cêrta, ce curge acum fierbinte,
S'ar stinge atunci ca cêța și vechiul meu suspin!«

și:

»La undele de sânge, ce au curs pe Câmpul Păniț,
Vêrsat prin iatagane și paloș de Osman,
Au n'au avut amestec în parte și Români?
Au n'au învins Corvinul p'acel cumplit dușman?«

Țr în poesia »Cătră martirii Români« căduți la 1848—1849:

»Uniți-vê cu Mircea, voi umbre gloriose,
Al cărui nume-nsuflă respect și la păgân,

Uniți-vê cu Ștefan, principele cel mare,
Ce-l recunósce ntrégă Europa de Erou; —
Sub care Românimea scăpată de apêsare
Putea cu drept se đicã c'a reinviat de nou!
Séu cu Mihaiș eroul și cu Ioan Corvinul,
Geni Românime, d'a căror rari numiri,
Ce luce n Istorie întocma ca rubinul,
Și astăđi se-nfióră a Turcilor oștiri!

Dușmanii neamului nostru și ai adevêrului istoric, đic despre familia Huniadescilor, că a fost de ori ce origine, numai nu română, dar se înfundă, că uite ce ne spune fericitul George Barițiu în »Transilvania« pro 1873 pag. 62:

1. Magistrul Ioan Thuroczi (care altcum era inimic a Românilor) spune curat că *Ioan dela Hunedóra* fusese născut în sînul poporului român, în Muntenia, din o familiă nobilă și ilustră, că regele Sigismund chemase de acolo în țêrile sale încă pe tatăl lui Ioan (adecă pe Voic) pentru meritele sale. Cu aceea ocașiune Thuroczi laudă estraordinarele vîrtuți ostășesci ale lui Ioan Corvinul cu acel adaos, că pe acest bărbat D-đeu îl trimise pentru apêrarea țerei.

2. Cardinalul Aeneas Sylvius venit la Ungaria în calitate de nunciu al papei, mai târđiu însuși papă, sub nume de Pius II, († 1464) om de mare auctoritate, în scriptele sale numesce pe Ioan Corvinul de repețite ori Valachus, Dacus, ba încă ca se dispară ori ce dubietate, se esprimă la un loc așa: »Ioan Corvinul nu era nobil ungar, ci valach«; și êrăși: »el n'a adaos la gloria ungarilor, ci mai vêrtos la a valachilor, din cari era născut.

Va se đicã, chiar dacã n'ar fi alte doveđi, sunt destule aceste pentru a rêsturna scornitura, că Ioan Corvinul e bastard, sau că e din alt neam și nu românesc; dar mai sunt și alte doveđi enerate de fericitul G. Barițiu în articolul despre Ioan Corvinul de Hunedóra, cari arată că în adevêr el a fost de origine română. Acésta o adevêresc: trei împêrați, un rege, un patriarch al Romei și câțiva istorici contimporani. — Mama lui Ioan Corvinul s'a chemat Elisabeta, fica boeriului Mărginean.

Așa dară nu mai potê încăpea nici o îndoelă că acest »Marte al Daciei« (Mars Dacius, cum îl numesce un scriitor anonim din acel timp) era de origine română, și (vorbele aceluiași anonim): de și nu a fost rege, era însă mai ilustru decât regii și minunea eroismului creștinătății. — Memorialele frâncesci ale lui Commynes numesc pe Corvinul nostru »Cavalerul alb și »vigurosul cavalier alb dela Valachia« (le Chavallier blanc, de la Vallaquie.)

Tradiția păstrată în jurul Hunedorei spune, că tata lui Ion Corvinul a fost din România și că el cu 4 inși ar fi venit aci chemați de regele, unde fundară un sat la care-i điseră *Cinciș* dela vorba *Cinci inși*, că cinci erau muntenii ce l'au fundat. — Mama lui Ion se fi fost Elisaveta (Saveta) boeriului Mărginean din Teliug. Biserica gr. ort. din *Cinciș* și cea din Teliug este zidită de Elisaveta, mama lui Ion Corvinul. Poporul crede că osemintele ei zac în biserica din Teliug.

Gloriosele fapte ale eroului Ion Corvinul, au adus pe scriitorii contimporani a-l numi »Marte al Daciei« și »vigurosul cavalier alb al Valachiei«. Acele fapte aparțin istoriei și deci acolo se pot afla. Aci, în Revista noastră, care-i mai mult literară, se mai aduc ceva ce cade în cadrul literaturii populare, din viața acestui erou.

Se dice că el a făcut și unele colonii, a adus adecă pe moșiile lui ómeni sermani din alte ținuturi și le-a dat pămênt se aibă unde munci. Așa a adus și Sécui și a fundat cu ei Récășdia de adî. La un an doi le veni Sécuiilor în minte, că ar fi datorți cu mulțamită bunului domn, care i-a adus din selbatecul ținut al Borsecului, și i-a aședat în mánosul ținut al Hunedorei. Se luară deci fruntași satului se mêrgă pân la Hunedóra cu mulțamită. Mergênd așa preste câmpuri, dau de un pécuarriu, ce-și páscea turma đicênd în fluier. Cum îi vêđu pécuarriul îndată-și gândi că aceia au, ce au, de pásesc așa îndesat. Deci se ridică și-i întrebă: Unde mergeți, baciule? (P'acolo în loc de bade séu nene đic baciú.)

— Mergem la Hunedóra, la domnul, se-i mulțamim că ni-a adus în ținutul grâului, din locul cel stêrp al *borcutului**)

— D'apoi num'asa mergeți? Nu-i duceți ceva cinste? Dóră la domni cei mari nu se duce omul cu mâna golă!

Acum se înholbară Sécuii mei unii la alții și se rușinară, cum de nu le-a plesnit lor în minte, că nu-i de mers se mulțamesci cu mâna golă.

— »Așa, așa«, grăi pécuarriul, »mulțamită secă nimărui nu-i dragă!«

— D'apoi ce se-i ducem? întrebă Sécuii.

Ce se-i duceți? Ecă nisce păstrăvi frumoși, vr'un mistreț sdravên, vr'o căprioară, ori baremi un iepure, doi! Așa-i invêța pécuarriul. Țr ei mulțumiră de sfat și-și căutară de cale rugându-se lui D-đeu se le scotă-n cale ceva dobitoc, care ar fi bun de dat cinste.

Și D-đeu se îndura față de Sécui, le scóse în cale — ce nici nu gândiră. Când mai într'au adecă în Hunedóra aflară pe fênaț pascând un dobitoc mai mare decât un țap, fără corne, cu urechi lungi. — Mê, ore ce dobitoc e acela? întrebă un Sécui mai tiner. Țr unul mai bêtrân îi răspunde muștrându-l:

»Dóră veđi că-i mama iepurilor, ni-a trimis'o D-đeu în cale se nu mergem la domnul cu mâna golă!

»Mama iepurilor!« strigară Sécuii uimiți, mama iepurilor, ore cum se ne apropiem de ea?

Unii scot pâne din traistă și prind a o chema: na-na-na! na, na, na! hai la tata, hai! Și dobitocul, când îi auđi đicênd hai la tata hai, gândiai că pricepe, se duse ață la cel ce-l striga, cum merge copilul la tată.

Și Sécuii prinseră dobitocul, îl legară de grumađi cu ce avură, îi dădură totă pânea din traistele lor, numai se nu se smâncêscă și se apuce la sănătosa, că pentru cât bine-i în lume n'ar fi voit se le scape mana iepurilor, după ce odată bunul D-đeu li-o puse-n mână. Așa ocoliră Sécuii dobitocul, unul îl ducea de ață,

*) Borcut = fântână de vin ar fi tradus ad literam, ci însemnă fântână de apă minerală, care apă se bea amestecată cu vin.

doi de urechi, unul de codă, câți-va era jur împrejurul lui; îl duceau ca în triumf.

Când ajunseră în curtea palatului lui Ion Corvinul, acela chiar era afară, te miri ce porunci avea de împărțit. Și când vedu el pe droia de secui în giurul dobitocului, credu că de bună seamă vin la ceva pâră cu el, poate le-a făcut atare pagubă în sămănătură. Deci îi și întrebă: »Da ce veste-i, oameni buni, dor va făcut ceva pagubă dobitocul acesta?

— Ba nu măria ta, nu ni-a făcut nici o pagubă, dar ni l'a trimis Ddeu în cale se-l aducem cinste Măriei Tale, căci ni-ai adus pe locurile aceste roditore de grâu; e chiar »mama iepurilor!»

— O bată-vă norocul, țise Corvinul, lăsați măgariul în pace și mergeți de vă căutați de lucru, bine că nu va făcut ceva daune.

De atunci până-n ziua de azi la Răcășdieni le dic »mama iepurilor», ăr ei se supără grozav de acesta poreclă.

I. P. R.

Doina plângătoare.

(Din povestii alese).

A fost odată un împărat, care murind, lăsa după sine pe împărătesă cu doi copii, un fecior și o fată. Feciorul era cu un an mai tiner decât fata.

Intr'una de zile copii începură a se certa între sine, care are să fie împărat, pentrucă fratele țise: eu sunt prinț, și dacă sunt prinț, prințesele nu ajung la domnie. Fata înse respunse: eu sunt întâiu născută și mai bătrână, mie mi se cuvine întâetate.

Vorbele copiilor erau țise în totă nevinovăția lor. Ei le auțiră dela slugi, fără se înțelegă bine, ce vorbesc.

Fiindcă nu se putură înțelege în certa lor, se duseră amândoi la mama lor și o întrebară:

Spune-ne, mamă dragă, care din noi vom fi odată împărat?

Intrebarea acesta supără pe mamă, pentrucă, în ea vedu dâna sămburele lăcomiei de a domni, care nu trebuia se prindă rădăcinii în sufletul copiilor, de aceea respunse:

Dragii mamei! priviți voi numai bine la astă floare frumoasă, ducețivă în pădure și căutați, care din voi va găsi mai întâiu o floare ca acesta, acela va fi împărat.

Copii priviră flórea cu multă băgare de samă; cotorul era despicat ca un sceptru mic și se sfârșia într'un crin pe jumătate desvoltat. Și copii, fără nici o supărare, plecară amândoi în pădure și începură se caute și tot căutând astfel, se despărțiră unul de altul așa că, fără se bage de samă, se perdură unul de altul din ochi.

Și mica prințesă a găsit mai întâiu flórea căutată și mult s'a bucurat. Ea se uită acum se vedă pe frate-său, dar acesta nicăiri. O se vină el îndată, își gândea copila, o se-l accept aici.

Cu acestea se culcă pe ierba môle la umbra răcoritoare a copacilor. În pădure era linisce desăvârșită. Se auți numai zuzăitul gândacilor și al albinelor, în apropiere murmura un isvoraș și cerul vênăt închis, privea printre crengile arborilor la verdeta din pădure. Mica prințesă își luase flórea în mână și fiind nițel ostenită, cum era linisce în toate părțile, o furișă somnul adormi în numele Domnului.

Nu trecu mult și ță vine fratele ei, și o găsesce dormind. El nu aflase flórea pe care o căutase. Acum vede pe soru-sa dormind și în mână-i flórea dorită.

Gânduri negre se stărniră în sufletul prințului, și în mintea lui îi tresări o idee de tot înspăimântătoare.

Eu trebuie se fiu împărat, *eu!* își gândi el, se nu fie sorumea! Mai bine voiu omori-o, voiu lua flórea, mă voiu duce acasă, și voiu fi *eu* împărat.

Cum a țis, a și făcut. A ucis pe nevinovata sa soră, făcu o gropă în pământ, puse pe soru-sa în ea, o acoperi cu pământ și d'asupra mai puse nisce glij. Și suflet de om n'a aflat de acestă faptă blăstemată, pentrucă prințul, sosind acasă, spuse, că soru-sa s'a despărțit în pădure de el, și n'a mai vedut-o, ăr el cum a găsit flórea, s'a reintors acasă în credință, că soru-sa încă va fi de mult acasă.

Și trecură mulți, mulți ani, bătrâna împărătesă jelea neîntrerupt după fică-sa pierdută, pe care înzădar a căutat-o în pădurea întregă. Ea își dorea singură mórtea, pentrucă ea însași o trimise în pădure. Acum, când fiul ei ajunse vârstnic, se făcu și împărat.

* * *

Se întâmplă, că după ani de zile vine în pădurea pomenită un copil de cioban cu turma sa. Din trecere de vreme, ca de obicei, el scociori cu bățul în ierbă, și ecă, deodată scote la ivelă un oscior de ale prințesei mórte, curat și alb ca zăpada. Era fluerul piciorului. Ciobănelul făcu câteva găurele în os și cât ai da în palmă, era gata un mic flueraș. »Flueraș de os ce cântă duios.« Ciobănelul îl puse la gură și suflă în el, atunci sunete plângătoare isvoriră din osciorul mórte, ah! așa de triste, de gândeai că într'adevăr cântă o voce plângătoare de copil. Ciobănelul însuși a trebuit se plângă, cu toate acestea nu s'a putut opri de a suflă.

Doina plângătoare era însoțită de aceste vorbe:

O dragul, dragul meu cioban
In osul meu tu cânti avam
Frățiorul m'a ucis în pădure
După-ce a luat din mână-mi flórea
Flórea găsită de mine.
Și-a spus că este a lui.
In somn m'a ucis
Și gropă a săpat,
In ea m'a astupat
Fratele meu — în tinerețe.
Acum prin gura ta
S'o scie orî-cine,
Omenii și Dumnețeu.

Și orî cât sufla ciobanul în fluerul de os, alt cântec nu resuna din el, de cât tot aceeași și aceeași doină și ciobănelul sufla și sufla necontentit, și tot-déuna șirõe de lacrimi i-se scurgeau din ochi.

Când doina plângătoare resuna în pădure, paserile amuțiau și erau triste, plecau capetele, își slobozeau aripile și tăceau . . . nici gândacii nici albinele nu mai zuzăiau, ba nici murmurul isvorerului sfătos și pletos nu se mai auția — era adevărată tăcere de mormânt.

Când doina plângătoare resună într'o livadă, animalele dela pășune, cu întristare își sloboțiau capetele în jos, unul n'ar fi dat un sunet dela sine cănele nu lătră și nu sărea vesel, ca de altă dată, ce e mai mult, se tupila și gemea încet, pentrucă doina plângătoare sfășia inima orî-cărei creaturi.

Ciobănelul înse nu se osteni în cântarea doinei.

Odată trecu prelângă pădure un cavaler, care auți doina și simți că-i lăcrămază ochii. El ceru fluerul și nu se lăsa, până îl cumpără dela ciobănel.

Cavalerul umblă acum cruciș și curmeziș prin țără și făcea se plângă totă lumea.

Astfel ajunse el și la curtea unde ședea pe tron tinărul împărat, despre care cânta fluerul. Bătrâna împărătesă mamă trăia încă. Ea auți despre cavalerul, care cânta o doină, a cărei melodie face să se misce toate inimile, umplând toate sufletele cu jale adencă.

Împărătesa bătrână, care era totdeauna tristă, dișe: Ce pôte fi în lume mai trist de cât jalea *mea*? N'as crede, că doina plângătoare a cavalerului, se mă facă mai tristă, de cum sunt. Lăsați-l se vină, să-l aud și eu. Cavalerul cântăreț vine și cântă din fluer.

O cavale, cavale
Tu cânti în osul meu!
Frățișorul m'a ucis în pădure...

Abia auți bătrâna împărătesă aceste puține cuvinte și o și năpădi un șuroi de lacrimi — dar auțind cântecul mai departe:

A luat din mâna mea flórea,
Flórea găsită de mine
Și-a diș că este a lui...

împărătesa dete un țipet ascuțit și cădu leșinată.

Cântărețul se spăriă și vrú se înceteze — dar n'a putut... cântecul de câte ori se începea, voia să fie cântat întreg — și după-ce a resonat cel din urmă acord tânguitor, împărătesa se trezi din leșinul ei, și dișe: dă-mi mie, dă-mi fluerul! Tóte bogățiile mele ți-le dau pentru fluerul acesta!

Cântărețul cavaler dete împărătesei fluerul de os, și dișe, că el nu cere avuții... n'a primit nimic și plecà mai departe.

Er împărătesa se închisă singură în odăile ei cele mai ascunse, și a tot plâns până mai nu mai avea lacrimi.

Împăratul se făcuse un domn vesel, plin de vieță, îi plăcea de cântece și petreceri și făcea chefuri adeseori.

Odinioră hotări se făcă eră o petrecere mare, tocmi tot felul de cântăreți, și pofti la mėsă nenumărați óspeți. După obicei împăratul totdeauna invită și pe mamă-sa la astfel de petreceri, ea însă n'a luat nici odată parte, pentrucă, după cum dișea ea, se i-se spună fiului ei, avea prea multă supărare la inimă!

De rëndul acesta fiind înse chemată, dișe, că va lua și ea parte.

Împăratul se miră de acesta, dar totodată nu scia ce se gândescă, să se bucure, ori nu?

Când acum toți óspeții, îmbrăcați bogat, erau adunați, și când toți cântăreții și artiștii erau gata și după-ce curtea întră în sala împărătescă, împodobită pompos, produse o mirare îngrijitoare faptul, că vedură acolo pe împărătesa bătrână într'o haină négră de jale, cu vélul de veduvă pe față... iubilarea instrumentelor, trîmbițelor și harfelor, a flautelor și cimbalelor isbucni deodată

și corurile de cântăreți întonară un imn înălțător în onórea împăratului.

Auțiți! Un sunet, și amuțesc tóte trîmbițele, harfele și cimbalele... încă un sunet, și nici un cântăreț nu se mai aude.

Împăratul înse, care ședea pe tron, privesce cu gróză la mamă-sa... și toți, toți, privesc la bătrâna împărătesă.

O mamă dragă, mamă dragă,
Tu cânti în osul meu mort.

La auțul acestora toți se cutremură, inimile tuturor se sgudue, nici un ochiu nu rămâne uscat, curtenii și óspeții, cântăreții și artiștii, plâng toți.

Frățișorul m'a ucis în pădure.

Ah! strigă împăratul... scepțrul îi cade din mână și el își prinde corónă cu améndoué mânilé.

Din mâna mea a scos flórea,
Găsită de mine,
Și-a spus că este a lui...

Acum corónă cădu jos de pe capul împăratului. Pe marmoră a resonat ca o scăfărlie de mort.

In somn m'a lovit, m'a lovit amar,
Și grópă a săpat
In ea m'a astupat...

Acum însuși împăratul cade de pe tron în cap, suspină greu și greu gemea.

Frățișorul meu în tinerețe.

Împăratul se lupta cu mórtea, mai strigă odată: sfêșesce, mamă, sfêșesce.

Împărătesa înse nu putú opri doina plângătoare, care cântă mai departe:

Acum prin gura ta,
S'o scie ori cine,
Omenii și Dumneđeu.

Pe când aceste vorbe resunau în chip înfiorător și sdrobitor toți óspeții, artiștii, cântăreții și servitorimea curții eșiră din sală, care pe unde a apucat, se rupseră scaune, se stinseră luminările, rămânând numai doué aprinse. Când se sfêși doina, nime nu mai era în sala încăpătoare, decât bătrâna împărătesă în haină de jale, și fiul ei, care era în agonie, în vestminte sərbătorești, încărcate cu aur și mărgăritare.

Mama ingenunchiă lângă fiul seu, care zăcea tot la pământ, îi luă capul în mânilé ei și plânse lacrimi amare.

Intr'aceea, pe încetul, se stinse una din cele doué lumini arđetóre.

Împărătesa bătrână a tot plâns și s'a rugat până la miezul noptii... atunci stânsă singură lumina din urmă, și sparse fluerul, ca de aici în colo nime se nu mai audă doina plângătoare.

B r a ș o v .

Moșul.

Alegerea de Măciucaș*).

(Traducere liberă din englezasca după The Election for beadle by Charles Dickens).

Lucru mare s'a întemplat dăunăđi la noi în sat. Abia s'au sfirșit sfadele dela sərbarea hramului bisericesc, când iacâte că-și capetă creștinii alte sgârciuri. O, lucru s'a sfirșit bine, cu isbândă mare pentru orășelul sau satul nostru — că-i tot una — și multă vreme și-or mai aduce ómenii aminte de astă întemplare vrednică.

Și noi am avut o alegere, o alegere în totă forma, alegerea de măciucaș. Susținătorii rânduelilor vechi au pățit o înfrângere totală și acum plotacării sistemului celui mai nou au câștigat o isbândă mare.

Satul nostru, ca tóte satele, e o lume întregă pentru sine și a fost multă vreme desbinat în doué partide, a căror

certe au fost încetat pentru óre câtva timp, dar numai ca să isbucnescă cu o putere și mai mare.

La tóte alegerile de jurați, de birae, de jitari, de clopotari etc. s'au întemplat lupte crâncene, ér ce privesce protecțiunile, acelea s'au practisat cu atâta asprime, de abia-i de cređut.

Conducătoriul partidei oficióse, plotacărul statornic al chitorilor bisericesci și casariul banilor sêracilor e un om bătrân, carele locuesce în hudita**) nostră. El are acolo mai multe căși și gră-

*) Englescul „The beadle” ar fi mai corect tradus „manuător”, care adecă împarte sâtenilor scrisorile oficióse; la noi e „subprimariul”, în alte părți e „măciucașul” care pórta acestă slujbă.

**) Hudită = ulicioră; altcum în munții apusenii și la gaură-i diç hudă, la găurice — hudită.

dini și-i place totdeauna ca să se preumbe pe ceialaltă parte de drum, numai ca să-și potă vedé totă moșia dintro-dată. El e un om înalt, subțire și osos, cu un nas gârjob întrebătoriu și cu nisce ochi mici verđii de purcel, nelinisciti și străpungători, cari se par ai fi dați de Dumnezeu numai ca să-i potă vîrî și în afacerile altora. De importanța afacerilor năstre sătesci el e totdeauna forte pătruns și nu puțin își închipuesce el datina sa de a agrăi omenii pe la adunări. Altcum privirile lui sunt totdeauna mai mărginite decât estinse, principiile lui mai mult înguste decât liberale. El s'a audît mai de multe-orî vorbind pogan în favorul libertății de presă, dar de altă parte le băga și de vină gazetărilor, pentru că ele avënd odată monopolul publicității a mână, nu reproduc tôte discursurile de pe la adunări din vorbă în vorbă.

El nu voia — domne feresce — să apară de egoist față de lume, dar aceia trebuia să o spună, că tocmai pe vremea sa să întâmplă câte o vorbire sərbătorită de ale sale, de pildă despre plata crâsnecului sau a gropnițarilor, precum și despre datorințele altor slujbași, cari ar fi fost vrednice să fie publicate din vorbă în vorbă și prin gazete pentru folosul și învățătura de obște.

Oponentul lui cel mai mare în viața publică era căpitanul Purdej, un soldat bētrân pus în pensia de jumătate, cu care îndată vor face și cetitorii noștri cunoscință. Căpitanul acesta — ca toți semenii lui — fiind un dușman hotărît a tuturor instituțiilor constituționale, fie acelea de orîși-ce soi, ér prietenul nostru celalalt fiind un susținător și apărător harnic al autonomiilor comunale — fără privire la merite personale — ușor să pote închipui, că ocașiuni, pentru a ajunge capetele acestea două în ciocnire, n'au fost nici rari, nici n'au putut lipsi.

Așa aceștia doi matadori croiau la desbinări între chitorii bisericii cu discursurile lor, ca să se încălđască biserica cu apă caldă în loc de cărbuni, și țineau la vorbirii lungi despre libertate și drepturi, despre cheltueli și apă caldă, de tot satul clocotea de ațitarea lor.

Apoi căpitanul fiind ales în comitetul de supraveghiere, ér contrariul lui purtând slujba de cassar preste lada de ajutorare a sēracilor, prilegiuri încă n'au lipsit de a da preste unele manipulari cu bani din lada aceea, încât căpitanul și-a exprimat în public convingerea sa, că el adevă n'are nici o încredere în autoritățile satului și lui tare i-ar plăcea să vadă o copie dela receptul după care se fierbe zama pe sama sēracilor, cu documentele relative cu tot.

La acesta firesce cassariul să opunea; el să provoca la datini, la obiceiuri, după-cum a rămas din bētrâni și n'a voit să producă doveđi negru pe alb. Afacerea a ajuns la desbatere în comitet și fiind și aceștia mestecați în cauză, când a ajuns lucrul la vot de neîncredere, propunerea căpitanului a fost cu două voturi respinsă de majoritate.

Căpitanul nostru însē nu era omul ca să se dee așa ușor învins și pentru asta a cerut altă comisie, care să viziteze treaba din fir în pēr. O, afacerea devinea tot mai încurcată pentru că să desbătea pe la tôte adunările, prin tôte ședătorile, pe la moră, pe la crâsmă să țineau vorbirii, să împărțeau deslușiri, să exprimau voturi de neîncredere personale, de tot satul a ajuns în fierbere mare, până când unii au aflat, că mai mulți inși cu greu vor scăpă cu averea întregă, și așa au lăsat-o mai bine trēba ca să adormă érăși. Așa gătind ei acum cu vorbele, toți priveau în jur plini de importanță și îndestuliți cu procedura acesta vrednică. Așa stăteau trebile în satul nostru, când după o săptămână séu două, Simion măciucașul neavënd ce lucră muri repede. Sērmanul, s'a fost rupt cu slujba, ducënd o ți seu două mai nainte o habă mōrtă de beată în spate acasă, pe care a fost aflat-o pe drum nōptea. La încordarea asta a lui, adăugëndu-se și un ger mare, cari laolaltă au fost prea mult pentru constituția lui slăbită de bētrânețe, el așa într'o sară s'a pus p'o dungă și închinându-se de sănătate la toți săteni, a adormit în Domnul.

Abia a eșit sufletul din trupul acestui slujbaș credincios sătesc, și câmpul s'a umplut de candidați noi pentru postul vacant,

cari adresându-se cătră săteni, reflectau toți la slujba acesta pe basa familiei lor numērose, ca și când slujba de măciucaș ar fi fost făcută pentru încurajarea propășirii neamului omenesc. »Bung e bun de măciucaș; are 5 copii.« »Ba Hopkin e mai demn de măciucaș, căci are 7 copii mici.« »Haidați se punem pe Timkin, că are 9 copii mici!« Așa sunau placatele cu litere mari lipite pe păreți sau puse în ferestrele dela prăvălii. Reușirea lui Timkin era considerată de sigură; mai multe femei cu copii au făgăduit, că-i dau lui votul lor, când iacă-te, că mai apare un placat c'un candidat și mai vrednic. »Pe Spruggin de măciucaș; are 10 copii (dintre cari doi is gemeni) și o femeie! ! !

La așa ceva nu era cu puțină ca să reziste omul; 10 copii numai de sine încă ar fi fostă irezistibilă și fără gemenii, puși în parantesă, sau amintirea și a jupănesei. Așa îndată a ajuns Spruggin de favorit în tot satul, ér când s'a dus femeia lui ca se adune voturi (carea făgăduia, că acuși éră mai mărește familia), încrederea în reușita lui s'a lătit pretutindenea cu repegiunea colerii.

Ceialalti candidați — afară de Bung — s'au retras desperați. Țiua de alegere a fost hotărîtă și cōrteșii de amēndouē părțile au pornit voioși și statornici prin sat în sus și în jos se adune partizani.

Dela chitorii bisericeii nu să pote aștepta ca să scape liniștiți de escitarea ast lipiciosă cu atari ocașiuni. Majoritatea absolută a femeilor din sat s'a dat pe partea lui Spruggin, ér cassirul de odiniōră încă s'a dat pe partea lui din motivul, că la atari slujbe trebuie preferiți omenii cu familii numērose, altcum el recunoscea, că de și în alte privințe Spruggin mai puțin corespunde decât Bung, — totuși așa era obiceiul și el nu vede nici un motiv de ce să se abată acum dela datina asta vechiă.

Atâta a fost destul pentru căpitanul nostru. El îndată s'a pus în înțelegere cu Bung și umblă însuși la cōrteșit pentru acela în tôte direcțiunile. El a mai scris și nesce batjocuri la adresa lui Spruggin și s'a înțeles cu măcelariul, ca să le acațe pe paretele măcelăriei, apoi a pornit sgomotos în sus și în jos, în dreapta și în stânga, înainte și înapoi, de toți omenii mai cuminti și aședați din sat se gândeau, că el de bună samă va perî de aprindere de creri până nici nu sosi alegerea.

În fine țiua de alegere a sosit. Aci n'a fost o luptă individuală, ci o luptă de partide. Acum n'a fost vorba de mai puțin decât, ore mai suferă omenii tirănia și apēsarea chitorilor, cu a fostului cassir cu tot, ca să pote face aceia din alegerea de măciucaș o nulă, sau ca să se adune toți omenii iubitori de libertate umēr la umēr și cu puteri unite să se lupte pentru drepturile lor de cetățeni, cari se calcă acum în picioare de o clică despotică. Ore se nu-și potă ei alege de măciucaș pe cine vreau!?

Până când tot satul resuna de frase de aceste gole, omenii au început a se aduna la cancelaria satului, dar atâta mulțime a venit, de a trebuit să se mute la biserică, unde ceremonia s'a și început sərbătorește cu chemarea duchului sfânt, de care toți aveau lipsă mare. Sosirea chitorilor și a membrilor din comitet cu fostii chitori și fostii omeni de încredere cu Spruggin în mijlocul lor a escitat o atențiune generală. Spruggin era un om mic subțire, c'o față lungă palidă și c'o ținută modestă, din care se puteau ceti lipse și ostenele și cari s'ar fi putut atribui atât familiei numērose, cât și fricei lui de alegere. Rivalul séu a apărut în nisce haine lăpădate de căpitanul, în o bluză vinētă cu bumbi lați și cu călcăie nalte la păpuți. El avea o față senină, semn de vrednicie și purtare morală și c'o încredere în ținuta sa și în presiunea ochilor, cari la olaltă inspirau curaj aderenților lui și tot odată îngrozau pe dușmani.

Fostul cassir s'a ridicat și a propus pe Toma Spruggin de măciucaș. El îl cunosce de mult. Și-a fost aruncat ochii de mai mulți ani pe el. A slugit la el mai multe luni cu credință îndoită. (Aci un parochian a boldit pe Spruggin ca se suspine de vre-o două ori, dar fiind observat de contrari, aceia îndată au strigat toți »la ordine!«) El a repetat că și-a aruncat ochii pe el de mai multe luni și aceia o pote țice, că un om c'o putere mai bună,

mai aședată, mai treaz, mai domol, mai liniscit, mai regulat — n'a mai vădut. Un om c'o familiă mai numărösă nu cunösce. (Aplause). Satul recere un om în care se potă încrede. (Aci au picat câteva observări ironice din partea oponentilor.) Un așa om propune el. (Sgomote de: »nu'l voim«, »ba da!«) El nu vrea se facă alusiune la alte persóne. (Aci fostul cassir a continuat în stilul negativ al oratorilor mari). El nu reflecteză la un domn, carele a avut odată un rang înnalt în slujba împărătescă; el nu voiesce se dîcă, că domnul acesta n'ar fi domn; el nu sustine, că omul acesta n'ar fi om; el nu vrea se dîcă, cumcă acela ar fi un parochian tulburătoriu; el nu vrea se dîcă, că s'a purtat rău față de el, nu numai acum dar nici la ocasiunile de mai înainte; el nu vrea se sustină, c'ar fi unul dintre sufletele cele mai neîndestulite și trădătore, cari fac gâlceavă ori și pe unde se duc; el nu vrea se dîcă, că ar purtă ură față de el și tóte răutățile. Nu! El doresce, că toți se trăiască în cea mai bună înțelegere la olaltă și de aceea nu voiesce se grăiescă nimic rău despre el. (Aplause).

Căpitanul a răspuns într'un asemenea stil parlamentar: El nu póte se dîcă, c'ar fi surprins de vorbirea ce o auđi acum; el nu vrea se dîcă, cumcă ar fi disgustat de asta. (Aplause). El nu vrea se întorcă epiteturile (numiri răutăciose), cari au fost sbierate la adresa sa (aplause repetate); el nu vrea se facă alusiuni la un domn, carele a fost odată în slujbă, dar acum, har domnului — a pierdut-o; carele a tuns sëraci, le-a subțieat berea, a micșorat pânea, le-a dat óse de mâncare îngreunându-le lucru și le-a tulburat zama (aplause furtunoze); el nu vrea se spună ce-i vrednic un atare om (o voce: nimic!) El nu vrea se prorocescă, că isbucnirea indignărei generale póte se'l alunge odată din sat afară. El nu vrea se facă alusiune la nefericitul om, carele a fost propus de măciucaș; el nu vrea se dîcă, că nouă copii, gemenii cu femeia cu tot ar fi o pildă rea de imitat pentru ómenii cei sëraci (aplause sgomotóse). El nu vrea se între cu deamêruntul în analiza cualificațiunii lui Bung de măciucaș; omul esta stă înaintea lui și el nu voesce se-i spună în față, ce póte c'ar dice în absența lui. (Aci Bung a telegrafat pe sub sprincene trăgând

cu còda ochiului și punându-și degetul cel mare pe vârful nasului cătră un prietin din apropiere). S'a fost đis, că Bung are numai 5 copii (auđiți, auđiți, din partea oponentilor); Ei bine; dar aceea el trebuie se observeze, că în lege nu stă nicăiri scris că la cualificațiunea de măciucaș s'ar recere atâta și atâta copii; concedând mai departe, că o familiă numărösă trebuie preferită pentru atari slujbe, totuși, dacă asemănăm faptele și comparăm datele, putem ajunge și la următorele conclusiuni: Bung e de 35 de ani; Spruggin — despre care el voiesce se vorbescă cu tot respectul are 50. Ce-i acum mai cu putința, de nu fórte probabil, că până când ajunge și Bung în vârsta aceea, póte se vadă în jurul seu o familiă și mai numărösă ca alui Spruggin de acum? (Aplause sgomotóse și salutări cu năfrămile).

Dup'aceea căpitanul și-a încheiat vorbirea între aplause generale, provocând parochienii ca se tragă clopotele în dungă și se cură toți la votisare, ca se scape de tirăniă, sau se rămână în veci sclavi.

După amiađi s'a început cu votisarea și noi, decând a fost alegerea de deputat, așa îmbulzală n'am mai vădut.

Căpitanul și-a togmit înainte două căruțe și un car cu loitre lungi înfundat cu paie; acesta era pe sama alegătorilor, cari din întemplantare erau beți; er căruțele pentru femeile cele bețrâne, cari la îndemnul căpitanului se cărau la alegere și înapoi fără a le lăsa timp ca se-și tragă sama, că ce fac și pentru cine își dau votul.

Partida contrară negligend atari precauțiuni diplomatice, urmarea a fost, că cele mai multe femei, cari mergiau la biserică ca se voteze pentru Spruggin — fiind togmai o đi căldurosă și biserică departe, s'au lăsat de voie bună, ca se le pacheteze, ca pe nisce dómne, în căruțe și au votat tóte pentru Bung.

Inzădar a fost venit la biserică jupănesa lui Spruggin cu copii cei gemeni în brațe, inzădar își ducea Spruggin de mâna dreapta feciorașii, er de cea stângă copilele, Bung totuși — mulțamită căpitanului și alegătorilor idioti, a întrunit majoritatea de voturi și așa a fost ales de măciucaș.

Lavinia.

E A și E L.

(Schită originală de E. Lungu-Puhallo.)

După ce asceptase cincă ani de-a rëndul, acum îi veni și lui denumirea definitivă.

Era om tinăr, cu suflet învăpăiat. Pus în loc subaltern, de șicane și nedrepte preterări, nu fusese cruțat. Numai individualitatea caracterului și o nețermurită hărnicie îl ajutară spre țintă — neposedând el pe nime, care se-i fie oblit calea seu din dos se-l împingă înainte, precum în lume împinși sunt mulți în posturi onorifice.

De ieri își primise decretul. Era profesor . . . profesor adevărat, nu ausiliar. — De multele pățanii, însuși nu își putea crede norocul. Părea acum cu capul mai înalt, și cu sufletul mai aripat.

Trei đile de ferii se apropiiau. Plănu-i se în ele a-și cerceta părinții, spunându-le gură la gură, faptul sevărșit.

Se gândea la ei, cu zimbet îndestulit. Ce făloșie pe tatăl seu, ce ris cu lacrimi pe biata mamă? Oh! de mari vremuri jertfea ea sfinților unt-de-lemn, ca se o învrednicescă a-și vedea fiul cu tóte la olaltă: cu casa și mesa sa . . .

Și viuțele lui închipuirii îi zugrăveau ale viitoriului mândre episoade. In ele un inger de fetiță, ce îl ademenise prin duh luminat și mari bogății de simț.

Îl făcuse cunoscința în cea mai radiösă junie. La altariul ridicat ei, se închinase cu gingașă și sfântă adorare. Sciindu-se însă om negata — caracterul lui era mult mai serios, de cât se-l fie îndemnat la o destăinuire prea timpurie.

Dar cesul dorit acum se apropia. Hotărît era ai đice: »fi-mi cinstea casei și soția sufletului«!

Prin äst vis cu ochi deschiși, se zăria în cuibul seu, lângă un studiu; din când în când slobođind fumul aromatei cigarete. Și era drăguț acest cuib cu perdele albe, flori în ferestre, și o lampă umbrită. Simțend tiptil ca o umbră apropierea ei; palmele ei puse pe ochii lui; glasul ei întrebând: »ghicesci?»

— Liă! dragă Liă, esclamá el sărutându-i degetele, ce a bună semă pregătiseră o cină, după al lui gust frugal.

Trăi-se destul din asemenea ilusi, acum ca bărbat deplin, zărea a făptui și dreptul inimei. Ani întregi se mângăiasă numai cu ele, și un portret. — Portret primit în ajunul censurei, și atunci nu dela ea.

A fost așa!

Un prietin al lui, se cununa-se cu o prietină a ei.

In cercul plin de óspeți și veselii — veni pe o clipă și el, spre a strînge mâinile tinerei părechii.

Și unii și alții înmișcați fiind — trecură în o odaie fără maratori. Și plini de emoțiuni ca sufletele tinere, miresa îi arëtă din daruri, un — portret.

Era al Liei . . .

De câte ori nu își poftise el, icóna ei? Dar cine s'ar fi apropiat de dënşa, cu o asemenea cerere îndresneță?

Acum în pragul a părăsi orașul, cuprins și de vârtejul dorului — îl ceru dela prietina ei.

Mirésa fericită fiind, voia și pe alți a ferici.

»Ia-l« duse ea. — Dar făgăduiesc a mi-l reda, când originalul va fi al Dtale! . . . «

Inspirarea ei, pe el îl încurcă, încât abia șopti: Lia e un înger, dar . . .

— Dar e femeie și caracter, și aste nu se câscigă ușor! — apostrofa mirésa. Fetita ți-e dragă, și ea te prețuesce forte. Ambii tineri fiind, ve-ți accepta — precum și noi am acceptat destul diua de ađi!

* * *

Ca în toate altele, așa și în călători, profesorul prefera a fi singur. Consoții prea tulburau încântământul lui pentru ceri, pământ, văi și deluri, printre care șerpuia drumul seu.

Schimbătorea privelisce cu sate mărunte, păduri umbröse și liveđi poleite de soare — lângă ale sale proprii simțiri, îi revărsau sufletului una din acele curate ferici, pre cum arare-orî sunt date omenimei.

La o mică opritoare, copii ai sărăciei îi imbiară apă próspectă de isvor. La alta îi întinseră trandafiri, și braghin alb, mirositor.

Darnică fu recompensa, cum e a tuturor, carî prețuesc produsele măreței naturi.

Gâfâind și șuerând, se apropia trenul de centru . . .

Lărmuitul clopoțelilor, uși trântite, rîs și strigăte făcură alaiul primirii

În rețeaua comunicațiunii, aici se încopciau mai multe linii.

Profesorul sări oblu, nu făr' a-și lua și florile. Chipeș și înalt de figură, traversă șinele — suind în un cupeu deschis de conductor.

Însă s'a căit, că a intrat. O damă se uita prin ferestra opusă. Pote și dēnsa prefera a fi singură.

Signalul dat, și trenul în mișcare, îl făcură a-și ocupa locul.

Intr'aste, curentul aerin împingea fumul locomotivei spre înapoi. Svelta călătore încă fu silită a închide ochetele.

Profesorul salută, ea își inclină capul, după cum o facem în prejma străinilor.

Aședată în umbra cotului, scose o carte începēnd a ceti.

Aprope instinctiv urmări-se el mișcările ei. Atunci cu un paș spre dēnsa, esclamă: »Liă, nu greșesc, Dta însăși?«

Cu firesci bucurii, îi întinse ea mânil, dīcēnd: »Ce coincidență! Nu credeam a te mai întâlni când-va. Dar spune, te rog, cum ți-a mers de atunci până acum?«

În ochii ei privi el lung, fuseseră stele călăuze, pe ceriul juneței sale. Găsi și acum în ei, tot acea sinceră și caldă espresie, ce împodobise sublim, nefrumosa ei față.

Încă ținēnd mânil, rēpunse: »Mi-am trăit studiilor și chie-mării. De rău nu mă vait. Scopul mi l'am ajuns . . . «

— Și în cotro călătorești?

»La părinți. Vreu ai îmbucură . . . «

— Și atunci?

»Nădējduesc a-mi întemeia căsnicia, punēnd întrēnsa de stă-până și tovarășă — o dragă ființă Dragă de atunci, când avui norocul a face canoscința Dtale . . . «

O fugace înrumenire undulă obrazii ei până sub boltitura frunții. Pentru el fiind ca rēsăritul unor điori acceptați.

Inclinat spre ea, cu glas aproape tremurătoriu dīse: Nu cređi că mă desmerd prea timpuriu, în ale mele viitoare ferici? Decî povestesc-mi ce fac iubiiții părinți, frații și prietiniți ai aceluî îndumneđeț și neuitat timp?«

Oh! părinții erau sănătoși, cunoscuții așiderea — însă ce alta avea se mai spună? Dora se spună că prietenele se măritaseră toate . . . ba chiar și soriorele ei mult mai tinere?

În veacul nostru, în butul obiceiurilor nostre sociale — o oribilă destăinuire pentru o fată de douăzeci și șapte de ani.

Criticul moment; fu curmat prin conductorul, care vesti: »Dnă! stațiunea N. se apropie«.

O întrerupere mai blăstēmată, ursita nu putuse iscodi . . .

După șireag de ani, întēmplarea îi aduse la olaltă. Și când el și-ar fi descoperit iubirea și dorul a o numi soția sufletului — ursita crudă porunci despărțire grabnică . . .

Și auđise el bine? Numirea de »Dōmnă« nu o tulbura pe ea întrun nimic?

Fatal cuvēnt, el lovi ca fulgerul. Fusesse el ore nebun, de nici când nu gândise, că asta ființă putea fi iubită și de altul mai sprinten ca el?

Agitat și scos din cumpēt, el o conjură pe amintirile juniei — ai spune: e Dōmnă, seu Domnișoră?

O luptă de un moment se porni în inima ei. Sinceritatea sufletului și făloșia fetei, o smēncinară grozav. Aprōpe fără resufu, șopti: »Dōmnă!«

Nisce clipe de grea tăcere, se puse între ei. Apoi mai un salut scurt, și ei se despărțiră.

Remas singur, el, din înălțimea nădejdiilor se simți picat în noianul pustielor măhniri. A fost destul un cuvēnt, spre ai sfărîma credința, la care zidise cu ce a avut mai sfânt și curat . . .

Piscuri surii se perondau cu brađi verđi și smidari înfloriți, dar profesorul perduse farmecul lor.

Sorele asfințise, când scobori în gara ultimei stațiuni.

Nisce cunoscuți îl salutară de bun ajuns; el le mulțami prin ghesturi grăbite.

O bătrână păreche de țeranî își făcură loc printre mulțime. Pe ei îi cuprinse cu brațele lui.

Au fost părinții.

* * *

În tr'aste trenul cu Lia, sbura ca un bălaur.

Și ea era singură, în prada păcatului ce sēvērșise.

Fusesse în totdeuna, mult prea righidă cu sine, decât se-și înjosescă consciința cu neadevăruri. Ce ispită fu acum? Ce silă spre a minți?

Adevērat, ochii lui o ficsară în mod nemilos. Nu voise ore, și el a rīde o fată tomnatecă — precum e obiceiul multora din societate?

Oh! pentru asta a mințit. Ba mai bucuros și-ar fi dat viața, decât se-i spună, că e tot Lia . . . acea Liă făloșă, care a respins pe mulți, numai și numai pentru că îl iubea pe el!

Ca epilog face o prietină următorea sentință: »Ea și el, au fost junî din vremi bătrâne«.

— De ce? întreb eu.

»Pentru că numai atunci s'a iubit și resignat cu asemenea nepricepute sfiri . . . «

— Ore acum se fie perit, aceste pudice vīrtuți?

»Ce vrei cu învechiturî? Suntem în timpî practici!« rēspunde ea cu convingere.

— Eu tac — er tu cetitoriule, fi bun și spune ce gândescî!

Nimfea de apă.

(Poveste)

Tradusă de Iulia Bran.

Motto: »Amorul fidel e
mai puternic ca ori ce farmec.»

Nu vorbiți rău de oamenii pământeni, că eu îi iubesc pe ei! — Așa a zis Blanda, zîna de apă către soriorele ei.

— Da, Blanda a iubit oamenii, respective pe unul, și acesta a fost Sandru, frumosul și eroicul pescariu. Dacă mergea cu luntrea pe apa Balatonului, Blanda totdeauna l'a urmărit, nevedută l'a păzit de ori ce periclu.

Dar el nu a știut nimica de amorul zînei.

Zinele apei numai în sera de sântul George se arătau înaintea oamenilor; și Sandru chiar în noaptea de Sântul George s'a pregătit la pescărit.

— Nu merge! — îl rugă mireasa lui; frumoasa Lena, — nu merge iubite! În noaptea acesta umblă »strîge« (duhuri rele), rămîi acasă, noaptea-i întunecată, și s'ar putea lesne întembla ceva.

— Nu pot rămînea scumpă, pentru-că acum așa putea prinde mai mulți pesci, răspunsă Sandru, și noi avem lipsă de bani, veți ar fi timpul se ne ținem nunta.

În Balaton locuiesc zîne de apă! — vorbește Lena — ele sunt frumoase și încântătoare; ah scumpul meu nu merge!

— Dar nu biruesc eu inima ta, frumoasă Lenă? acesta-i un talisman, care m'a păzi de farmecul zînelor. Inelul de credință e pe degetul meu — acesta încă mă asigură de încântarea lor.

Fiind-că lui Sandru n'au folosit nici o rugare, — pentru-că bărbații toți sunt încapățînați — Lena i-a pus în grumași un medal sfîntit, pe care ea totdeauna îl purta la sine, — după aceea l'a sărutat, l'a înbrățișat, l'a petrecut până la luntre și în urmă s'au despărțit.

Noaptea a fost întunecată dar lină, vîntul durmea undeva între munți. Sandru a mînat luntrea până în mijlocul lacului unde-i apa mai afundă.

Blanda l'a zărit numai decît și inima ei bătea foarte de bucurie, pentru-că acuma se pîtea prezenta înaintea lui și el o se-i audă glasul ei fermecător.

Un cântec minunat s'a audit deodată, pe apa lină, așa dulce, așa mole. Sandru, care chiar voia se arunce *mergea* pe apă, s'a uitat acolo și a vedut pe frumoasa zîna, cu pîr lung auriu, — cum se legîna pe valuri. Inima lui bătea cumplit — pentru-că el a fost bărbat, și aceia totdeauna se bucură cînd ved o femeie frumoasă, și fiindcă ei de și iubesc una cu inima — pelîngă aceea cu ochii iubesc o *sută*.

»Re'ntorțe-te frumos pescariu, la sigurul mal,
Nu crede liniscei; că 'nșală amar.
Mormăitul spumelor,
Sunetul valurilor —
Vestesc în vecie
Și cine pricepe, pîte se scie:
Că vîforul s'apropie!«

Așa a cântat frumoasa ivire, înotînd către luntre. Sandru sta în nemișcare, farmecat de acesta nălucire.

— Încântătoare sirenă, eu nu cunosc frica, și ce se mă ajungă, cînd tu ești cu mine?

— Erou pescariu, răspunsă zîna, eu te iubesc ferbinte, ardețoriu, vină! — ridică-mă în luntrea ta.

Sandru întorțe luntrea repede spre Blanda, dar nu o pîte ajunge, pentru-că de cîte ori voia se o prinde, ea se ascundea între valuri.

— Stai! stai! zîna frumoasă a Balatonului! — strigă Sandru stai se te sîrut?

Svârle-mi mie inelul tîu, rîspunse Blanda apoi mă poți sîrută! Inelul nu țil pot dá, fiindcă mireasa mi l'a dat.

— Atunci dămî medalul acela de pe peptul teu.

— Nici acela nu țil pot dá, pentru-că mireasa mi-l'a pus în grumaz.

— Atunci dar vino tu, cu medal și cu inel cu tot, dacă ești eroul strigă Blanda, și Sandru a sărit în apă înnotînd după zîna. Er valurile au dus luntrea golă către mal. Sandru se luptă cu valurile, înaintea lui mergea frumoasa sirenă cîntînd, acum — îi prinde pîrul auriu, er Blanda se întorțe către el, mîmile ei albe îl cuprind de grumaz și ambii se cufundă în apă.

Frumoasa Lena totă noaptea a umblat pe malul lacului, așteptîndu-și mirele. Cînd deodată se iscă o fortună mare, între lacremi ferbinți se rugă pentru amantul ei.

Și cînd în zîorii zilei alți pescari au găsit luntrea golă, atunci într'un țipet dureros strigă:

— Zinele de apă mi-au răpit iubitul; — dar eu îl voi aduce înderept, ori voi muri între valuri!

Și Lena s'a pus în luntrea lui Sandru, pornind pe lacul sunătoriu.

Er Sandru zăcea pe fundul apei, în palatul de cristal al zînelor — mort — rece. Inzădar îl sărută Blanda, ea nu l' putea aduce la viață; inelul de credință nu l' putea trage de pe deget, și medalul era lipit de peptul lui, — nu l' putea lua jos.

— Acum e aici pe brațele mele! — oftă Blanda — dar rece și mort, ochii închiși, buzele cleite nu-mi primesc sărutările, nu-i aud glasul dulce; Oh ce bucuros așa abdice de el, numai se-l pot dá vieții!

Și zîna plîngea amar.

Lena într' aceste, lin, tăcută, mîna luntrea mai departe, mereu uitîndu-se în apa acum liniștită, curată. Cînd era acum departe de țermure, vîntul a dus până la ea sunetul clopotelor — chemă oamenii la biserică, Lena încă se rugă din totă inima, și — deodată se opresce luntrea în loc, ori cît s'a opintit, nu o a putut mișca. Lena s'a plecat afară din luntre uitîndu-se în afundul apei, și a vedut acolo pe Sandru mort palid, pe brațele zînei. — Durerea o a amuțit, nu a putut dice nici un cuvînt, numai a plîns amar și lacrimile ei au cădut chiar pe peptul lui Sandru, a cărui inimă a început a bate, tot mai tare, tot mai tare, precum plîngea de amar mireasa părăsită.

Blanda privește în sus și vede pe Lena.

— Amorul ei îl deșteptă, — lacrimile și sărutările mele îl lasă rece, dar ale ei îl aduc la viață. — Fie a ei, pentru-că al meu nu pîte fi! — Așa a zis Blanda, încet i-a sărutat gura, ochii, apoi l'a îmbrățoșat, l'a dus afară la Lena și l'a pus în luntre.

— Eu nu-i pot dobîndi amorul, dice încet către Lena; — el numai pe tine te iubesc fidel, curat; la mine-i rece și mort, dar tu-i dai viață!

Și atunci două lacrimi mari, lucitoare și ferbinți s'au stors din ochii albaștri ai zînei, și aceste două lacrimi au rămas pe fața apei și din ele s'au prefăcut »nimfea de apă« — Aceste sunt lacrimile abdicerei.

Sandru nu preste multă vreme s'a deșteptat și s'a înputerit sub îngrijirea Lenei; el nu și-a adus aminte de Blanda, a cugetat că vîforul i-a răsturnat luntrea; Lena însă a tăcut și nici cînd n'a amintit întemblaarea acelei nopți.

Cînd apoi nu preste multă vreme și-a dus Sandru mireasa acasă pe celalalt mal a Balatonului, — fiind-că el locuia acolo, — cu mare mirare a vedut nuntașii, într'un loc o floare foarte minunată pe fața apei, a cărei nici rădăcina nici frunzele nu se ved,

este albă ca zăpada, er pe margini tivită cu o petea cam verdie, e ca și o liliie, cum tremură pe apă. Așa floare încă nu au vădit omenii nici odată, Lena însă a știut bine de unde și din ce s'au prefăcut aceste flori, — în locul acesta s'a cufundat Sandru cu frumoasa zână, — și acuma a știut și aceea, că sirena a vârsat încă multe lacrimi ferbinți după el.

Și fiind-că ea acum era așa de fericită, a simțit compătimire față de Blanda, care acum varsă lacrimi amare a abdicerei, precând ea se lipesce de peptul iubitului ei bărbat, — a scos un fir de mirtus din cununa ei, s'a plecat din luntrea împodobită cu flori și aruncând floarea în apă a șoptit: »Primesce în semn de mulțămire!« — Nime nu au vădit mâna albă, care repede a tras în apă

floarea de mirtus, — nime nu a auzit oftarea lină și aceste vorbe line: »Mulțămesc frumoasă Lenă, fi fericită!« Numai Lena a auzit și priceput aceste vorbe de adio a »zinei de apă.«

Nimfea de apă de atunci foarte s'a sporit în totă lumea, grandioasă-i floare, care nu are miros, dacă o rump se închide, nu poate trăi fără apă. Natura ei nu s'a înșchimbato, dar da, s'au înșchimbato multe altele pre acest pământ, de exemplu și aceea; că acuma nu fermecătoarele și încântătoarele zine, varsă lacrimile amare a abdicerei ci — miresele părăsitate a căroro amanți sunt răpiți acum de pământenele, — zine . . . (fiind-că cele de apă nu mai există). Inzădar! trăim lume modernă . . .

Petrea Iovului.

(Povestire de Ion Pop Reteganul).

Rar mai poți vedea ați un fecior așa de frumos, cum era în vremea lui Petrea Iovului din Nucet. Apoi jucăuș și horitor cât gândea, că numai a jucă și a hori a învățat de când îi. Mai scia și în fluer de muia inima fetelor, chiar de petra se fi fost.

Un fecior cu aceste însușiri nu prea poate înturna curând, după ce ese odată de acasă, că ici îl întelnesce o fată: »Unde meri mă? Unde-ți-e fluerul? Jucăm Sâmbătă sera?« Dincolo întelnesce o nevastă: »Mă, dă pace fetii se mērgă, că se grăbesce.« Mai încolo se întelnesce cu un bărbat: »Când intri la numărș mă? Sciu că ți-a da maiorul o țigară, când te-a vedea sub măsură!« Dincolo întelnesce pe alcine-va, care er trebuie să dăca ceva.

Mai pe scurt, un fecior frumos de toți e întrebat, toți își prind vorbă cu el, toți îl opresc în cale, de — vrând, nevrând, întârzie, pe unde merge. De unde a venit și țicala:

Om frumos și vită grasă
Anevoie-ajung acasă;
Omul frumos se deoche,
Vita grasă se potope.

Așa se întemplă și cu Petrea Iovului, care mai cu drept cuvânt ar fi trebuit să se dăca: Petrea Iovulesei, că Iovu, tatăș'o, era mort colo departe pe câmpurile Italiei

sub o tufă de frăgar
lângă domnul ghinărar;

a picat lovit de-un glonț, când era Petrea de un an și jumătate. Decă Petrea nu cunoscuse pe tatăș'o; atăta-i spuneau omenii, de când s'a apucat de-i mare și el, că chiar așa era și tatăș'o, când l'au dus cătană. Dér se nu ne uităm vorba, așa se întempla și cu Petrea Iovului; când eșia de acasă, rar înturna curând, oră cât îi dăcea mă-sa: »Nu ședea mult, dragul mamii!« Dér el nu era vino-vat, că de mergea la fântână după apă, gândia-i că-i făcătura, tocmai atunci mâna și fătoia pe Măriuca ei, Todosia pe Ana ei, Todoră pe Florea ei; tocmai atunci trebuia să mai vină, veđi bine, cu graba și câteva neveste și vr'un bărbat și câți și mai câți, ca la fântână.

Una-l întreba: »Te-o prins setea Petre?« Alta: »Te-ai și sculat Petre?« Alta; »Stai Petre, că ți-oiu scote eu apă, că ești slăbuț, sērace, 'i cādē cu cărligul.« Și el la tōte trebuia să le răspundă, și le răspundea și le mai întreba și el una alta: »Dér tu ce-ai visat ađi nōpte? Ai grije, de-ai visat cu cai, îți vin pețitorii; de te-ai visat sburând, îi sbura de acasă, te miri, ce mut te-a duce.« Toți rīdeau, că ce vreți, erau tineri, nu le întrase încă apă rece pe urechi.

Nu-i vorbă, măsa-l certa, ca mamele: »er ai stat mult, ți-s'a rēcit mēncarea. Ore când te-i învăța și tu odată să vii mai curând, când te trimit undeva?«

Era Petrea Iovului ca de 18—19 ani, când s'a apucat feciorită Măriuca fētului. Și era ca o jōrdă de frasin Măriuca, subțire

și înaltă și tinēră, că nu era mai mult ca de 14 mult de 15 ani. El încă era cam ca și ea: înalt, subțirel și totuși spătos și bine clădit. Apoi amēndoi erau albeneti, amēndoi cu pērul creț și cu ochii vineți, amēndoi ai fi jurat, că-și sunt frați. Nu mă prinde dară mirarea de ce Măriuca juca mai bucurōsa cu Petrea, decăt cu oricare fecior de gazdă și de ce Petrea juca mai bucurōs cu Măriuca, care numai atunci se apuca șiciorită, decăt cu fetele cele mari, de vrēsta lui. Iti era mai mare dragul când îi vedeai jucând p'amāndoi; el iuind:

Lelișōră gura ta
Pentr'un husoș nu-o aș da,
Pentr'un husoș pentru doi
Pentr'un plug cu 6 boi.

Apoi:

Lelișōră dela vamă
Taie-un pui și ne fă zamă,
Că de i veni tu la noi
Pentru unul ți-oiu da doi!

Ea rīdea și se uita 'n gura acea mândră, din care eșiau glumele și iuiturile, de gândia că se o sōrbă. Dér de multe-oră se cam uită lung Măriuca la el, lung și jalnic și gânditoare. Cine ar fi fost atunci cu băgare de sēmă la ea, ar fi găcit ce socote.

Vorbea muerile 'n sat, ca ele, mai de una, mai de alta, er când venia vorba de Petrea Iovului tōte aveau numai un cuvânt pe buze: Ar fi bună păreche Petrea Iovului cu Măriuca fētului, că amāndoi is frumoși și harnici și de omenia, dér una ca asta nu se poate, că oră cum, fētul e fruntaș în sat, er Iovuleșa nu are decăt cociōba de casă și poate 2—4 găini și o mătă. Apoi numai din drag nu se poate trăi, er fētul, bine că-i om cu stare bună, dér mai are copii, nu poate da numai la Măriuca tot ce are. Afară de aceea și era cam prea tinēr Petrea pentru Măriuca, că numai de era cu 4 ani mai mare ca ea și ei începură ai veni pețitori, er el nu eșise încă dela cātane. E drept că de cātane scāpă el cu reclamații ca să țină pe mēsa, dér când merse a peți la fētul, acela-i spuse ordin: dragul badii Petre, eu nu dăc că nu ți-aș da pe Măriuca, dér ve.ți tu, sē-ți spun drept: tu nu ai numai căsuța și și aceea-i slabă, er eu mult tare nu pot da cu Măriuca, că mai am copii; fără, uite dragu badii, nu te grăbi cu însuratul, veđi mai întâiu de-ți însēmă cāte ceva; doi-trei ani mai poți holtei și Măriuca feti; pune-te și-ți adună cāte ceva, veđi tu cum merg mulți feciori în țēră și vin plin de bani, dōr de-i avea noroc să vii și tu cu ceva prindere de bani.

Bine dăce badea, cugetă Petrea, numai de nu l'ar pune pēcatele să mārīte pe Măriuca până vin eu, c'atunci dēu, nu sciu, ce aș face.

Cu mare greu spuse Petrea mamei sale întelegerea făcută

cu fătul, ér ea, ca muere pătită îi spuse așa; »Fătul meu, mai sunt în lume fete, nu numai Măriuca fătului, rămâi tu locului și te însoră după lege, că drept că bogăția nu avem, dér avem căsuța noastră, din care nimeni nu ne pôte sminti, apoi ești sănătos, și lucrător bun, i lua pământ în parte dela cei, ce au prea mult și-i trăi cum ți-a rândui Dumnezeu, dér nu lua tu lumea 'n cap. Cum am trăit pân' acum, fără bogăția, dér și fără lipsuri, și de aci încolo vom trăi.

Ba, mamă, eu merg în țără, mă fac pleuar și drotar și în 2—3 ani adun bani, pân' atunci nu mai vin acasă. Dér decă aflui pe Măriuca măritată, dău, nu știu, ce fac atunci.

Și într'adevăr Petrea se găta de cale, plecă cu câți-va omeni, cari sciau rândul prin țără și se puse slugă la unul ce lucra cu tinichea și-i purta marfa strigând: »haideți la marfă bună, omeni buni.« Și într'un jumătate de an învăță și el a lucra cu tinichea și-și făcu scule și prinse a lucra și aduna para lângă para, ban lângă ban, gologan lângă gologan, până făcea din ei pol, ér poli nu-i schimba ci-i lega cu șapte ațe și-i pune în fundul șerparului. P'atunci meștesugul cu tinichea era tare bine plătit, tinichéua era efină, ér vasele gata avéu preț bun și erau forte căutate, astfel că toți cei, ce lucrau acéstă măestria, de erau păstrători, puteau aduna pe an și pân' la o sută de poli. Ađi nu e nici marfa așa bine plătită și tinichéua s'a mai scumpit și măestrii s'au mai înmulțit, și totuși adună care-i harnic și păstrător, 50—60 poli pe an, pe lângă ce-și plătesc în țără odaia, unde lucră și dorm, pe lângă ce trăesc și-și plătesc câte unul orî mai mulți servitori s'e-i porțe marfa prin oraș și prin sate.

Astfel Petrea își puse totă nădejdea în vorbele fătului și în Măriuca lui și cu hărnicia rară lucră și nopte și-și agonisi în doi ani și jumătate 160 de poli și voi a merge acasă să se însore cu Măriuca. Dér n'a fost se fie așa. Când se găta de cale nimeresc la el câți-va cunoscuți și prietini de ai lui și-i spun, că Măriuca de bune sémă s'a măritat după un ficior bogat din satul lor. Auđind el vestea acésta aruncă sculele jos și dăse prietinelor: »aci aveți sculele mele, mai am aci și câteva vase nevëndute, fiă ale vóstre! Sănătate bună!« Cu aceste vorbe s'a despărțit de prietini și a apucat prin oraș gânditor. Când fú pe dinaintea poștei se gândi o leacă apoi întră în postă, unde puse 100 de poli și-i trimise mamei sale cu asemnațiune telegrafică, în care însemnă numai atăta: »Sunt sănătos. Măritată-i Măriuca? Și dumniata cum te afli?«

A doua și primi dela măsă răspuns telegrafic: »Bani i-am primit. Sunt sănătoși și te doresc se vii acasă. Măriuca-i măritată!«

Primind el vestea chiar dela măsă, era pe deplin încredințat că Măriuca, déră-i măritată. Deci își dăse: De ce ore se mai merg eu acasă! La ce se trag? Mama pôte trăi cu bani ce i-am trimis vre-o 4—5 ani, și fără mine. Deci stau aci, dér ore ce se încep? Uneltele și tinichéua de-ocamdată nu-mi fac nici o plăcere. Mă bag la óste, acolo sunt tot feciori, care și-au lăsat drăguțele acasă, ca și mine, mulți — când s'or întorce — pôte le-or afla măritate, cum s'a măritat și Măriuca. Numai la óste-i de mine! Acolo-s tot feciori de pânza mea.

Acésta fú chiar când se găta armata română să trecă Dunărea asupra Turcilor. În scurtă vreme învăță trebile militare, că era ficiorul isteț și scia și o lecă de carte românescă, câtă învățase dela dascălul Panfilie dela ei din sat. Deci nu trecu nici o lună deplin și scia rândul puscei și esertirul ca un soldat bătrân.

Veni vremea să trecă Dunărea. Atât de voios n'o fost doră nici odată, ca atunci, când le spuse sergentul: »feciori, mergem să arătăm lumii ce scim și ce putem!« Era în glidă, dér de bucuria uită totul, își aruncă căciula ca o minge în sus și ér o prinsă, strigând din răspuțeri: »hura!« Și ceilalți feciori strigară asemenea, de se umplu vėzduhul de glasul lor.

Și trecură Dunărea și întrară în foc, și Petrea nu se lăsa mai pe jos decât fărtații lui, cari dăceau adesea despre el: »Al dracului e unгурénu, méi, că numai scie de obosélă. Uite, la el, par'că cu pușca 'n mână l'a făcut măsă; firear al dracului să fie!« Când audia Petrea vorbele lor, le răspundea riđind: »Ei bre! ce vreți? Nu

cumva eu singur să vă fac rușine? Decât să vă fac rușine, mai bine mă pun și vă dăc în trișcă să se mire și Hosman Pașa éla de dicala mea.« Și trăgea trișca din traistă și o pune la buze și scotea niscele trile din ea de toți rídeau. Apoi o pune repede în traistă și dăcea: »Hei ortaci! Turcii nu dăc în flueră, hai să facem și noi ca ei!«

*

Bătaia se gătase. Armatele se reíntorseseră, cele biruitoare voiose, ér cele învinse cu buzele dăbălate. Mulți morți și răniți rămăseră și din biruitori și din biruiți. Intre cei răniți se afla și Petrea Iovului dela noi, primise o plesură la pulpa din jos a piciorului stâng și i se umflase piciorul de era cât o cofă și nu și-l putea pune în pământ. Il duseră dară pe car până în Bucuresci unde-l aședară într'un spital. Acolo, ca toți răniții din bătaie, era îngrigit cât se pôte de bine. Surorî de caritate dela »crucea roșie« grijuu și nopte de răniți. Regele și regina încă-i căutau și-i mângăiau cu vorbe părintesci.

Petrea suferea dureri mari. Pulpa piciorului prinsese a vineți, avea friguri de durere. Medicii stăteau pe gânduri ce să facă cu el, că se temeau să nu-i cadă tot piciorul în aprindere și în urmă să moră. El nu le putea spune, decă glonțul e scos din rană orî ba, căci pușcătura o căpătase când era chiar în vârful zidului la Plevna, atunci a simțit numai că-l arde ceva la pulpă, dér numai a două și i se umfla piciorul.

După aceste vorbe ale lui Petrea hotărîră doftorii s'e-i spintece pulpa piciorului să caute glonțul, decî îl întrebară decă va putea răbda tréz acea durere, orî s'e-l adormă?

»Când am primit glonțul încă nu dormiam, de ce să dorm acum, când vreți s'e-l căutați?« Și riđind din față, dér crășnind din dinți de durere, întinse piciorul la doftori și dăse: »Pe acest sănătos nu vi-l dau, că-i dreptul și eu numai cu dreptul știu face ponturi la joc!«

Și neadormit și neținut răbdă până doftorii îi spintecară pulpa piciorului și aflară glonțul și-l scóseră, apoi spălăra rană cu ce știu ei, îi legară piciorul și-i spusera, că peste 14 zile e nădejde să fiă în stare a umbla cum e data. Când gătară doftorii lucrul lor, el era tot apă cum asudase de durere, dér îndată ce se depărtară începú la glume cu ortaci și cu cei ce visitau pe răniți: »Văđutați ce cuțit bun au dumniilor? Trebuie că-i fier bun în el! Cum aș vré să știu de unde l'au cumpărat, s'e-mi iau și eu unul, că orî cum, dér unélta bună prinde bine la om.« »Mai bine și-ne o lecă 'n fluer, să ne trecă de urít«, dăse un ortac cu o mână rănită și legată la grumađi. »Đic, frate, dér mă tem că tu nu i puté pocni în degete cu améndoué mânilé.« »Nici tu nu poți face ponturi cu améndoué picioarele,« răspunse cel cu mâna legată!

Astfel ei își petrecură în risuri și glume ca să mai uite durerile, ce le făcuseră bléstămații de plumbi turcesci. Dér ranele dor réu, fiă omul cât de voinic, le simte până 'n rărunchi. Dér ranele făcute de plumb fie ele cât de mari, sunt nimica pe lângă ranele ce le face o dragoste nefericită.

Petrea Iovului dăcea în fluer, și făcea el și glume, din cea gură, dér când își aducea aminte de Măriuca fătului, atunci lăsa fluerul de o parte și înceta și cu glumele. Ceialalți ortaci din spital, credeau că de durerea piciorului nu-i mai scapă să facă glume, dér ei nu sciau, că el are la inimă o rană mai adencă decât la picior, nu pricepeau cantea lui cea jalnică, ce o cânta în totă ziua și de câte dece-ori:

„Nu-i doftor lécuri s'e-mi dée
„Bóla din trup s'e mi-o iée;
„Căți preoți blagosloviți
„Ba și calugări cinstiți,
„Toți s'e vie să-mi cetéscă,
„Nu pot s'e me mántuiescă;
„Câte mueri vrăjitoare
„Și babe descântătoare,
„Tóte vie și-mi descánte,
„Tot n'oiu fi ca mai 'nainte;
„Vie mórtea s'e mă spaie,
„Că m'a duce la văpaie,
„Dragostea de loc nu-mi iésă
„Din inimă și din óse!“

— »Ce frumos mai scie cânta unguerul!« țiceau fărtașii lui de suferință.

— »Scie carte!« țicea un corporal din țeră, ce-și avea și el un picior presălit și-și avea patul chiar lângă al lui Petrea Iovului.

— »Ba, că frumos cântă, de bună sémă, orî scie carte, orî ba,« rĂspundea un curcan legat la cap.

— »D'apoi sciu că n'oiu cânta ca curcanii!« rĂspundea Petrea făcendu-se a nu mai fi supĂrat,  r ortacii hohoteau de r s.

Pe bolnavi  i visita medicul tot din 2 în 2 ceasuri,  r după ce mergea medicul, veniau surorile de caritate, mueri din case alese, d mne și domnișore, și grijau de răniți, le dau medicina după prescrierile medicilor, le legau ranele,  i m ng iau cu vorbe bl nde și le mai duceau și de m ncare.

La patul lui Petrea venia de regulă o d mn  înaltă, tin r ,  cheș , cu o servitóre după ea.  i deslega rana, se uita la ea, o lega cu legături pr spete,  i da pr ijturi și tot mereu îl îmbărbăta glumind:

„Nu te teme Ardelene
„Că nu-i muri fără vreme!”

 r el  i rĂspundea smerit, d r totuși în felul lui destul de hot r t:

»Nu mă tem, domnișor , de m rte, dintr'o rană delat picior nu m re omul. Nic  rane mai mari nu omorî pe om!»

»Hei, hei, domnișor ! Glonțele Turcilor sunt lapte cu păsat pe l ng  alte glonțele!»

Intr'o ți veni domnitorul Carol de visita pe răniți. Era însoțit de d mna Elisaveta și de mai mulți domni și d mne. Merse delat pat la pat, întreba pe fie-care, unde-i rănit? mai simte dureri mari? nu se simte mai ușor? n'are vr'o dorință? nu-i lipsesce ceva? Pe toți  i m ng ia, de toți se interesa, și toți se simțiau ușurați c nd vedeau că bunii suverani se intereséză de ei și de s rtea lor. De abia accepta fie-care să-i vină r ndul s  pot  vorbi cu domnitorul; parcă le părea bine că-s răniți, ca să se pot  lăuda acasă, că au vorbit cu domnitorul. La patul lui Petrea încă întrebă:

— »Pe dumniata cum te chiamă?»

— »Petrea Vultur, Măria Ta!»

— »De unde esci dumniata?»

— »Din Ardeal, Măria Ta!»

— »D'apoi cum, d-ta din Ardeal ai ajuns în  stea n str ? De bună s m  te au prins din greșală?»

— »Am întrat de bună voie, Măria Ta; de-s din Ardeal, și eu  s Român, lucrăm în țeră la tichinea, c nd se găta Măria Sa să-și trec  trupele Dunărea, și at ta am umblat până m'au primit și pe mine la roșiori.»

— »Unde ești rănit?»

— »La pulpa piciorului st ng, Măria Ta.»

— »E grea rana, d re reu?»

— »Nu, Măria Ta, peste câteva țile-s cu piciorul s netos.»

— »Și atunci ce i face?»

— »Ce-o vrea Dumnețeu și Măria Ta!»

— »Bravo, Petre Vultur, scii carte?»

— »Așa mai puțină, românesce.»

— »S  trăesci sergent Vultur!»

Până vorbia domnitorul cu Petrea Vultur, d mna Elisaveta și ceilalți domni și d mne tăceau și ascultau, d r c nd țise domnitorul »Bravo sergent Vultur«, atunci și ei strigară: »Bravo!« Petrea Vultur mulțami și el, strig nd: »S  trăesci Maria Ta!« Atunci un domn b tr n, ce era îndărătul domnitorului șopti: »El e de bună sémă!»

— »Și unde erai, c nd ai căpătat rana?» întrebă domnitorul.

— »Pe zidul delat Plevna, Măria Ta, pușcase dinaintea mea pe un ofițer și c nd da să cadă, eu l'am sprijinit în brațe, că de cădea cu capu 'n jos de acolo, nu mai era om în veci; c nd dam să-l dau camerașilor mei de pe scări, atunci un glonț turcesc îmi ardea pulpa piciorului, d r at ta putere am avut, să nu

scap pe ofițerul pușcat din brațe și să-l dau celor de pe scări, cari apoi l-au dus la adăpost.»

— »Și dumniata nu te-ai cobor t de pe zid?»

— »Ba cobor t, d r nu afară, ci în Plevna  nl ontru dimpreună cu ceilalți ortaci ce ne mai puteam trage c t de c t.»

— »Și apoi acolo te-au apucat durerile?»

— »Numai a doua ți am v duț că piciorul mi-se umflă și nu-l mai puteam purta.»

— »Și cun se-ai d-ta pe ofițerul, pe care l'ai sprijinit?»

— »Acum nu cred, d r de am fi la Plevna — nu țic ha!»

— »Bravo, sergent Vultur!»

După ce se dep rt  domnitorul de acolo, toți vorbiau numai de cele auđite din gura lui. Fie-care își aducea aminte de vorbele ce i-le spuse domnitorul, toți erau nespuse de veseli pe l ng  t te durerile ce le aveau, unul singur era ca și mai înainte, nic  prea vesel, nic  prea sup rat; și acel unul era sergentul Petrea Vultur. El îndată ce eșiră domnii cei mulți, începu a c nta:

Nu-i doftor, lécuri să-mi d e
B la din trup să mi-o i e...

D r numai at ta putu c nta, că în acel moment  nr  în spital o d mn  tin r   cheș  și cu un căpitan b tr n și înaintară aț  spre patul lui Petrea Vultur. Dómna era ceea ce venia regulat de-i lega ranele,  r căpitanul era tatăl ei. După ce se apropiară de pat, b tr nul căpitan  i întinse m na țicendu-i:

— »Iți mulțamesc, sergent Vultur; de nu erai d-ta de-a  ndem n  pe zidul cel afurisit, eu eram ađl mort!»

— »S  trăiți, d-le căpitan, numai datoria mi-am împlinit'o.»

— »Mulțamesc și eu, că ai scăpat vițea t tucului«, țise d mna ceea ce venise cu căpitanul.

— »Ba mulțamesc eu pentru îngrijirea ce mi-o dai în spital, că și de-mi erai soră, nu mă puteai grijă mai bine.»

*

După vre-o 3 luni de țile era mare zarvă printre ofițerii tineri din Bucuresci. Nu se puteau destul mira cum de fata cea superbă a căpitanului M ndrescu, fată frumos  și avut  se mărită după un sergent, pe c nd mulți dintre ofițeri s'ar fi ținut m ndri de a o avea de nevastă.

— »Al dracului unguerean«, țicea locotenentele Frunđ , »vine în țeră ca tinicher, aci  nr  la miliția, regele-l face sergent,  r căpitanul M ndrescu  i dă fata. Veđi ce face norocul?»

— »Norocul, norocul!« rĂspunse ofițerul Până, »d r una-i sf nt  și adevărată, că sergentele Vultur e h iat frumos, istet și cuminte, apoi de o bunătate cum rar afli.  l sciu bine, că dor  la compania mea a fost. Glumeț și totu-ș  serios. Apoi, să fim drepti! De nu era el de-a  ndem n  s  sprijin sc  pe căpitanul M ndrescu, atunci căpitanul se prăbușea de pe zid chiar în furnicarul delat Plevna, că se vr vuișe*) și numai tăriei lui Vultur și prezenței sale de spirit are de a mulțami coconița Elena, că nu-i orfan  și de tată, după ce de mamă-i orfan  mai de 10 ani. Apoi toți scim c t de mult ține fata la tat s'o și tat s'o la ea. M ndrescu e om cu bună stare, să retrage la moșie și ardeleanul Petrea Vultur va conduce lucrarea moșiilor de bună s m  mai bine dec t or  care din noi. Et  de ce M ndrescu își dă fata după el. Am vorbit eu cu M ndrescu,  m  spuse r đind: »B ete, sergentul Vultur e om, cu el ești cu om or  unde, fi  în bine, fi  'n reu! La veselie cântă și joc ,  r la muncă pune și m na unde mintea nu-i de ajuns. Apoi Elenei  i place, că-i frumos și cu ședere!«

*

Trecuse vre-o 10 ani de c nd plecase Petrea Iovului în țeră și nic  venia, nic  scria cuiva vr'o carte, dec t mamei sale  i trimitea din c nd în c nd ceva bani și puține slove.: »Sunt s n tos, d-ta cum te afli?»

*) Vr vuișe, a se vr vui — a se  clina s  cadă.

Dar la vre-o zece ani veni la noi în sat un domn mare frumos, cu haine scumpe pe el, cu inele de aur în degete și cu lanț greu de aur la orologiul de buzunar. Veni însoțit de o doamnă înaltă, frumoasă, ocheșă. Și traseră ață la casa Iovulesii.

Era într'o Duminecă. Stradele erau pline de omeni și toți își ridicau pălăriile, când ajungea domnul acela cu doamna pe lângă ei. Er când vădură că intrară la Iovulésa, toți se îmbulziră într'acolo: „E Petrea Iovulesii!“ șoptea unul altuia, dér par'că le era frică să ăică tare, se temeau să nu-i audă, că acum era domn mare, nu ca înainte cu zece ani, când sa dus în țeră. Auăise ei din feciori dela noi, cari umblă în țeră, c'au văđut pe Petrea Iovulesii, că-i domn mare, are moșii mari ca grofii, și că prin ei trimitea la măsa câte ceva de p'acolo, lucru puțin veđi bine, ce póte omul trece peste vama cucului. Mulți credeau, mulți nu credeau, c'or fi chiar așa; dér acum, când văđură cu ochii, se îmbulziră, care de care să dea față cu el, să-l vadă, că fusese iubit de toți. Iovulésa era prin sat când au ajuns ei acolo, deci se puseră și ascernură o năframă mare pe prizmă la umbră și șeđură pe ea pân' a veni Iovulésa acasă. Ómenii umplură ograda numai decât, toți cu pălăriile în mână: „Să deé Dumneđeu bine, Domnule Petrea, ai mai abătut pe la noi?“

— „Să trăiți, ómeni buni! Am mai venit și eu odată, că de 10 ani n'am fost și scie Dumneđeu mai veni-voiú orí ba? Dér cum mai trăesci bade Vilă, bade Gavriș, bade Stane?“ — și la toți le ăicea pe nume, cu toți da mână, și care de care se îmbulzia să deé mână cu el, ba unii voiau să i-o și sărute. Dómna ședea pe prizmă și-și ascundea fața în năframă, plângea de mișcată ce era, văđend bucuria sătenilor pentru buna aflare a lui Petrea. Roiurí, roiurí veniau și mergeau bărbați și mueri în curtea Iovulesii. Fétul încă nu se putú răbda să nu vină, să vadă că ochii ceea ce-i auđiau urechile și ce nu credea.

— „Bună ăiua, bade fétule,“ ăise Petrea Vulturul, văđend pe fétul, că stă răđimat de portă, pus pe gânduri: să între? să nu între? „Hai mai încóce! Cum mai trăesci? Ce face lelea? Măriuca câți copii are?“

— „Trăesc, Domnule Petrea, cum rënduesce Dumneđeu, și mai bine și mai reu; baba-i sănėtosă, Măriucă are o dróie de copii; veđ că și domnul Petrea-i voinic și sănėtos,“ — ăise fétul cu pălăria 'n mână.

— „Sănėtos, slavă Domnului, bade fétule, dér nu te ținuși de vorbă!“

— „D'apoi... Domnule Petrea, așa o fost scrisă.“

De odată ómenii făcură loc și se îmbulziră printre ei două femei: era mama lui Petrea, plângend de bucuriă și Măriuca fétului ofilită de să n'o mai cunoscí, plângend și ea, dér nu de bucuriă, ci de nėcas. Mama lui Petrea se repeđi la copilul ei, pe care nu-l văđuse 10 ani de ăile, îl strinse în brațe și-l sărută. Apoi se sculă dómna de pe prizmă și sărută și ea pe mama lui Petrea, ăicend: »Bună ăiua, mamă, veđ că esci voinică!«

— »Voinică dragii mei, mulțam lui Dumneđeu de sănėtate și vóuě de ajutorință!«

Și era voinică mama lui Petrea; o muere cam de 50—55 de ani, dér făcută din fierul omului, ca și Petrea, zdravănă, rumenă, voinică, de gândiai că numai cu sîmbure de nucă trăesce.

Măriuca sta de o parte, plângend când își vedea drăguțul deodată mai mândru și mai frumos, ér ea era ca o babă, sfârșită, galbină, plecată de spate și sacă, Dómne, deabea se țineau hainele pe ea. Petrea se uită lung la ea, nu-i venea a crede că-i Măriuca fétului cea frumoasă, drăguța lui de odată. Dér își gândi:

*Cu amar și cu nėcaz
Es rujile din obraz:*

par' c'ar fi ea! »Tu ești Măriuca?« întrebă Petrea.

— »Eu, eu ís,« răspunse Măriuca, »am venit și eu să te veđ, că-i demult de zece ani...«

— »Da, zece ani sunt mulți, Măriucă; ce, par'că ești bolnavă? Tare ești sfârșită!«

— »D'apoi cum n'oiu fi sfârșită, că, vorba ăluia:

*Cu bărbatu beutor
Nu mai faci piță 'n cuptor,
Nice piță, nice sare
Numai lacrimile vale!*

— »E réu, Măriucă, e réu, decă-i așa, și eu cred, c'asa a fi. Mulțamește la tatăl tđu, că-i așa, că eu am voit să fiă alt cum. Dér el n'a voit; bag sémă așa a fost scrisă să se întemple“.

Séra fiind aprópe, se despărțiră sătenii pe la ale lor, ér Petrea cu măsa și cu nevastăsa intrară în casă. Acolo era rënduelă ca la femeia cea harnică; casa-i curățită ca un păhar, și tóte în bună rënduelă. La glasul Iovulesii, care prinse a striga: „Pi-mama, pi-pi-pi!“ se adunară mulțime de pui și găini, ce stătusera până în tr'aceea ascunse de căldură prin grădină și pe sub garduri. Iovulésa le dete grăunciore în tindă și îndată prinse 2 pui și-i făcu de cină colo la focul slobod din tindă, ér Petrea cu muerea lui stăteau în ușa casei și priveau cum sue scánțele sus și se sting când dau de cotlan.

— „Până una alta — ăise Petrea — „eu merg la domnul părinte.“

— „Să nu stai mult, puiul mamei, că îndată-i gata cina.“

— „Nu te teme, mamă, că îndată viu.“

Și Petrea merse la părintele și după ce vorbiră o leacă mai de ună, mai de alta, ca ómenii, spuse Petrea așa:

— „Părinte! Eu m'am așeđat cu totul în România; pe aici n'oiu mai veni să șed. Acum venii să duc și pe mama la mine, că nu-mi e îndemână să o sciu așa departe și singură. Mâne poimâne și mergem, dér fi d-ta bun și adună mâne dimineță curatorií bisericii la olaltă, că voiu a ve da în sémă căsuța și grădina noastră, să rămână pe séma bisericii. Că bine că căsuța-i mică și veche, dér e bună grădina și-i mare și în fruntea satului, cu timpul puteți pune biserică pe ea, că biserică vi-i veche și în loc lăturiș. Când a fi să ve apucați la biserică, scrieți-mi carte, că din ce mi-a da Dumneđeu și eu voiu ajuta.“

— „Mare mulțam și Dumneđeu să-ți ajute, că bun gând ți-a dat Dumneđeu, că ăeu biserică ni-i slăbuță și-i în loc réu, că domnií pămėntesci nu ni-au dat alt loc de biserică, numai acolo, unde scii, de-o lature de sat.“

A doua ăi tot satul scia, că Petrea Iovulesii a venit să ducă pe măsa cu el și că lasă pe séma bisericii casa cu grădina cea scumpă cu tot; tot satul era adunat pe drum dinaintea casei popii, așteptând să vină Petrea Iovulesii să-l mai vadă odată, c'apoi merge și nu mai abate p'acici în veci.

Acela sciu că-i om și domn! ăiceau ómenii, că grijesce și de suflet.

I-i póte părea réu la fétul, că nu a dat pe Măriuca după el, că-i om harnic și de omenie. A lăcomit fétul la bogăția lui Ilie Sfărăilă și și-a îngropat fata de vie.

Doră cãnta biata Măriucă, când era mirésă:

*Nu mă da maică la foc,
Că mai sunt feciori cu clop
Și fete fără noroc;
Nu mă da maică la pară
Că mai sunt feciori în țeră
Și fete fără ticnelă!*

Dér fétul și fătoia nu înțelegeau, gândiau că Ilie Sfărăilă-i mai bun decât Petrea Iovúii, că avea, veđi dómne, boi și car și . . . avea ce avea, dér nėravu! încă-l avea, că doră ce sameni, aceea rėsare; apoi tata lui Ilie Sfărăilă încă o fost numai ca el, deși era gazdă.

„Tu, mueri, hei,“mise o babă bătrână, „tu, nu ve sfârmați în zădar, că așa a voit Dumnezeu. De luă Petrea Iovulesii pe Măriuca fătului, noi n'aveam loc de biserică, dér așa, étă ni-a dat Dumnezeu chiar în fruntea satului, și — precum spune moșnegul meu — a făgăduit Petrea Iovulesii, că și bani va da, numai să-i scrie popa când s'o apuca de biserică.

„Da-va, că are de unde, Dumnezeu se- deei bine și sănătate; că și până era aici, cuvânt legănat nu s'a aușit de el, ér de când s'a dus în țeră, pentru purtarea lui cea bună la suit Dumnezeu tot mai sus și mai sus până uite la el că-i boer întreg.“

„Pst! tăceți că vine,“mise un om, „én dați-vé în lături!“

Și în adevér venia Petrea în mijloc, Iovulésa de-a drépta, ér nevasta lui de-a stânga. Când se apropia de popor își luă pălăria din cap și le mise: „Bună diminéța!“ ér ei cu un glas strigară „Sé trăsescă!“

Curatorii erau în ograda popii, ședeau pe prizmă și povestiau cu popa, care încă era afară; cu ei era și fătul și diacul bisericii. Când věđu fătul cinstea, ce face norodul la Petrea Iovulesii; la acel Petrea, care i-sa imbiat de ginere, la acel Petre, de dorul căruia mult a plâns Măriuca lui și pentru care mult l'a muștrat ea și aseră și în totă ăiua când venia bătută și plângénd dela odorul ei de Ilie; când věđu, că acel Petrea este atât de bogat și de cucernic, că dá de pomană pe séma sfintei biserici casa și grădina ce o avea rēmasă de tată-so, atunci îngălbini ca céra, tremura din picioré și cum sta rēđimat de un stēlp dela prisma popii, căđu ametiț cât fu de lung, și ametiț a rēmas pe vecie.

Poporul se înfiora, babele șopteau: L'a lovit guta, de părere de réu, că nu și-a dat pe Măriuca după Petrea Iovulesii.

Unii ómenii il duseră acasă, ér Petrea Iovulesii grăi cu glas tare:

„Ómeni bunii și domnule părinte! Poftesc sé se scie, că de ađi încolo grădina și casa noastră, ce mi-a rēmas de tata, de Iovu, care a murit în cătane, aceea casă și grădină rēmán pe vecii vecilor sfintei biserici cu tot ce-i în grădină. Casa-i veche, ce-i drept, nu-i vrednică mult, dér grădina e mare și bună și-i chiar în fruntea satului. Acolo e locul ce-l mai potrivit pentru biserică. Până vé ve-ți apuca de zidirea bisericii, din grădină aveți în tot

anul câte 3—4 care de cucuruz. Ér când vé veți apuca de zidirea bisericii, scrieți-mi carte, că de-oi fi viu și în pace, din ce mi-a rēndui Dumnezeu și eu voiu trimite, de aducere a minte de tata, Iovul și de mama Iovulésa, că a lor a fost casa și grădina, precum bine sciti. Aci vé dau și carte iscălită de mine de mama și de nevasta mea, iscăliți-o și dumniavóstră și o trimiteți vlădiciei, sé o scrie unde trebuie.“

„Sé trăsescă!“ strigă preotul cu pălăria 'n mână și poporul după el.

Atunci Iovulésa făcu semn cu mâna și cu lacrămile 'n ochi mise și ea: „Ce dăm pe séma s. biserici sé fiă de sufletul soțului meu, care a murit în bătaia...“

„Și de sănătatea d-vóstră!“ strigă mulțimea.

De atunci n'a mai venit Petrea Iovului prin Nucet, nici măsa, Iovulésa, care s'a dus atunci cu el în România. Spun cei ce umblă prin România și care se zărăstesc la lucru până colo spre Călărași, că-l věđ și pe el și pe măsa, și că-i întrebă: „dér cei, nu vé mai apucați de biserică, că nu-mi vine nici o scrisore dela voi?“ Mai spun că Iovulésa-i tot voinică și acum ca acuș 10 ani, îi omenesce când îi vede p'acolo și-i întrebă câte tote.

Nu țin minte sé fi mai fost în Nucet om cu numele Iovu, numai tata lui Petrea, dér nici fecior ca Petrea Iovului n'a fost de când Nucetul și nici noroc ca el n'a avut dóră nime 'n lume și pe pământ. Acum nu mai cântă:

*Nui doftor lécuri sé mi dée
Bóla din trup sé mi-o iée...*

ci cântă.

*Ține-mi Dómne ce mi-ai dat
Că bine m'ai cumpétat!*

Ér drăguța lui de odată, Măriuca fătului, blastămă pe tătăs'o și în gropă:

*Nu te rabde pământul
Cum mi-ai mănecat norocul!*

Nui fericire pe pământ.

*Avea trei fi sermana mamă
Dar mórtea în al seu avént,
I-a secerat încet, pe rēnd,
Și astađi ea oftând esclamá:*

Nu-i fericire pe pământ!

*Sé iubeau doi cu înfocare
Dar étă vine un aspru vént,
Rumpe tulpina amorului sânt,
Și înșelatul suspină tare:*

Nu-i fericire pe pământ!

*Era bogat, trăia în mărire
Cuța plăcerilor desértând,
Serac e acum și suspinând
Eslamă'n nēgra-i chinuire:*

Nu-i fericire pe pământ!

*Vesel eram. Credeam că's ferice
Credeam că lumea-i frumos cânt
Dar eal' înainte mi un negru mormént
Ce dureros pare că-mi đice:*

Nu-i fericire pe pământ!

Octavian.

IMPRESIUNE.

Ședeam în berc pe un trunchi de arbore și visam.
 Eram transportat în lumea gigantilor și a smeilor.
 Mă gândesc, mă gândesc mintea mi-se în-
 tunecă și eu adorm. Adorm și *dómnne véd, că ai*
grijă de mine, că-mi dai un obiect de scris, când am mai
 mare lipsă

Mă uit în jur, sum încunjurat de munți și stânci.
 Stâncile și munții pe de amêndóue părțile sunt acoperite
 cu arbori deși. Imi încord privirile și observ, că pe unde
 trebuie să mă duc acasă este o prăpastie mare între două
 stânci, dar preste asta este o potecă îngustă, dar într'atâta,
 încât abia póte trece un om preste ea. Visitându-le tóte
 am pornit cătră casă. Când ajunsăi pe poteca cea îngustă,
 étă mă întâlnesc cu un domn. Nu-i vorbă, am fi vrut să
 trecem unul pre lângă altul, dar nu se putea. Unul dintre
 noi trebuie să se reîntórcă. Dar care?

Eu? Eu, care sum unul dintre fruntașii comunei, și
 onórea-mi plătește mai mult ca orî ce? Eu să mă
 reîntorc?

Nu și de o sută de orî nu! Dar față cu mine
 cine era! Era maiestatea sa regele! Așadar' trebuie să-i
 conced Dar onórea? Cum să scap de încurcala
 acésta! Eu îl agrăesc mai întâi: »Domnule — mă făceam
 că nu-l cunosc — poftește de te re'ntórcce, că dór eu am
 ajuns mai iute pe punte.«

— »Ah! nerușinatule, dar' tu nu sciî cine sum eu?«

— »Nu.«

— »Eu sum regele și tată-l poporului meu, între
 carî te număr și pe tine!«

— »Nu pot să reterez, disei eu mánios, nici Papei
 Pius.«

— »Dar privesce cine sum eu?«

— »Fii chiar tatăl meu nu pot se reterez, căci onó-
 rea«

— »Ești silit, mă întreprupsă el, te provoc la duel în
 trântă, căci dór așa fac ómenii drepti.«

— »Îți trebuie satisfăciune?« mormăii eu.

Cu aceste fără a-i răspunde îmi aruncaî căciula în
 prăpastie și cu pași lini mă apropiaiu de el. El făcu ca
 și mine. Ne resfrângem mânecele, ca ómenii carî se pre-
 gătesc la o luptă crâncenă, ne întepenim piciórele și ne
 apucăm.

Ne luptăm și ne luptăm dór vre-o 1/2 de óră, dar am
 avut amêndoi putere egală. Atunci el să smîncește și cu
 un atac mă aruncă în prăpastie, eu mă ținuiu de o rădă-
 cină. Dar el acum věđu, că a sosit tîmpul să-și răsbune.
 Ca un tigrú, întâi se retrage, apoi să răpede asupra
 mea și cu o mână mă împinge în prăpastie
 Eu lunec, lunec până ce mă opresc de un vêrf de stâncă.
 Mi-am mai deschis odată ochii să'l věd pe el. Și dómne,
 véd, că vestmintele împărătesci cad de pe el și véd în-
 ainte-mi pe bêtânul meu tată; acuma věđu, că mi-a arêtat
 D-đeu, să ții mai mult la onorarea altora, decât la onórea
 mea. Acum singur poftii să mă pedepsască D-đeu. Și etă,
 că alunec și cad și mă implânt în o stâncă
 Și vai că bine-i, ca m'a trezit Zephirul. Nu mai puteam
 suferi durerea cauzată de stâncă. Păsările cântau și mi
 să părea, că mînc cu zeii la o masă. Acesta fu o
impresiune a naturii. Mă uit încă odată în jur și pornesc
 acasă.

Newton.

Exilatul.

*Ah! amară e vieța când ești singur, părăsit,
 Când departe d'a ta țară, de părinți ce i-ai iubit
 Îți petreci a tale zile în amare suferinți,
 In dureri, nenorocire și în lacrime ferbinți.*

*Când departe de a mea țară, p'un de tot străin pământ
 Nu mai am nici o scăpare, de cât numai în mormânt,
 Dela tine dómne dulce, dela tine astăzi cer,
 Ca umila-mi rugăciune, se ajungă pan' la cer.*

*Ah! dómne dă-mi vieța să mai revéd odată,
 Să-mi mai revéd părinții și patria mea natală,
 Să mai resuflu un aer ce resuflam odată
 Să-mi uit nenorocirea și sórta mea fatală.*

V. Jh.

Trei stanuri.

(Legendă.) Audită în comuna Jūr lângă Blașiu.

Dacă te sui pe delul Turului și te uiți cătră Bělgrad (Alba-Iulia), vezi *trei stanuri*. Despre acestea se spune următoarea legendă:

Ci-că a fost odată, ca nici odată, un împărat, care a avut trei ficioři, cari îi erau tare dragi. În grădină ȳice că avea împăratul acela un pěr tare minunat, care dimineța înfrunȳea, la amiaȳi înfloria, sara cădeau florile și la mieȳul nopții avea pere de aur cu sēmāntă de pietrii scumpe și cu cōda de argint. Cu de-a dragul ai fi māncat barēm una din ele.

Așa-i! Dar împăratul n'avea noroc. Totă nopȳea vineau nișce hoȳi și furau merele. O pus împăratul strajă. Un regiment întreg o stat într'o nopȳe la pāndă, dar cum o bătut ciasul împăreȳesc 12. toȳi or' adurmit.

S'a supėrat împăratul, de mai murea de nēcaz. Atunci se scōlă ficiorul sėu cel mai mare și din graiū grāi așa:

— Tată! De mult ești supėrat, că nu poȳi māncă barēmī una din perele de aur. Ai pus strajă. N'a folosit. Dar lasă, în nopȳea asta m'oi pune eu la pāndă. O se fac ceva ispravă.

Cum o ȳis, așa o și făcut. O lāsāt se se aducă lāngă pěr strājac, perine și dricală de mētasă. Cum a dat D-ȳeu de s'a întunecat, el cu pușca în mână stătea la pāndă culcat. Numai odată îl apucă un drag de somn, de-eele împăreȳesci sub dricală. Dimineța cānd se trezeșce, perele ca pěr în palmă!

Cānd a vėȳut împăratul că nici āsta nu s'o pricopsit, s'o supėrat. Dacă o vėȳut ficiorul cel mijlociū, cum s'o supėrat tată-sėu, s'o dus de l'o māngāiat:

Las' tată, mulȳi inși ȳi-au pāzit pěrul, dar nime n'o făcut ceva ispravă. Am se fac eu.

Cum o ȳis, așa o și făcut. Și-o dus strājac, perinī și dricală de mētasă și o făcut, cum o mai făcut și ficiorul hēl mai mare. Și el s'o pus la pāndă cu pușca în mână, culcat în pat, cu capul la cine scie ce drāguȳă. Era frāmāntat de gāndurī, obosit și cu frica în spate, în odichnă în loc bun. Cum se nu fi adurmit? Dimineța, cānd să trezeșce, sare sus din pat. Cei asta? Pěrul era gol de frupte și începea se înfrunȳască.

S'o dus în curtea împăreȳescă unde-l așteptaū toȳi. Cānd o spus, că n'o isprāvīt nimic, împăratul o început se plāngă, s'o prins de chică, își trāgea afară cāte un pumn de pěr și Dōmne! Dacă te uitai la el ȳi-sė făcea milă.

Cānd o audīt *Tārilă*, al treila ficior al împăratului, că nici āsta n'o făcut ceva ispravă și l'o vėȳut pe tată-sėu, că cum plānge și se tānguesce, i-o trecut prin minte se-și cerce și el norocul. Dar i-a fost frică că-l-or ride. Totuși și-a adunat tot curajul, se apropiā de tată-sėu și din graiū grāi așa:

— Prea mārīte tată, împăratul ȳerei tale! De cānd ȳi-ai pus piciorul în casa de sfat și te-ai așeȳat în scaunul împăreȳesc, tu n'ai odichnă pentru pěrul acela. Ai māncă mācar una din fruptele pomului. Dar în cartea norocului așa a fost scris, se nu poȳi māncă pere de aur. În totă nopȳea vin neșce hoȳi și fură perele. Ai pus pāndă, ai pus pază, dar nimic n'a folosit. Or fost acolo fraȳiī mei, nimic n'au isprāvīt. Sciū tată, că mē vei rīde, dacă te voiu ruga, se mē lași pe mine la pāndă în nopȳea asta. Dar dragă tată, imī pui capul în mână ta, dacă n'oi aduce mācar o pēră.

— Fiiule, ii rėspunsă împăratul, nu te juca cu viaȳa ta, că eu s'impėrat și ai se-mī dai ce te-ai lāudat.

— Fie ce va fi, eu odată vreau se 'mī cerc norocul.

— Eu te las fiiule, numai cugetă-te bine ce lucru faci!

— M'am cugetat, și rēmāiū la ce am ȳis.

Și abia o sfirșit vorba, a și plecat în grădină. S'a uitat bine la loc și de dimineța pānă seara a tot cārat spinī.

Și-a făcut un pat de spinī, chiar sub pěr. Și-o adus dricala lāngă patul de spinī și un pat de celea, de care au adus și fraȳiī lui, adecă pat de mētasă. Abia aștepta se sosescă seara. În urmă a și sosit.

Merge în casă, ia pușca în mână și se pune la pāndă sub pěr. În urmă l'o nēpădit somnul. Vėȳend, că va adormi, dacă va mai sta, se culcă în patul de spinī unde i-a fugit somnul, fiindcă cānd da se se întorne, spinīī îl întēpa, cānd da se dee pe altă lature, spinīī îl întēpa și n'o putut adormi, cāt fu nopȳiȳa. La mieȳul nopȳiī aude numai neșce șopte. Se uită în acea parte, de unde veneau șoptele, vede 9 zine, care de care mai frumoșă.

— Dă-te tu, îmboldia cea mică pe cea mai mare.

— Eu nu mē dau, că-i trez.

— Ba dă-te tu.

— Ba dă-te tu.

Și așa a vint vorba la certă.

Atunci cea mai mare le împinge în altă parte și rupe două pere. Atunci Tārilă hop! Sare în sus și o prinde. Celealalte fug.

El o prinde, o îmbrăȳoseză și o duce în patul lui cel de mētasă.

Dorm ei acolo pānă dimineța. Dimineța se trezesc. Zina supėrată îi dă cele două pere și-i ȳise:

— Atunci se mē afli tu pe mine, cānd vei putea da aceste două pere copilului nostru. Și atunci se ne afli, cānd vei trece pe lāngă cāmpul de mētasă și muntele de glaje.

Și s'a făcut nevėȳută. Ficiorul împăratului supėrat merge în curtea împăreȳescă.

Dar nu era acolo nime.

De acolo merge în casa de durmit a tātāne-sėu și-l trezeșce.

Spunėndu-i că perele le pōte culege, împăratul sārī din pat, se îmbracă și fugi la pěrul de aur. Dacă a vėȳut, că's acolo perele, de bucurie a ȳis, că Tārilă îi va moșteni împėrăȳia.

Și a făcut un ospėȳ, de celea împăreȳesci. După māncare au māncat perele, cari erau așa de bune precāt erau și de frumoșe.

După ce s'au ospėtat, în ȳiua cealaltă, Tārilă merge la împėreȳesa și o rōgă se-i facă merinde o turtă cu lapte din ȳiȳa ei, că merge după zină, ca cānd va māncă se-și aducă aminte, că are tată și mamă.

Mumă-să i-a făcut turtă, care o sārāt-o cu lacrimile ochilor și a îndulcit-o cu lapte din ȳiȳa ei.

Mult l'au rugat sfetnicii, mult împăratul și împėreȳesa se nu-lase.

El par'că n'audia sau n'avea inimă, orī de și avea — era de pėtră. A pornit la drum spre rėsārīt, căci așa socotea: munte de glaje și cāmp de mētasă numai lāngă sfāntu sōre pōte fi. A mers cāt a mers, numai odată ajunge la o pustiā, unde de isvor n'o dat și vai cāt îi era de sete, de pădure sau lemn n'o dat se se odichnescă în umbră, îl ardea sfāntu sōre și îl reȳinea din drum, par'că ȳicea »mēi nu mere.«

»Nu mere.« Dar dorul, de a vedea zina și copilul îl duceau fără voie.

De 10 ȳile cālėtoria. A mai cālėtorit 7 și cu bucurie vede, că încep se fie arbori, pomi, păduri, isvōre, vāi. Într'o ȳi cālėtoria pre lāngă o vale. Numai odată, dă de o moră.

Întră în moră

— Bună ȳiua, bun lucru!

— Bună ȳiua, noroc se-ȳi dea D-ȳeu, dar ean șeȳlī la noi

El se pune pe un scaun.

— Vai, tulai, dar nu mă vezi, scolăte, te-ai pus pe mine, mă omori, vai, io-'s morariul »Spic de grâu!« — strigă morariul Spic de grâu, care ședea pe scaunul pe care s'a fost pus Tărilă.

El se scolă, se uită după el, îl află. Dă mâna cu el și se pune pe alt scaun.

— Ce vânt te-a adus pe tine aici pământenule?

— Da eu vreună se ajung la muntele de glaje și la câmpul de mătășă. Și îi povestește totă povestea după-cum s'a petrecut.

— Ho-ho, acolo nu pote ajunge om pământén, lua vorba Spic de grâu, dar totuși vom putea proba una. Noptea aci vin totdeuna trei draci*) cu trei buți după făină. Pân'ce umplu eu butoiele, ei se duc afară. Eu te-oiu băga în o bute și te vor duce pe munte. Acolo e muntele de glaje și câmpul de mătășă.

— Bine.

Cum a șis, așa a și făcut.

Dracii duceau butoiele cu chiu și vai, dar mai ales ăla care-l ducea pe Tărilă avea ce duce.

— Frate, nu ți-e greu? întrebă cel care-l ducea pe Tărilă.

— Ba mi greu, frate, ca de altădată.

— Dar mie mi-î și mai greu. Vai, că nu mai pot.

— Rabdă frate, cine știe, ce ți-o fi băgat morariul în bute. Sus, ne-om uita. Să nu încerci, să scapi butea, că-i vai de tine și de cotele tale!

În urmă ajung sus și hop!

Iute desfundă butea și îl află pe Tărilă, care era mai mort de frică.

Îl scot și se sfătuesc ce se facă cu el?

În urmă după multă sfadă (căci nu se înțelegeau nici decum) l'au făcut scăpat și el s'a dat de-a duriga jos de pe munte și o cădută chiar înaintea morii, dar nu ca om, ci ca sfărâmatu' de carne și oșe.

»Spic de grâu« era în moră și măcină. Numai odată aude o sguduitoră de și casa s'a cutremurat apoi ca și când ceva s'ar fi sfărmat.

Opresce mōra și iasă se vedă ce-e? Socotea că vor fi scăpat dracii vreo bute, dar nu că s'ar fi rostogolit Tărilă.

Ce gândiți, cum s'a spăriat el când a vedut pe Tărilă sfărmat?

Și-a adunat tot curajul, a adunat rămășitele lui și le duse în casă. În casă a pus os la os, închietură la închietură, carne la carne.

După ce le-a făcut astea le-a atins cu nuele de sânger și vorbe de inger. Tărilă deschide ochii și sare sus:

— Ce'i asta, mort am fost? Inviatu-m'ai?

— Hei, hei Tărilă, nu ți-a mers bine. Ți-o'i da un sfat: se te întorci acasă.

— Așa voi și face de și știu, că dorul îmi va pune capul.

Și o luat „diua bună“ dela Spic de grâu, și a pornit.

Merge el cât merge, numai odată vede trei smei**) certându-se, erau se se apuce de cap, dacă nu le venia el la mijloc.

*) Dracii se deosebesc de smei prin aceea, că au corpul gol, negru ca elefantul și nu fac năsdraveni, ci sunt slugile smeiilor, se îngrijesc de mâncare, chinuesc sufletele etc.

**) Smeii se închipuesc, nisce vite mari cu cornele óble, cu trup pēros, cu copite de măgar, cu degete de găină. Aceștia fac năsdraveniile și aduc relele pre ómeni.

— De ce ve certați voi pui de zmei? Minten vē mânc!

— Dapoi ia, dice cel mai mare, ne-o murit tata. Holde, căși, palate, suflete ori cai năsdraveni nu ne-o lasat, ci ne-o lăsat o păreche de opinci, o bătă, și o pălărie și nu le putem împărți.

— Vai că proști mai sunteți, vē certați pentru nimicuri...

— Ba nu's nimicuri, luă vorba hēl mai mare; dacă îți iai opincile pe picioare și ȓici: „Unde mă gândesc, acolo se sosesc!“ și sosești unde gândesci. Decă îți tragī pălăria pe ochi, nime nu te vede, poți face ce vrei. Decă misci bāta în stānga, tot ce e în jurul tēu — piatră se face.

Ho, ho, vē împac eu, mergeți în trei părți, care va ajunge mai iute aci, acela capēta opincile, care va ajunge a două oră, va căpāta pălăria și cel din urmă bāta.

Și toți deodată s'au dus în trei părți și de-odată au ajuns la Tărilă. Atunci el de nēcaz, că nu i-a putut împāca, mișcă bāta în stānga și *trei stanuri* s'au făcut în jurul lui.

El tare s'a spăriat și de frică a șis:

Trei stanuri!

De atunci au aceia numele *Trei stanuri*.

Cum s'a vedut încunjurat de trei stanuri vrea se esă afară (dintre ei), dar nu putu, acuma ce se facă? S'a supērat dōmne! De ce n'o avut alta de făcut numai se se jōce (joc drăcesc) cu bāta aceea.

A stat el acolo până în dimineța cealaltă. Atunci și-a adus aminte de opinci. Incalță opincile și ȓice: Unde mă gândesc, acolo se sosesc.

El sa gândit lānga ușa zinelor. Cum o ajuns acolo? Nici el nu ne-ar putea povesti. Numai odată s'a pomenit acolo.

Ia pălăria pe cap și întră. Cum a intrat, copilul, pe care-l chiar ținea muma sa în brațe, a strigat:

— Ni, mamă, tata!

Atunci ea i-a dat o palmă.

— Știi tu cine-i tată-tēu?

— Ni, mamă, tata! Și l-a arētat, dar ea nu l-a vedut.

Și i-a dat a 2-a palmă.

— Ni, mamă, tata! Și ea vru se-i dee a treia palmă, dar atunci își ia jos Tărilă pălăria de pe cap și s'arată. Ce întâlnire, dōmne!

S'au îmbrātoșat, s'au sărutat, au plāns și iar l'eau făcut acestea dela început. Tărilă îi dă copilului cele 2 pere, care tot la el le purtase din noptea aceea, când a prins zina. În urmă s'au dus pe muntele de glajē și câmpul de mătășă unde lucrau cele 8 zine.*) Muieria lui i-a spus se nu se uite la ele, că orbesce, și nici nu s'a uitat. După ce au umblat prin tōte salōnele palatului zinelor s'au dus acasă la împēratul-tată, unde au făcut un ospēt de acelea ȓinești. Și eu am fost acolo, am căpāt o țir de supă ferbinte și un os. M'am dus acasă dar n'am avut noroc se mânc din supa fertă de zine, căci eram pēcātos. Tărilă și-a crescut feciorul, care a fost voinic ca tată-sō.

De n'or fi murit și aȓi mai trāesc.

Blaj, la 15 Aprilie 1898.

*) Zinele se închipuesc, nesce fete înalte, frumoșe, cu pērul de aur, despletit și cu fața rumenă și frumoșă ca mātasa și pōrtă o cămeșă lungă.

Ignațiu Salușinsky,
ștudent gimn. din Blaj.

Scrisōre d-nei L...

*Sē tacī, sē nu mai spui acum,
La nime, decă mi-ai fost dragă
Sē mergi pre apucatul drum
În lume sîngură pribegă.
Sē uiți iubirea mea nespūsă
Ce pentru tine avui odată*

*Și sē te ducī, sē fi tot dusă,
În veci de doru-mi alungatā.
Eu te-am iubit la nebunie,
Cu un amor dumneȓesc
Dar bine ved . . . ce-ți pasă ție,
Decă și aȓi te mai iubesc?*

Teodor Oltean.

Planuri nimicite.

Narațiune istorică din lumea artelor după E. Braunfels. Trad. din germană de C. Alba-Iuliană.

Clopotele din Florența anunțau cu sunet mare timpul de odihnă; — și pe loc vedeai cum comercianții părăsesc prăvăliile, er calfele de diferite meserii — cu toții își depun instrumentele de lucrare; — uni pentru de-a petrece puținul timp liber în cercul iubit al familiei; eră alții cercau recreare dându-și curs liber ideilor pe malul fluviului »Arno« în aerul rēcoritoriū și plăcut, ce-ți oferă serile pe pământul mult iubitei »Italiei«! —

Chiar și din atheneul renumitului Michael Angelo, au depus tinerii sirguincioși instrumentele, — au schimbat vestmintele de lucrare, — și salutându-se veselii uni pe alții, s'au depărtat încet. El, măiestrul Angelo rădimat cu cotele de o statuă de marmură, mulțumii salutărilor de »adio« a feciorilor sei prin o mută mișcare de cap! Celui rămas în urmă, — carele, își pipăi vestmintele cu mai mare atențiune ca toți — pe când voi a trece, făcēnd salutul îndatinat, Michael Angelo îi făcū semn și-l chemă la sine. —

Numai pentru puține cuvinte Piedro, îi dīse conducēnd pe tinerul ce'l urma mut — într'o odaie laterală — care era plină de desemnuri, statue, — și diferite lucrări începute — tot acesta odaie servia și de cancelaria renumitului artist! — Ajunși aici — măiestrul cu o poziție împunătoare privi drept la junele ce sta uimit — și începū în urmă, cu voce serioasă: —

»Eu aflu ca și când de un timp ore carele Tu nutrești cea mai ferbinte interesare față de nepota mea Marietta! — Eu însă am sē-ți spun scurt — că pe aceea fetiță nici când nu-ți voiū putea-o da de soție!« — Piedro se cutremură la auđul sentinței decisive — a stăpānului aspru! — Da! — și cum nu? când acesta sentință îi sgudui tot internul, — îi frānsă inima, — îi sdrobi și nimici într'o singură clipă visurile și dorințele lui celea mai dulci și frumoșe, fiind-că el iubia întru adevēr, cu patimă suferindă pe frumoșa Marietta. — Inse neputēnd rēspunde nimic, Michael Angelo continuă. Nu crede, — că spusele mele sunt combinația unui moment numai — fi sigur că sunt isvorul bogat a unei vieți esperte. — Artiști au încă tot o sorte nefericită — fiind-că depind dela grația și capriciile mai marilor sei! — Ōmenii singulari mai isbutesc, ore cum pe cariera acēsta spinosă, — însă pe un părinte de familie prea adese l dobōră în greutatei nesuportabile! — Eu voiū sē scutesc pe nepota mea de așa un viitoriu, — și pentru aceea m'am decis, a o căsătorii numai cu așa un bărbat — carele se bucură de o subsistință mai sigură! — Acēsta este firma mea decisiune: — În urmă și declar, că fetița nu consimte cu iubirea ta; — te rog deci stăpānesce-te — și în curund o vei uită! — numai sē ai voință bărbătescă! — și acum; — „Nopte bună!“ . . . Ō! Măiestre! Pentru ce atāta crudelitate față de mine!? — esclamă Piedro. — Nu mai schimbăm cuvinte astăzi despre acest lucru, — dīse resolut și liniscit măiestrul! — De voiesci la un restimp de patru săptămāni, putem continua, — până atunci, sper că ai sē-ți vii în ori! — și vei ascultă mai liniscit cuvintele mele! —

Piedro voi a mai reflecta ceva — însă fața strictă a stăpānului îl făcū mut — și părăsi odaia fără nici un cuvēt. — Eșit afară în aerul liber — aproape cu o furie nebuna — strīnsă pumnul, ridicāndu-l în semn amenințatoriū și cu o patimă vizibilă esclamă! „Tiran, fără de inimă! Tu cređi că fiind cel mai renumit artist a Italiei frumoșe, poți tractă cu mine cum voiesci?! — E adevērat că un greu viitor mă asceptă, însă pentru aceea tot nu voiū abđice de Marietta. — Chiar și dacā momentan nu mă iubesc, precum imi spui tu, — va veni un timp când mă va iubi; că a respins pe Enrico — cu puține luni înainte, e lucru natural, — au nu sunt părinții lui plebei din Campagno?! — și unui fiū așa de jos, cum va putea un Michael Angelo sē-i dea nepota?! Eu sum din o familiă nobilă; rușine cum m'a tractat! — Aici sē termină

monologul sēu, și trecānd pe piața del Granducara, togmai voia ași întorce privirea dela statua sântului David, un op din tinerețele lui Michael Angelo, când cineva îl agrăi cu orecare nervositate! —

„Scusele mele dle, însă aș dori a ajunge într'o locandă*» pentru a cina, te rog condu-mă“. „Fōrte bucuros“ rēspunsă Piedro privind la strēinul, a cărui esterior arătă pe omul inteligent — de o etate mijlocie. „Incă nici eu nu am cinat, și de primesci te voiū conduce sub umbra recorosă a pomilor de oliv, la marginea malului Arno, acolo sciu o locandă, și sum sigur că-ți va conveni“.

Strēinul primi propunerea cu mulțumită, și pe drum îi sē recomandă Jean de Brouton, nobil francez. Și Piedro își spusă numele, și când aminti că e sculptor, strēinul îi dīse cu un interes deosebit: Așadară sigur lucrezi lângă renumitul Michael Angelo, carele erăși s'a aședat aici, și de nu mă înșel dela Lorenzo al doilea erăși domnesce în jurul Medicinilor.

Așa e, dl meu, rēspunsă Piedro, în carele de nou sē aprinsă furia; pot adauga, că întru adevēr e păcat! Jean de Brouton, primi cuvintele lui cu un gest curios, și un suris diabolic sburā pe buzele lui, ce însă junele nu putū observa, din causă, că ochii lui erau privind spre pământ. Păcat?! întrebă cu o compătimire prefăcută strēinul. Da! rēspunsă junele cu sete; pentru-că Michael Angelo e tot atāt de mare tiran, precāt e de renumit artist!

Intru acēstea ajunseră sub umbra pomilor miroșitori și Piedro condusă pe strēinul la un loc cu ramuri verđi bogate, de unde li sē estindea oprivilisce împunătoră spre Arno cel sgomotos; parte vedeau orașul cu stradele lui pline de o mulțime sgomotosă, parte delurile cari întru adevēr erau opuri pentru ochii unui artist! Dl Brouton trecū cu vederea totă frumșeța naturei, și demāndă vin, și încă din specia cea mai alesă, rugānd totdeodată pe Piedro, sē binevoiescă a primi pentru obosēla facută ospitalitatea lui. Junele primi cu plăcere invitarea amicabile, și gustă cu poftă vizibilă din vinul escelent. Astfelii sburā un timp orecare, când strēinul condusă firul vorbirei erăși la măiestrul Michael Angelo. Intrebă cu viū interes despre relațiile lui, — îi descrișă Piedro odaia de lucrat a artistului spunēndu-i, că sē interesază nespūs de mult față de bărbatul renumit. În fine veni cu întrebarea cum? și cu ce prilegiți s'ar putea privi internul atelierului lui?! Piedro, la întrebarea ultimă a strēinului, rēspunsă cu regret: fiindcă Michael Angelo în urma loviturilor multe, și mari suferințe din urmă, nu primesce vēđuta nimārui — din contră, a lāsāt strict feciorilor sei, că față de acei vizitatori cari nu au venit pentru a comanda, sē fie ușa încuiată. Și eu nu ași recomandă nimēnui călcarea voinței sale, fiind că-l cunosc teribil — în mānie. — Aș putea spune multe despre acēsta! — Așadară ai simțit adese furia lui, dīse Brouton? deastădată vocea lui conținea ceva magic, — încāt Piedro parte sedus, parte din influința vinului neîndatinat îi enarā »totul«; li descrișă ura lui suferită față de Michael Angelo, iubirea fără margini pentru Marietta, îi spusă voința măiestrului, și termină astfel: Dar sē nu cređi, că eu mă voiū plecā înaintea voinței lui, simțesc în mine atāta putere și curajii de sē recere, a mă folosī de forță chiar și atunci pote vorbi cei place! — Brouton ascultă cu atențiune încordată vorbele tinerului, și când acesta finī, privi la ceriul azur și un zimbet triumfatoriū sburā pe buzele lui. Acum Brouton căută atent 'n jurul lor nu cumva ar fi cineva, care ar putea sē îi audă — în urmă începū cu voce aproape șoptind: Ce cređi? ore nu te-aș putea ajuta în ajungerea scopului!? — Sē mă ajutorii!? esclamă Piedro uimit de bucurie. Strēinul îi făcū semn se tacă; — numai sub pretestul celei mai mari discrețiunii, — pot contă la acēsta!? — Voiū fi ca fundamentul de stāncă, rēspunsē junele; aici e parola

*) Birturi mici pentru strēin (locanda).

mea. Acuma ăse Brouton, strângând mâna junelui, îți voi comunică un atare secret — ce are să-ți fie mai scump ca viața! Vei primi remunerație împărătească, și alésa inimei Dtale Marietta, te va fericí, numai să fi bărbat la timpul său. Pe Piedro îl răpi bucuria, îl sedusă promisiunea, ce îi oferea atâta fericire; Norocul se îmbie singur; ocazia bună, nu am să o las din mână — cugetă el. Poți contă la mine, însă și eu la Dta; și acuma spune-mi cum aș putea ajunge mai ușor la Marietta?! Străinul își trase scaunul mai aproape de el, și aproape șoptind îi spușe următoarele: Eu viu din Franția, încredințat de însuși împăratul Francisc aici: E știut că tinerul domnitoriu este mare amic al artelor: Iubesc edificii grandioșe, parcurile arangiate cu artă, însă nu are măiestrul propriu, carele să îi prefacă palatele sale după gustul său, să îi decoreze salónele cu sculpturi, și așa este nevoit a se folosi tot de puteri străine și esterne. Artiștii sosiți, nu-i pot câștigă favorul, și astfel privirea împăratului se întorsă spre Michael Angelo, carele împodobi capela dela Sipti cu picturi demne de admirat și dăruí orașului său natal Florenției așa multe și minunate statue. Dar ce să veđi, tóte încercările, nici nenumăratele oferte împărătesci nu l'au putut captiva, și aduce, pe măiestrul încăpăținat la Paris. Din acest motiv împăratul Francisc indignat fiind, cum cineva să nu-i primescă nici propunerea sa amicabile, m'a trimis pe mine, să îi duc pe Michael Angelo cu forța la Paris.

Am venit deci cum veđi cu poruncă împărătească. La debarcarea dela Livorno, mă ascéptă o corabie franceză, cu care am să duc pe Michael Angelo la Paris. Acolo, îl va accepta însuși împăratul cu stimă mare, îi va îmbia o lésă bună, și sper că astfelu artistul să va învoi unei propunerí împărătesci.

Cu mirare crescândă ascultă Piedro pe francez, și în urmă cuprins de o frică, șfială sau mai bine ăis surprindere misterioșă întreba:

Și la un lucru atât de periculos, ba pot ăice la o rėușită imposibilă poftesci Dta, mâna mea de ajutoriu?! — Așa este, răspunsă Brouton liniscit, și de mă vei asculta și mai departe, nu vei afirma încă odată că e imposibil!

Bogatul Stozci, a cărui palat îl cunosceti bine — Piedro se cutremura. — Da acest bogat abia de un jumătate de an, a dăruit pentru palatul din »Fontainebleau«, 4 ursuleți frumușei, urși încă tot nu sunt la locul destinațiunei lor, corabia care așteptă în Livorno după mine, va duce și cei patru ursuleți: Până acuma numai cu sentinelele aș fi avut conflict, însă am întogmit afacerea astfelu, încât ele vor concede coșierile transferate de mine fără de cea mai mică vizitare. Eu, și de voiú avea cu unul sau doi urși de cei cu două picióre, pe aceia îi voiú transporta în coșiere lungi, mânilé le voiú lega, ochii și gura astupate bine, să nu vadă sau să potă murmura, tóte celelalte vor merge bine, mă voiú îngriji eu.

Grozav! murmura Piedro, acesta nu numai e o infamie, dar pot ăice o crimă chiar. — Dóră nu te vei retrage? sper că nu te temi, ăisă Brouton, și în cuvintele lui era ceva batjocoritor. — Fricos, încă nu m'a numit nimenea, răspunsă Junele și, și de voiú pierde donațiunea promisă, — tot . . . — Nu, despre acesta nu te îndoi, este sigur — o mie de lubre îți va fi resplata. Și după ce bătrânul va fi pe drum — fără piedeci, poți să-ți ai iubita. Lucru natural că nu-i ertat să afle, cumcă la prinderea unchiului, posesiunea inimii ei a avut rolul principal. După ce nu va mai avea protector, atunci își va afla asil în brațele Dtale, și astfelu ți ai ajuns scopul.

Inima lui Piedro palpită vehement, din când în când mai gustase și din vinul escelent, și acuma să simțea gata și la crima cea mai oribilă! Dară ce pretinđi dela mine? Domnul meu, întreba Piedro, până ce cugetul lui sbura la idealul iubit și în ideie simțea brațul mólé, și ca crinul a Mariettei răzemat de sinul lui, și acesta ideie, l' făcea aproape inconșciu.

Ce eu pretind, e forte simplu. Prima dată să-mi descrii clar în ce parte este odaia de dormit a măiestrului? cum pot ajunge la ea? Lucrul principal l' voiú termina eu cu un servitoriu de al meu, în fine va rămânea și pentru Dta ceva bagatel. Inse ca să

nu fi observat de Michael Angelo, îi vom legă ochii, ca astfelu, să fi scutit pe viitoriu de neplăceri. Atât este totul ce avem de a termina, deocamdată.

— Jucărie, lucru copilăresc, pentru așa frumosă remunerație, vei fi îndestulit cu mine. — Forte mă bucur! că esci atât de curăgios, răspunsă francezul. Acuma însă să nu asceptăm prea mult, mai consult ar fi când încă în astă séră, mi-ai arăta locuința, fiindcă ăiua nu să póte. — Dacă poftesci putem pleca îndată, nóptea e favorabilă, răspunsă Piedro. Acum Brouton solvi pentru cină și vin și cei doi bărbați dispărură în vélul des al nóptii.

* * *

Pe când pe malul fluviului Arno, — contra libertății persoanei lui Michael Angelo să plănuisă și decisă o faptă infamă — măiestrul cu linisce îndatinată, se retrasă în odaia sa. Michael Angelo nu iubea viața socială și societăți șgomotóse. El după oboselele ăilnice cetea pe iubitul său poet Dante. În această ocupațiá era confundat și în séra acesta, să adenci cu totul în »divinii comedia« la lumina ce răspânda micuța lui lampă și să părea a fi adenc pătruns de spiritul și opul patriotului său.

Astfelu nu observasă că ușa mică dela pórtă principală să deschisă și o figură întunecóșă de bărbat întră pe acolo.

Însă o altă ființă mai atentă, simți scărțeitul ușii și acesta nu era alta, ca Marietta. Cași când ar fi acceptat pe cel sosit, stătea la ferésta deschisă și ochii ei ingeresci străluceau de bucurie, ca se nu conturbe pe unchiul, cu pași tiptili scobori jos în curte, și abia întră în flegoria acoperită de ramurile pomilor de mandulă, când două brate tari o cuprinsă peste mijloc și buze iubitoare îi acoperi obrazii, ochii și fruntea cu multe sărutări.

Pentru ce ai întârđiat atâta Enrico? șopti copila și în deșert să recercă a privi la el, cu reproș, că nu putu. Da, e grozav a nu te vedea o ăi întrégă dragă! răspunsă el. Nu mai pot suporta acesta nesigurantă, voiú încercă spre a te sci a mea.

Te rog bunul meu Enrico, ăise copila cu mâni împreunate, nu fă nimic înainte de a-mi fi spus și mie, eu cunosc pe unchiul și știu că imposibil devine lui aceea ce nu se cere cum voescé el. Tu ști dragă Enrico cât de mult eu te iubesc, ești convins, că fără de tine în deșert m'a-și încercă a trăi, tu ești idealul, viața și fericirea mea. Însă cu tóte estea te rog, te rog cu insistare acuma nu-i aminti nimic, unchiul de un timp încóce e indispus, lasă până cu altă ocașie.

Așadară tóte speranțele mele am să le așed în poduri, răspunsă Enrico cu voce emonționată, și imi place a crede, că nu mă înșelă speranța mea, că de-mi va succede să pot trece în ochii unchiului ca unul demn de tine. . . Acuma lucrez cu instrumente noue, am să-i documentez lui, că nu sum numai sculptor, ci și un architect cu pracsă, carele de mai mulți ani, în órele libere, studiez desemnuri de planuri și la cas, când ca sculptor m'a așteptă o sórte nefavorabilă, tot voiú putea trăi ca architect. — Cum decurge lucrarea întreba Marietta? — Cel puțin cu 3 pătrare sum gata, mai am încă 5—6 seri, și am terminat.

Acésta e minunat! Acuma doresc numai ca lucrarea, atât unchiului cât și principelui Lorenzo, să i convină. Voi merge să continuu, adio, inima mea Marietta, rămâi cu Dđeu. După o dulce sărutare, să grăbi în odaia lui de lucrat, astupă ferestrele bine, aprinsă luminarea, și cu diligință se apucă de lucru.

Astfelu continua el lucrarea sa de două săptămâni. Marietta îi mijloci de a se furișă în locuință, îi câștigă cheița odăii de lucrat a unchiului, fiindcă Enrico la casa lui, nu dispunea de instrumentele recerute. Tote însă aveau de a decurge cu forte mare atențiune, fiindcă măiestrul adese și după sunetul clopotelor de odichnă, ér uneórea în ăiorile ăilei prevenea pe învățacei în atelierul său. Enrico deci nu putea lucrá, numai în târđie óre din nópte. Marietta îi mijloci cu bucurie venirea, ca astfelu să se potă vedé în fiecare séră cu iubitul ei. Enrico érá profund adencit în lucrarea sa, când deodată ceva șgomot îi atrase atențiunea; din direc-

țiunea ferestrei. Acolo auđi două voci, una străină și una cunoscută. Doi bărbați vorbeau cu voce înădușită, un străin, și unul părea a fi Pedro. Sub ferăstră se estindea o stradă îngustă unde pe acest timp nimenea nu umbla. Enrico ascultă cu atențiune încordată, și întru adevăr, el fu martor unei scene curioase.

Am fi sosiți, ăisă Pedro, la stânga îndată dela colț, affi odaia de dormit a măiestrului, putem așeza și scara, de nu mă înșel — ferăstră e deschisă.

Nu mă va conturba ceva paza sau veghierea unui câne? întrebă vocea străină. — Măiestrul nu are nici păzitori, nici câne; când odată fu întrebat pentru ce nu ține vre-un păzitoriu sau câne, răspunsă, că la el nu este nimica de furat. — Așadară și-a uitat cu totul de asigurarea persoanei sale? — La aceea nu cred, că va fi judecat cândva să devină furat, și încă la mandatul împăratului francez, răspunsă Pedro cu voce batjocoritoare.

Enrico tresări în odaia măiestrului. Pe măiestrul meu cu forță? cugetă el în sine — și Pedro e mijlocitorul. Așadară de partea acésta începem? ăise ărăși străinul, planul nostru precum observ, ne va succede de minune, numai ceva întâmplare neasceptată să nu ne conturbe.

Astăzi e miercuri, mâne dimineța am se dispar și în ăiorile ăilei a două voi fi cu totul în ordine. Enrico nu a mai înteles mai mult, pentru că ambii aventureri de nopțe dispărură în strada îngustă. După-ce ărăși tăcerea mută își reocupă locul său în odaie și jur — junele măsură cu pași mari și alterat în internul său odaia. Ce să facă acuma? Cum să împedece pe jefuitori? Ore să mergă la Pedro, să-l facă să abđică de planul fatal? Aceea ar fi fără scop, pentru că amestecat fiind odată în afacerea secretă, Pedro ar sci să-mi nimicescă toate încercările mele. Singur a-l contrasta, nu-i consult, mi-aș espune viața. În urmă să decidă a încunoscința pe măiestrul, fiind că tot pericolul să atinge de persona lui proprie. Despre aceea că a lucrat în odaie, nu va aminti nimic, va spune că reîntorcând târđiū dela preumblarea îndatinată de séră, a auđit totul în întunerecul nopții. Da, așa va fi mai consult. Indesert se mai aședă ărăși la lucrul său, mâna îi tremură, și nu mai era capabil de a trage nici măcar o linie. Astupă repede lucrarea sa, stinsă lampa, desfăcu perdelele și părăsi odaia, unde ajunsă într'un mod atât de miraculos, în posesiunea complotului secret. În urmă porni în liniscea nopții la o mică preumblare spre ași linisci nițel alterațiunea internă.

În ăiua următoare, Enrico carele petrecu noptea întregă în insomnie, merse direct la măiestrul, și îi descoperi totul. Măiestrul, la început își mișcă capul cu oreșcare neîncredere, îi părea întréga afacere nespuse de aventuriósă, în urmă deveni trist, cum de inimicii lui tot îl gonesc, și nu-i permit ca el să potă trăi singur numai artelor. După o conversare mai îndelungată, Enrico sci să îi câștige ărăși vioiciunea obicinuță, așa încât măiestrul vorbi cu un humor precum îl puteai affa numai în ăilele lui celea mai veșele. — Trimite în laboratorul meu lut — pentru chipul meu — astăzi voi să lucrez neconturbat. În urmă vină la mine, la finea órelor de lucrare, comandă aici pe doi servitori de ai mei, pe Paulo și Ernesto, dar să fi precaut, ca nime să nu afle motivul. În fine vom aștepta pe jefuitori curioși.

Cu un suris îndestulitoriu lăsă să se depărteze junele la lucrarea sa. Enrico din contră era neliniscit, lucrul nu sporea nimic de astădată, cugetul era tulburat, cum de măiestrul ia totul numai așa de ușor? El affa că s'ar recere o mai mare asigurare pentru împedecarea lor.

Pedro lucră ca totdeauna sirguincios, togmai la capul unei Minerva și numai când își ridică privirea observă Enrico că în ochii lui întunecați se reoglindează o nelinisce internă. Pedro după un somn profund, revocându-și în memoria dicisiunea lui neprejudecată făcută sub impresia și influința vinului, totdeauna se sgudui în internul său, de câte ori îi trecea ca fulgerul prin minte fapta ce avea se esecute față de măiestrul său. Bucuros, și-ar fi retras cuvântul dela francez, îl reținea însă cugetul, că dl Brouton și singur și-ar fi putut împlini planul, și că în fine ar pierde atât mia de ruble,

cât și pe Marietta. S'ar fi putut duce, ca plin de pocăință să descopere planul măiestrului său însă tot nu iar fi ajutat nimic; ori nu el a fost acela, carele pentru totdeauna i-a tăiat și abđis ori ce speranță? Și pote chiar însăși Marietta să nu-l primescă.

A tăcut dară, însă a avut mari munci, consciința îl muștră amar. În fine să făcu séră, Pedro ajunsă cu mult mai târđiū la locuința francezului decum promisese. Brouton până atunci era cu totul în ordine, îi arată lui Pedro scara, care să putea îndoi, și avea forma unui scaun de câmp, acoperitorul, în care vor învăli corpul lui Michael Angelo, bucățile de un flanel fine și moi, cu carți vor astupa ochii și gura lui, mai multe legături, și în fine un feliu de felinariū secret. Afară de acestea obiecte, vedu pe masă mai multe pumnale. Francezul îi arată toate cu un feliu de mândrie, în urmă aduse vin, și începu a-i eneră lui Pedro despre curtea splendidă a împăratului Francisc, despre diferite eventuale întâmplări, îi vorbi multe lucruri interesante, numai să potă câștiga tinérului o dispoziție mai vióie. În fine îi succese, prin ajutorul vinului a'l vedea vesel, și cu doi servitori de încredere, porniră la drum. Stradele ce le aveau a străbate erau toate liniscite, și aprópe pustii, vighiatorii de nopțe, unii adormiseră pe la zidurile bisericilor, ără alții se retraseră, formând un club vioiū.

La locuința lui Michael Angelo domnea o linisce atât în estern, cât și în internul ei, ca și când cu toți ar fi adênciți într'un somn profund. Ingrădirea era ușor de sărit, acuma și scara măestră era aședată la ferăstră deschisă a artistului. Înainte de-a pune dl Brouton piciorul pe scară, privi cu atențiune în jur de sine, și ascultă să nu fie conturbați de órecine. În jurul edificiului domnea o tăcere mormentală, nu să auđia, decât șopta tainică a vântului ce mișcă ușor frunđele pomilor de oliv, cari decorau curtea. Francezul ajuns la ferăstră se opri un moment, în urmă pași în odaie. Aici se opri ărăși spre a se orienta cu întunerecul din lăuntru, pecând ajunsă și Pedro în sus, francezul luă acoperitorul și legăturile, și se apropie de pat. Michael Angelo durmea cu capul răzimat de mâna dréptă; Brouton făcu semn lui Pedro, un moment și gura și ochii artistului fură legate, în urmă învăliră ușor corpul. Însă în clipa acésta francezul repăși plin de fiori, dela pat. »Morbleu«, șopti, măiestrul este mort — Michael Angelo a murit — Brouton pași de nou la pat, și îi netezi fruntea. Așa, ăise de nou, Michael Angelo e mai rece ca marmora. Atunci Pedro aprinsă repede felinariul, a cărui raze atinseră fața palidă a mortului. »Pentru Dđeu, măiestrul întru adevăr a murit«.

În momentul acesta se deschide ușa, și o ființă apăru întrinsa avênd într'o mână un felinariū, ără în cealaltă ținea un baston bun. Ființa era adevăratul Michael Angelo.

»Dio! mio!« strigă Pedro, și scăpând felinariul său cădu înaintea măiestrului. D-đeule Atotputernice, oftă francezul, și fiori îl cuprinsă în întreg corpul. Așadară, nu voiți pe cel mort! ăisă Michael Angelo, cu o voce veselă privind la aventurierii nimiciti, — poftim, aici este cel viu, și pentru de a vă covinge despre sănătatea mea perfectă, și despre puterea mea vă voi da doveđi.

Cu aceste cuvinte ridică bastonul său sănătos, și când dlui Brouton când lui Pedro îi da se guste din puterea și loviturile lui.

Pecând se iviră mai mulți în ușă, Pedro sări la ferăstră, și cercând a scăpa, alunecă, și împedecându-se cădu în jos. Francezul să tolosi acuș, de pumnalul său însă de abia luci în aer tăișul, când Enrico sări înainte-i spre a acoperi pe Michael Angelo. Brouton carele scia învîrti arma, îi sfășiă umêrul, de unde isbucni cu repegiune sângele junelui rănit. La vederea acestei scene, și Michael Angelo își pierdu răbdarea și cu putere vedită apucă pe francez cu brațul său robust și în momentul următoriu se auđia țipete și văiete dureróse, era strigătul desperat a francezului dat pe ferăstră, carele cădu jos pe stradă, ca un snop. — De voesci a mă mai cercetă și altădată, atunci vină la ăi când mă vei affa în chief mai bun, strigă în urma lui artistul.

Te compățimesc bunul meu băiat, ăisă întorcându-se spre Enrico, căci îți curge sângele, din cauza mea; și pășind la el îi ajută de ași lega rana. În momentul acesta în ușă apăru Marietta

și vedând pe Enrico rănit sbiera: »Ceriule!« tu Enrico în sânge?! Și cu ochi scâlțați în lacrimi sărută fruntea junelui iubit.

Michael Angelo repăși mirat, în urmă privi cu plăcere cu ochii lui mari și blânzi, și inima bună și nobilă a bătrânului artist se emoționa adânc. În urmă exclamă: Acum Enrico, după ce tu ți-ai jertfit pentru mine mâna ta, îți dau în loc mâna Mariettei. La acestea cuvinte Enrico și Marietta îngenunchiară înaintea măiestrului, și cu lacrimi de recunoștință îi acoperiră mâinile cu mi de sărutări.

Michael Angelo nu se căi nici când, că așa ușor promise mâna nepotei sale. Marietta deveni soția iubitoare a lui Enrico Avello.

Măiestrul primi cu bucurie planurile lucrate de Enrico în ascuns, pentru edificarea unui pod de mare necesitate pe fluviul Arno.

Genialul Enrico edifică însuși podul, cu un mare succes, și câștigă și iubirea și recunoștința principelui Lorenzo. Michael Angelo nu cercă a arăta pe cei doi criminali, el era îndestulit că cu bustul lui propriu, a putut ai seduce așa ușor — și că s'a satisfăcut conform chiefului său.

În ziua următoare Brouton, carele avea adevăratul nume Delisle Robert, tot astfel Pietro dispărură fără urmă.

Sper că totă lumea civilisată se bucură și astăzi că planul infam s'a nimicit — de-a răpi cu forța pe artistul din frumoasa sa patrie, iubita Italie. E întrebare, că ore în acel cas, ar fi putut genialul și sărbătoritul Michael Angelo a începe sublima și nemuritoare clădire, pe care încă și astăzi o admirăm cu stimă și respect, anume »Biserica Stului Petru« cu Dășiasca templă, care numai la câteva luni după morțea artistului iubit, la anul 1564 18 Februarie, se termină, însă și atunci conform propunerii și planului făcut?!

PRO DOMO.

Ca preot într'un sătuț mărginaș nu mi se dă zilnic ocaziune a conveni cu cărturari, deci — după ce-mi termină ocupăciunile oficiose și particulare, mă ocup cu cetirea. Și acesta o fac de când sunt preot. Mi-am avut tot mereu abonate unele diare de ale noastre și — după puțină — mi-am abonat și opuri științifice literare, ca să-mi petrec cu ele timpul liber, dacă cu omeni de tagma mea nu pot. Astfel fiind lucrul, eram în curent cu afacerile noastre literare, politice și sociale. Sciam când și unde a apărut vre-un op, îi vedeam recenziunea din foile ce le aveam, și — de mi da mâna — îl abonam numai decât. Pre acesta cale mi-am făcut o bibliotecă frumoasă, care mi-e prietina cel mai bun. — În mai multe rânduri am vădit, că unul ori altul din scriitorii noștri ar tipări vre-un op dacă ar avea mijloce. Între acei scriitori am vădit și pe amicul meu din copilăria, dl. Ion Pop Reteganul, că caută editor la câteva opuri de ale sale. Cum scrie dânsul — sciam din »Gazeta Transilvaniei«, unde-i vedeam numele foarte des. Și vă spun drept, mie unuia-mi plăceau scrierile amicului meu și-mi băteam continu capul, cum aș face, se și le pot tipări? Odată mi-a plesnit o idee prin cap: se le scot în formă de »Revista ilustrată«, unde se dau ilustrații numai pur naționale, după ce lucrările amicului meu sunt de acest caracter. Dar acesta idee am lăsat-o să dăspescă mai mult de 1/2 an. Nu o am comunicat cu nime, temându-mă de speșele tiparului, care se văeta totă lumea, că sunt foc de scumpe. În urmă având ceva de cumpărat din librăria-tipografie Csallner din Bistrița, prind a mă interesa mai tare de afacerile tipografice. Cât în rîs, cât în adins, întrebaiu pe tipograf că o colă așa și așa tipărită în o mie de esemplare cât de scumpă vine? Îl întrebaiu de prețul clișeele etc. Din acesta conversare cu tipografii venii la convingerea, că o broșură de 2 1/2 colă în 2000 esemplare plus învăltoare și 8 clișeurii nu costă mai mult de 400 fl., ceea ce ar veni pe an 4.800 fl.; apoi computaiu posta la 600 fl. pe an și honorar redactorului alte 600 fl. și venii la rezultatul, că o revistă ca a noastră o pot scote cu 6000 fl. pe an.

Apoi mai computaiu așa: Din cele 2000 esemplare, ce le tipăresc, de se abonează numai jumătate, es speșele tiparului, redactorului și postei; de câștig habar nu aveam. Nu reflectam la câștig nici de o groșită rea, numai speșele se le ved asecurate. Fiind lucrul așa îi și scrișeu amicului meu Ion Pop Reteganul despre planul meu. Ear dânsul mi-a răspuns lămurit că *nu se pôte*, de ore ce altu-i computul pe hărită la începerea unei afaceri și cu totul altul este după ce fînesci afacerea. Deci nu voi se primescă a fi redactor revistei mele, precând scopul meu era numai valorisarea materialului ce sciam că avea dânsul. Atunci mă nă-

căjiu pe el și-i spusai categorice: se vede că tu numai te lauți, că ai atâta și atâta material adunat, dar în realitate nu'l ai, că altcum nu te-ai feri de a-l publica în o revistă specială, unde tu vei fi totum factum, ear eu voi vedea numai de purtarea socotelor, voi încasa abonamentele, voi spedă revista și voi plăti ce va trebui să plătesc.

La aceste apoi amicul Ion Pop Reteganul mi-a răspuns: E bine, sub acesta condiție sunt învoit! Voiu redigea-o pe răspunderea mea, dar pentru edarea ei nu răspund; fă tu tîrg cu tipografia, comandă câte esemplare vei voi, o distribuie cui vei voi, eu nu me mestec în nimic, nu răspund pentru nimic, decât pentru redactarea ei. Dar precum eu nu te controlez în afacerile de editor și administrator al revistei înființînde, așa poftesc ca nimenea se nu mă controleze în afacerile mele de redactor; eu voiu răspunde pentru cuprins înaintea orî și cui.

Apoi ne învoirăm așa, ca eu ca editor al Revistei să-i plătesc redactorului pentru fiecare broșură 50 fl., de unde dânsul va avea se remunereze pe colaboratori și adecă de totă colă tipărită cu 15 fl. După ce mai întâiu colaboratorii își vor fi plătit Revista cu material de 1/2 colă tipărită.

Tot odată ne-am înțeles așa, că dacă nu ar avea Revista colaboratori, cari se voescă a lucra pentru acel honorar, atunci redactorul se fie dator a se îngrijii de material suficient și solid.

Fiind astfel lucrul pus la cale, redactorul a dat dela sine material pentru broșura I. pro Iuarie, ér eu am trimis la Viena fotografi, de pe care se se facă clișeele recerute; tot odată am făcut anunțul în public despre aparițiunea »Revistei Ilustrate« invitând se o ceră toți cari vor voi a o vedea. Și până se se culégă materialul și până se vină clișeele din Viena, îmi sosiră aproape la 6000 (și șese mii) de cereri se le trimit »Revista Ilustrată« numărul de probă. Deci am trebuit se o tipăresc nu în 2000, ci în 8000 esemplare și adecă 5000 edițiune poporală à 3 fl. și 3000 edițiune de salon à 6 fl.

Intr'aceea mă îmbiă un preot rom. cat., care are un număr însemnat de intențiuni și mai multe opuri, se împart între colegii mei gr. cat. pe intențiuni de acelea, care înse fiind împreunate cu mici stipendii, vor primi opurile în mod gratuit; tot odată dice că decumva aș putea da și Revista Ilustrată pe asta cale, el îmi va pune la dispoziție stipendiile de câte vom avea trebuință, ca se o pot da preoților mai miseri pe intențiuni și pre lângă aceea vor mai primi gratuit și opurile sus disului preot rom. cat. Deci am dispus la tipografie se-mi tipărescă nescari hărtii cu titlul »Favor pentru preoții gr. cat.«, ca așa se le am la îndemână și pre când

îmi vor sosi intenționile, se le pot distribui mai cu grabire, după ce mai întâiu voi cere și primi învoirea superiorilor.

Din erore însă nu s'a făcut amintire în hârtia aceea și despre opurile ce se dau gratuit în legătură cu stipendiile misal și deci am dispus ca până la emandarea acelei erori și până la dobândirea concesiunii se nu se facă espedarea lor. Dar era prea târziu, căci tipograful le împărțise deja în fie-care broșură și se espedase deja câteva mii de esemplare din broșura I. și astfel preste voia mea au ajuns acele hârtii nefericite în publicitate. Preoții gr. cat. înse, pârându-le acest stipendiu prea mic — nefiind în tipăritură amintite și opurile ce se dau gratuit pre lângă »Revista Ilustrată« — nu abonară »Revista Ilustrată« pe acesta cale, fără o abonară pe bani gata, care voiră.

Cu acestea credeam afacerea de terminată, abonamintele începură a încurge și cu ele și păreri deosebite despre »Revista Ilustrată«. În broșura II, III și IV nu mai puse nime nici o hârtie, care se amintescă de ceva favoruri pentru cineva. Lucrul mergea din și în și mai bine. Revista prindea rădăcinii, colaboratorii prinsă a se angagia la muncă, cei mai mulți de dragul revistei, și numai câți-va reflectară la neînsemnatul honorar de a primi adevărat Revista gratis, er parale număravere s'au dat numai la doi studenți universitari și acele din micul honorar propriu al redactorului.

Aci fie-ne permis a spune părerea publică despre Revista noastră:

„Tribuna“ din Sibiu în nrul său 36 țice:

În sfârșit ne-a sosit mult așteptata »Revistă«, care după atâtea derute pe acest teren, a avut totuși curagiul de a încerca să frângă ghița și se încăldescă publicul românesc și pentru litere.

Noi credem dintru început riscate ori ce astfel de întreprinderi, dacă ele nu se presintă cu o forță extraordinară, pe căi nouă, cu direcțiuni hotărâte, cari se cucerescă, se ridice. Pe calea obicnuită și bătucită deja, căderea e aproape sigură. De aceea trebuie se admirăm curagiul d-lor Pop-Reteganul și Ion Baciu, cari au pornit acesta Revistă, așa de îngrabă după căderea »Foi literare« și sistarea »Dreptății«, și se le dorim cel mai călduros: bun succes și viață îndelungată!

Numărul 1 se presentă cu un exterior foarte plăcut. Hârtie fină, tipar bun, ilustrațiuni numeroase și strălucite. Haina esteriă curat națională, în spiritul poporului românesc, este învitatore. Cât pentru fond, cuprins — e ceva mai puțin — proporționat formei externe.

Eată-l schițat:

Cuprinsul broșurei I. »Cătră on. public cetitor«, pag. 1. — »Progresul Românilor din Bistrița«, pag. 2. — »Ștefan Vodă«, (poesie) pag. 2. — »Biserica Curtea de Argeș«, pag. 4. — »Legenda s. bisericii dela Curtea de Argeș«, pag. 5. — »Visarion Roman și institutul Albina«, pag. 7. — »Legenda Beneșului«, pag. 9. — »Domne cine a greșit«, (novelă) pag. 10. — »Gimnasiul din Năseud«, pag. 14. — »Libertate«, (poesie) pag. 15. — „Todorica“, (nov.) pag. 16. — „Țeranii noștrii“, pag. 17: — „Doina“, (poesie) pag. 18. — „Din spiritul altora“, pag. 19. — Bibliografie, Găcitură și Telefonul redacțiunii pag. 20.

Toți articlii sunt de Ion Pop-Reteganul. Mai sunt poeziile: „Ștefan Vodă“ și „Doina“, de Coșbuc, reproduse; Legenda Curții de Argeș de Alexandri; „Libertate“, de Xenophon Cosma, er reproduse. (Aci se avem iertare, dacă vom spune, că poesia de Xenophon Cosma nu e produsă, ci e prospătă de un amic al Revistei, preot gr. ort. și cunoscut literat al nostru. Apoi mai spune „Tribuna“:

„Resfoindu-o, drept concludiune îți țic: multe silințe, multe voințe, puține puteri. De aceea dorim pre lângă abonenți și mulți colaboratori.“

În fine pune „Cuvântul redacțional“, ce se vede în fruntea broșurei I.

„Gazeta Transilvaniei“ în numărul 32 din a. c. se exprimă astfel:

O nouă revistă românească în Ardel. Primim adă prima broșură din „Revista Ilustrată“, al cărei redactor responsabil e dl Ion Pop Reteganul, er editor dl Ion Baciu. Apare în două edițiuni: una de salon și alta populară. Ediția de salon e în adevăr elegantă și forte de gust. Are format mare 4° și se estinde pe 20 pagine, având un tipar forte frumos, legibil și hârtie fină. În text se află vre-o opt portrete și ilustrațiuni drăgălașe și fin esecutate. Atât învălitoare, cât și clișeu din capul foiei sunt împodobite cu ilustrațiuni frumoșe; pe marginile clișeului din capul foiei se află portretul unui tinăr român și a unei fete române, ambii în costum național.

Cuprinsul numărului prim încă este forte variat și bogat.

Revista apare în Tipografia C. Csallner în Bistrița odată pe lună în broșuri mari și costă: ediția de salon 6 fl. (15 franci) pe an, er ediția populară 3 fl. (7 franci) pe an. Abonamentele sunt a se trimite înainte cel puțin pe câte un jumătate an la adresa editorului în Șoimuș (Nagy-Sajó), er manuscrisele la adresa redactorului în Reteag (Retteg). — Atragem atențiunea familiilor române asupra acestei bune reviste românești, care va publică poezii, novele, schițe, piese teatrale, literatură populară și clasică etc. evitând tot ce ar putea fi stricacios din punct de vedere moral.«

Telegraful Român. Nr. 18/898. Abia acum la sfârșitul lui Faur ne-a sosit anunțata »Revistă literară« a dlor I. Pop-Reteganul ca redactor și Ioan Baciu editor. »Revista ilustrată« aduce în numărul prim material nou, exclusiv din péna dlui Reteganul și material publicat deja (poesii de Coșbuc etc), precum și unele ilustrații: Biserica din Bistrița, Visarion Roman, Albina, gimnasiul din Năseud și tipuri de țeranii și țerance din giurul Bistriței. Formatul mare și hârtia cea alesă, precum și ilustrațiile destul de reușite fac bună impresie deja la prima vedere. Din programul espus, vedem că redactorul este condus de cele mai bune intenții. Voiesce să deee rând pe rând tipuri de țeranii din întreg Ardelul, făcând astfel un serviciu însemnat etnografiei române. Voiesce să esploateze și mai departe literatura noastră poporană, înbogățind frumoșă noastră folkloristică, — un gând ce noi îl aprobăm cu plăcere, adaugând însă dorința, ca dl Reteganul să se mărginescă numai la astfel de activitate literară, unde d-sa și până acum s'a afirmat. A face însă pe universalul îi lipsesc puterile și deja în primul număr este vătămător, că întreg materialul îl liferează d-sa. Reușită pôte avea foia numai dacă în jurul dlui Reteganul se va grupa un cerc de scriitori, mult puținul ce-l avem deocamdată. Singur dl redactor iute se va epuisa. Este în interesul literaturii noastre, ca întreprinderi de natura acesta să succedă. Noi îi dorim succes și învitem pe cetitorii foii noastre să aboneze noua revistă. Costă 6 fl. și abonamentele sunt a se trimite părintelui Ioan Baciu în Șoimuș (Nagy-Sajó).

Revista Orăștiei. Nr. 7/898 din 14/26 Faur: »Revista Ilustrată« foie enciclopedică literară lunară, a apărut în editura d-lui Ioan Baciu în (Șoimuș p. Nagy-Sajó) sub conducerea I. Pop Reteganul din Reteag (comitatul Bistrița-Năseud). Are frumoșe ilustrațiuni naționale. Ca tehnică se presintă de tot plăcut.

Ca cuprins... dovadă de multă sîrguință și bunăvoință, încoronate însă de un succes adesea forte problematic. Vom reveni asupra foii în vr'un număr viitor.

Familia. Nr. 7: »Revista Ilustrată.« A apărut noua publicațiune enciclopedică literară, »Revista Ilustrată« anunțată de dl I. Pop Reteganul (Reteag) ca redactor și de dl Ioan Baciu (Șoimuș) ca editor. Noua revistă, ca esterior, se presintă în condițiuni favorabile: hârtie fină, ilustrațiuni multe și tipar curat (tipografia Csallner în Bistrița.) Cuprinsul bogat, afară de trei poezii de Alexandri și Coșbuc, (reproduse) este scris tot de redactorul. Apare odată pe lună și costă pe an 6 fl. Urăm succes și viață lungă!

Poporul. A apărut numărul 1 din »Revista Ilustrată.« Redactorul este cunoscutul culegător de poezii și povești populare, Dnul Ioan Pop Reteganul. Revista cu multă grijă redactată costă la an 6 fl. O recomandăm în sprijinirea cetitorilor nostri si'n al publi-

cului român. Abonamentele se se trimetă în Nagy-Sajó pe adresa editorului: *Ioan Bacii*. Îi dorim nouei reviste viață îndelungată, ceea ce numai de publicul nostru depinde, căci este așa dîcînd unica revistă, care stă la înălțimea literară atât prin cuprins, cât și prin esteriorul ei. Astfel este datorința noastră de obște a ajutoarea o revistă de Dîmne ajută, precum e »Revista Ilustrată.«

Foia pentru toți. Nr. 12. (65) din București 26 Februarie 1898. pag. 135 dîce: *Publicații noi*: »A apărut peste munți (redacția în Reteag și administrația în Șoimuș) o publicație literară, a cărei frumuseță întrece orî-ce s'a făcut pe acest tărâm. *Revista Ilustrată*, foie enciclopedică lunară, de sub direcția cunoscutului folklorist *Ioan Pop Reteganul*, cuprinde 20 pagini format mare.

Noua publicație tinde ca după puțină se dee nu mijloc de instrucție și distracție, ér ilustrațiile vor reprezenta persoane bine voitoare neamului nostru, ținuturi, localuri și institute românesce culturale și economice, precum și fotografi și tipuri țărănesce, de unde se se vedă portul nostru național.«

Intr'adevăr cele 8 ilustrații din nr. 1. sunt tôte vederi și tipuri românesce esecutate admirabil, ér capul foii e o frumuseță de gust și execuție, reprezentând un țeran și o țerancă, ér între ei un sat românesc cu biserica lui.

Noi ce se dîcem de acêsta nouă publicație? . . . Cum se nu-urăm din totă inima noroc? . . . dar suntem cam sceptici asupra încurăgerilor publicului și de aci și de din colo. Cheltuim multă muncă și mulți bani noi bieții, cari ne ocupăm cu ale literaturii indeletnicirii, ér încurajare puțină vedem. Sê sperăm încaile că Revista Ilustrată de preste munți va avea mai mult noroc, căci îl merită.

Materia este alêsă, dar vedem cu părere de reu, că nu mulți scriitori și-au dat concursul cum ar fi meritat o asemenea întreprindere.«

Deșteptarea din Cernăuț nr. 5 dela 1/13 Martie 1898: *Revista Ilustrată*. Pe cetitorii noștri mai școlii și în deosebî cabinetele noastre de lectură le îndemnăm din totă inima se aboneze foia *Revista Ilustrată* în ediția ei cea poporală. Această foie are bucăți pline de învățatură, bucăți petrecătoare, cântece, povestiri mai mari și mai mici, fel de fel de iconițe și într'adevăr că face s'o aboneze. Prețul ei costeză pe an 3 fl. Sê pôte abona la: Administrația »Revistei Ilustrate« în Șoimuș (posta Nagy-Sajó.)

Pre lângă aceste opinii publice din diarele noastre, vor fi mai apărut pôte unele și în alte diare, cari nu ni-au venit la cunoșcință. Dar ni-au venit și multe scrisori relative parte la adresa editorului, parte la a redactorului, dela bărbați pre cari noi îi ținem tare competenți de a judecă în cauză și pe a căror nume de astă dată nu le publicăm întregi, ci facem numai câte un mic estras din ceea ce spun dlor despre Revista Ilustrată. Așa:

DI M. V., prof. universitar: »Am primit cu mare plăcere interesanta D-vostă »Revista Ilustrată« și vê rog am i-o espedia regulat, considerându-mê ca abonat al D-vostă.

Găsesc mai ales interesant, pe lângă tôte cele lalte, cunoșcință, mai mult sau mai puțin exactă și complectă despre starea fraților noștri din diferitele regiuni, ale monumentelor și institutelor lor — a căror ilustrație se presintă foarte reușit în revista d-vostă — precum și a creațiunilor lor literare și limbistice.

DI Dr. O., prof.:

»Intențiunea nobilă a DV. de a contribui la cultivarea popoului nostru mē îndemnă a veni într'ajutor cu ce-mi este posibil.

Sper, că alt ajutor mai binevenit nu sê pôte aștepta dela noi, dela cei ai școlei, decât se conlucrăm la realizarea scopului măreț, ce formeză devisa »Revistei Ilustrate.«

In acêstă convingere, salutând devisa d-vostă, vê presint aci sub / . . .

Dacă o aflați potrivită, folosiți-o; dacă nu — înapoia-ți-mi-o pe speșele mele.

Dacă aflați de lipsă vre-o îndreptare în orî ce privință, vê stă la dispoșiție.

Sper a pute contribui, pe viitor cu material mai potrivit și mai interesant.

D. M. C., prof.: Cu viuă și sinceră bucurie am cetit prețu-ita D-vostre »Revistă.« Salut călduros scopul nobil ce urmăriți, și din inimă doresc, ca rezultatul se fie încoronat cu cel mai strălucit succesc. — Nainte numai, — și D-șeu va ajuta!

Aci / alaturat vê trimit ceva pentru Rev. Il.; dacă înse nu ar corespunde, atunci pe speșele mele Vê rog respectuos a mi le trimite.

Prof. A.: Nrul 1 al Revistei satisface ca fond și formă chiar și ca tehnică. De dorit ar' fi se ne întelnim cât de mulți și cât de des în colonele ei. Eu voiu scrie cel puțin atăta, cât se-mi plătesc abonamentul de 6 fl.

Dir. G.: Revista-mi place. Vê admir curagiul. Cu câți am putut conveni asemenea vê admiră, dar revista le place mult, se esprimă favorabil despre ea, dîcînd »de ar avea numai noroc se le succedă!«

Dr. V.: Te consilies se-ți câștigi colaboratori cu ore care reputație. Se le faci însusi ofertul de angajament, căci cei ce știu scrie nu se îmbie dela sine. Numai așa vei reuși, dacă asta-ți va succede. Altcum începutul e bun și-ți doresc îsbîndă!«

Dr. S., prof. universitar.: La rîndul meu te felicitez pentru frumoșă și prețioșă »Revistă Ilustrată.« Iți admir curagiul întreprinderii și-ți doresc din tot sufletul succesc bun și durată îndelungată . . . cu plăcere-ți voiu trimite una alta.

Prof. B.: Am onore a ve trimite o posă ce represintă o pă-reche de țerani fruntași din S. . . Dacă veți afla — de bine — vê rog s'o folosiți pentru Revista Ilustrată — eminentă.«

Drd. E. B.: Abia întors acasă, am aflat spre bucuria mea numărul de probă al prețuitei »Reviste Ilustrate.« L'am cetit cu viuă plăcere. Aci alaturat îmi iau voie a-ți trimite câteva bucăți pentru »Revista« ce Onorat D-Ta redactezi.

I. I., publicist.: Am primit primul nr al stimatei foi »Revista Ilustrată« și salut aparițiunea ei cu mare bucurie . . . Vê rog a mē privi de abonant și colaborator. . . .

Dr. T., medic: Iți mărturisesc sincer, c'am fost surprins de eleganța broșurei și de mărimea ei pre lângă un preț așa moderat. Fotografiele de porturi naționale sunt foarte bine reușite și nu-ți pot destul recomanda, ca se încarci foie cât de tare cu atari chipuri. Pot fi și privelisce de sate și de școle românesce, dar numai strêine de o camdată nu. Acum trebuie trezit în poporul nostru respectul seu față de ce e românesc și atunci el se simte mândru, că e român. Nicî odată se nu vê pună pécatele a pune chipul unei dame strêine sau a unei românce în haine strêine. Dacă ar' dori careva, spune-le ca se se fotografieze în port românesc, er nu în cel internațional. Eu am cetit la primire îndată totă foie, și mi-a plăcut, dar are o scădere foarte lesne de cores, și aceea e, că devine monotônă, fiind mai totă scrisă de dta. Nu-i vorba, ai scris bine, dar trebuie se te îngrijescî în altă broșură de »Abwechslung,« tocmai așa, ca la un prânz. Din o mîncare, fie ea cât de bună, nu pôte omul consuma mult. Poesii de Alexandri, Bolintinean, Coșbuc etc. publică mai departe. Mai bine poesii bune vechi decât noue și rele! Alaturat iți trimit pentru foie 2 articli. Ađi am trimis abonamentul pentru mine la edițiunea de salon și pentru frate-meu la edițiunea poporală. . . .

Dr. T. Nr. 2 a succesc bine. Îmi place că respingî tipurile glorificătoare strêine. Cerne bine elaboratele și fi consecuent. Inceputul e bun. Tot numai de ale noastre!

A. D., profesor și publicist.: Am primit ađi un număr de probă din »Revista Ilustrată« și m'a surprins foarte plăcut, atât formatul cât și cuprinsul. Rog se mē treci și pe mine între colaboratorii dtale. De altcum cu posta de ađi am trimis la Administrațiune 5 abonaminte și sper se mai trimit și altele. . . .

A. B. V., fruntaș vrednic din Câmpia: Vă admir intențiu-nea și mărețul scop ce a-ți avut tot-deuna pentru neamul românesc și aveți și în prezent. D-șeu sè vè țină la mulți ani, ca sè mai puteți lucra și de aci încolo . . . Am trimis abonamentul la administrațiune cu poșta de adă.

A. T., tipograf: Numerii caută forte bine numai abonenți se fie. —

Prof. V. B.: Am primit nrul de probă din Rev. Ilustr. M'am bucurat și mē bucur mult de întreprinderea Vostră și Vē poftesc din inimă succes. Insēmnați-mē între colaboratori. Abonamentul încă urmează.

Drd S. Am primit nrul prim al Rev. Ilustr. Mărturisesc sincer, că formatul, arangearea materialului și executarea tehnică preste tot m'a cucerit. Lipsa colaboratorilor însă se vede, că aprópe întreg materialul e scris de dta, și de acea mē și grăbesc a vè alătura o poesiă deocamdată.

I. L., teolog abs: Din întâmplare mi-a cădūt a mână nrul I din Rev. Ilustr. — nu voesc a lăuda nici întreprinderea — nici broșura, — nu, căci frase góle auđi astăđi în fiecare colț de stradă, ci tóte reflexiunile mi le concentrez într'o mică observare din Talmud: A începe bine — e un ceva forte bun; dar a finí bine — e și mai bine. Cred că m'ați înțeles. Abonamentul l'am trimis la administrație, dvóstră binevoiți a mē insēmna între colaboratori.

Prof. G. P.: Nrul I m'a surprins în modul cum se arată. Dă-mi voiă se te feliciti pentru început și sē-ți doresc mult succes. Dē-că-ți va succede sē-ți câștigí colaboratori buní, cred că revista va avea viitor. Din parte-mi o se-ți ofer modestul concurs.

G. C., învățător: Te-am admirat! Atâta zel, diligență și abnegațiune ca dta nu știu se mai aibă cineva, nu dintre învățători, ci dintre orí care muritori.

Eu, crede-mē dle, dacă mē ocup in cât-va cu literatura, dacă am lucrat și eu ceva pe acest teren, numai d-tale am sē-ți mulțamesc. Pre dta te-am imitat, și chiar te-am invidiat, pentru că cunosc, că ești mult superior nu numai mie, ci chiar și tuturor scriitorilor noștri populari. Revista ilustrată o primii astăđi. E forte bună și-mi place. Am și trimis costul ei pe un jumătate an. Din partemí mă angajeaz a vè trimite material și fotografii pentru Revista Ilustrată.

Prof. M., membru al Acad. Rom.: Am primit Nr. 1 din »Rev. Il.« și vè mulțamesc din tótă inima pentru dinsa. — Inceputul e bun. Preurmând mai departe tot așa atāt cu privire la cuprins cât și la ilustrațiuni, sper că fiecare Român adevērat v'a procura-o. — Puține Reviste avem, cari s'ar ocupa numai cu lucruri adevērat românesci, ci cele mai multe dintre dínsele traduc și reproduc cu rădicata lucrări și ilustrațiuni străine, ca și când noi Români n'am avea nemică interesant de publicat. Vorba Românului: Le place a se împopoța cu pene străine. — In alăturare vè trimit și eu două articule . . . In cas sē vè placă și ați dorí sē vè mai trimit asemenea articule, scrieți-mi din cu bună vreme o corespondință, și atunci m'oiu pune pe lucru și vè voiu trimite.

Până atunci noroc și sporiu la lucru!

Publicistul M. Foia „Rev. Il.“ în place mult, dar nu-mi place formatul ei, că-cí e de tot prea mare și n'am unde-o pune. Ar fi de dorit se-ți afli măcar 2—3 colaboratori, ca sē se vedă, că sunt grupați mai mulți în jurul fóiei. Acēsta face impresie mai bună asupra publicului. Tare mē tem, că nu veți avé din abonement cheltuelele câte se recer, ér de o remunerațiă nici nu amin-tuesc. M'aș bucura, se mē înșel. Numele frumos al d-tale e singurul, ce ni-ar îndreptăți la succes, dér dacă fóia ar fi fost întocmită curat pentru popor (în modul cum ați început'o apare mai mult pentru familiile inteligente) atunci reputațiunea d-tale ar fi promovată mai mult cauza fóiei, deórece d-ta ești cunoscut ca un eminent scriitor popular și in acēsta stă forța d-tale. — De aș fi om cu bani, cum nu sunt, și-ași pune la dispoziție tot ce-ți trebuie, numai ca întreg timpul se-l poți jertfi scriind pentru popor, căci

îți spun sincer, tare-mi place cum scrii. D-ta ai nespus merit întru îmbogățirea literaturii noastre populare, care — afară de unele colecțiuni de poezii și povestii, e la culme sēracă. — In deosebi novelele d-tale sunt de mare preț și unice în felul lor.

Dacă nu ai bani, cel puțin poți avé mângăiere, că vei lăsa urme după d-ta. . . .

Publicistul P. Véd că și-ai băgat capul în mare lucru. Voi-nic vei fi, dēcă vei scóte-o în vig. Esteriorul, de și prea mare, după a mea părere, este elegant și forte simpatic. Clișeurile sunt admirabile, am citit numărul întreg, din dósca în dósca. Materialul este ales și frumos, bine lucrat. Și este potrivit pentru familii. Prețul încă este destul de moderat. Póte sē aveți noroc, dar una e sfântă: la noi e mare indiferentismul. Scrieri cât de bune, la noi nu au trecere. Bine s'a observat, că la noi Români, poporul cetesce, ce cetesce. Inteleğința habar n'are de literatură. Mai bucuroș petrece la bere sau la vin, decât sē procure o carte, ba chiar și dacă moralicesce e silit se o cumpere, nu o cetesce.

Eu vè gratulez, atāt ție, cât și d-lui Baciú la frumoșă întreprindere, vè doresc o spusă de abonați și câștig la an baremi atâtea bucăți de câte 10 fl. câte pot eu numēra într'un ceas. — O mică observare la limbajul diarului: Feresce-te de cuvinte înalte: don etc. Tu treci de scriitor popular, de acea tot de-a una se grăesci cătră popor.

Ca dovadă de dragoste-ți trimit două lucrări. Folosesc-le atunci, când vei avé loc. . . .

Dir. C. Ađi am primit cu o vie bucurie „Revista ilustrată“. Crede-mē, că încă de mult am susținut în cercul meu de activitate și am arătat necesitatea simțită la Români noștri de aici o astfel de fóie. Chiar dela inființarea ligei pentru cultura poporului român, m'am exprimat, că ar' fi forte nimerit și folositor a se publica la Pesta sau la Viena, o fóie ilustrată de duminecă după felul lui „Vasárnapí ujság“, care ar face un mai mare serviciu poporului nostru, decât tóte diarele noastre politice de aici. Ceea ce n'a înțeles o societate cu mijlóce materiale și morale a face, . . . ați înțeles și v'ați apucat a face D-vostră singur și cu puteri mărginite, sperând numai în D-șeu și în publicul cetitor, care este cunoscut, că e mărginit. — Dacă acum fóia D-vóstre ar fi sprijinită de cei ce dispun de mijlóce bănesci, așa ca sē se pótă distribuí la orí și cine ar avé dorința d'a o cetí pe lângă un mic preț, sum convins, că cetitorii s'or folosi de minune, pentru că aci e cunoscut, că în circumstanțele in cari ne aflăm noi Români ađi, cu diarele politice umplem numai

Nu đic, că sē nu avem și o fóie două politice cotidiane, dér după părerea mea, o fóie de felul celei publicate de d-vostră e mai de preferit. Eu atāt la Bucuresci cât și aci, am susținut după mărginitele mele puteri materiale și intelectuale mai tóte foile politice și literare din Austro-Ungaria, avēnd in vedere, că fără acest ajutor din partea publicului român, ar trebui sē-și dee obștescul sfârșit spre dauna neamului nostru. Tot din aceste considerații mē abonez și la „Rev. Il.“ ediția alésă.

Prof. dir. S.: Frumoșă d-tale revistă mi-a făcut o plăcută impresiune și-ți aduc călduroșele mele felicitări pentru modul cum e redactată, cum și pentru energia și curajul d-tale de a începe o asemenea revistă. — Eu mē așteptam la o revistă numai sau mai puțin folkloristică. Și eu cred că pentru d-ta ar fi fost mult mai ușoră o astfel de întreprindere; și, dă-mi voiă s'o spun, și mai necesară. Pentru că reviste literare in acest sens avem mai multe; iar o revistă folkloristică n'avem. Aud că există la Peatra, preste Milcov, una; eu n'am vedut'o. Dar nu există nici una preste Carpați. Și d-ta o ști mai bine ca mine, literatură poporană este încă multă de adunat și studiat. Și cine ar puté-o și ștudia mai bine decât d-ta?

Cu acest caracter, într'un format mai potrivit, bună oră in formatul „Convorbirilor literare“, și deocamdată fără gravuri, întreprinderea ar fi mult mai ușoră și n'ai avea rivali; fiind unica fóia folkloristică acolo, cred că ar fi și mai mult sprijinită. . .

Se nu fie cu supărare de vom reproduce și o corespondință germană relativă, venită nouă dela un însemnat profesor dela o universitate germană; Dr. W.: Lieber Herr Reteganul! Vor einiger Zeit habe ich Ihre Sammlung von Wörtern erhalten, die soeben eingelautene „Revista ilustrată“ erinnert mich daran, Ihnen meinen Dank für die damalige Sendung abzustatten. Der Inhalt der »Revista« ist ganz vorzüglich, deshalb wünsche ich auch Ihrem allerdings kühnen Unternehmen den besten Erfolg; bei dem billigen Preise sollte man denken, dass sich genug Abonnenten finden. Ihre Idee, auch Volkstrachten nach guten Photographien zu veröffentlichen, ist ganz ausgezeichnet. Nach dem, was Sie schon früher publiziert haben, ist zu erwarten, dass Ihre Sprache auch derart sein wird, dass sie mehr gemeinverständlich als die der meisten Zeitungen und Zeitschriften, die den Mann von gewöhnlicher Schulbildung direkt von jeder Lektüre zurückstößt. Eine Pfarrersfrau sagte mir einst, sie lese ungarische Zeitungen, weil sie die romanischen nicht verstehe. Gleichzeitig sende ich das Abonnement ein an Baciul. Mit besten Grüßen.

Dar se încetăm cu reproducerile vócei publice relative la »Rev. Il.«, că de am sta a le enumera pe toate câte ne-au venit la cunoscință și în estensul lor, ar trebui să umplem cole întregi. Suntem mulțămitori tuturor, cari și-au dat opinia fără patimă despre acesta Revistă, că din acestea am învățat mult pentru viitor — dacă e scrisă, ca Revista viitor să aibă. Și le-am adunat și le adunăm cu sirguintă, nu spre a face din ele paradă și reclam, ci ca se putem conchide la finea anului, dacă merită acesta Revistă să mai sustee, ori e de prisos? Și dacă nu e de prisos, să vedem ca pe viitor să o scotem tot în acesta formă ca tehnică și cuprins ori ba? Nicăcum acum n'am fi făcut amintire despre opinia publică relativă la »Revistă Il.«, ci forțați de împejurări a trebuit să o facem preste voia noastră. Și cum nu, când o foia românească strigă sus și tare: »Suntem scârbiți de o gheșeftărie atât de jidovescă ce se face sub mantaua „literaturei“!« Și acesta foia nicăcum nu putea fi alta — lucru bine înțeles — decât »Telegraful român« din Sibiu, care în nrul 39 în „Cronica săptămânei“ scrie următoarele:

Revistă literară românească pe „intențiunii papistașe!“ Am primit până acum doi numeri din noua revistă literară „Revista Ilustrată“ a domnilor Ioan Baciul, preot greco-catolic în Șoimuș și I. Pop Reteganul, învățător. La timpul său am salutat destul de călduros apariția acestei reviste, căci este datorința și arelor de și a încuraja și sprigină întreprinderile literare. Era o datorință a încuraja o nouă revistă românească în urma experiențelor din trecut, că astfel de reviste la noi n'au trair lung în lipsa de sprijin moral și material.

Deja la început ne-a bătut la ochi încrederea în sine, cu care domni editorii pășesc în publicitate. Pentru un preț aproape bagatel promiteau a scote o revistă cu ilustrații solide, hârtie bună, tipar frumos etc. Și — lucru la noi absolut neobicit — promiteau a plăti bine și pe colaboratori. Toate aceste făceau impresia, că domni amintiți, pătunși de dragoste pentru limbă și neam, vor să aducă jertfă mare pe altariul literaturii române.

Primim acum dela un corespondent al nostru o hârtie, care ne presintă această întreprindere literară în o lumină de tot curiosă, ne arată că am fost trași pe sfără în buna noastră credință, când am recomandat cetitorilor nostri această revistă.

Suntem încunoscințați, că această revistă se susține pe banii primiți de acești domni din fonduri papistașe, ca să facă rugăciuni, așa numitele „intențiuni“. Pentru astfel de „intențiuni“ Revista se distribuie așă gratuit pentru toți acei preoți greco-catolici, cari o cer. Spre acest scop domni editorii au trimis un apel către preoții greco-catolici. Eată apelul, ce un domn preot a binevoit a ni-l pune la dispoziție:

„Favor pentru preoțimea greco-catolică.“

Preoții gr.-cat. vor pute abona foia „Revista Ilustrată“ și pe intențiuni și anumit ediția de salon pe anul întreg cu 75 intențiuni, ediția poporală pe anul întreg 38 intențiuni. Colectan-

ților de abonamente tot dela 10 esemplare unul se dă gratis ori prețul corespunzător plătit în bani gata. Administrația Șoimuș. Posta ultimă Nagy-Sajó.

Recognitio. In emolumentum Misionum gratis celebrabo... Liturgias ad intentionem dantis et... erga...flor... Liturgias.

sig.

græci ritus r. c. parochus.

Erga intentiones vero, si hoc nomine commemorationes intelliguntur, nil omnino habere potest, neque particulis satis sit deobligationi, sed pro quavis intentione specialis Liturgia est facienda.

Acăsta din urmă, precum se vede, este un revers, prin care „parochul romano-catolic de rit grecesc“ confirmă primirea revistei (resp. a prețului de abonement) în schimb pentru liturgiile celebrate. Cu aceste reverse dñii Baciul și Reteganul (și pôte încă cei dela spatele lor) au să le legitimeze înaintea celor ce le-au dat banii — pe intențiuni...

Acum firesce nu ne mai mirăm de ieftinătatea revistei acesteia, de remunerarea colaboratorilor și de încrederea cea mare cu care au pășit dñii editori. Suntem însă scârbiți de o gheșeftărie atât de jidovescă ce se face sub mantaua „literaturei“.

Pentru ca să se scie! »Aceste ni-le spune T. R.«.

Istoria țidulei cu „Favorul pentru preoții gr.-cat.“ o scim de mai sus. Acum dee-ne voiă a-i spune »Telegrafului Român« din Sibiu următoarele:

1. »Revista Ilustrată« s'a făcut așa, precum am arătat mai sus, și nu cum vestesce dñsul, adică nu pe banii papistașesci;

2. Dacă e prețul atât de bagatel al »Revistei Il.« cum de nu se îndesă mai mulți abonenți; ori döră se tem de papistași? N'or fi mai răi nicăcum ei decât Fanarioții, stăm bun!

3. N'am promis a plăti bine pe colaboratori, ci am spus simplu că i vom plăti, și credem că nu am păcătuit. Ori după principiile »Telegrafului Român« e păcat a plăti pe cel ce muncesce? Ori e vîrtute a pofti muncă de clacă și de pomană? Acăsta dogmă n'am știut'o până acum și era să mor de bătrânețe și de nu ni-o spunea »Tel. Rom.« nu o sciam.

4. Sustine »Tel. Rom.« că — la noi e acesta lucru absolut neobicit. Dee-ne voiă a-i spune, că toți cei ce susțin una ca asta sunt în dușmănie neîmpăcată cu adevărul, de ore ce chiar redactorul »Rev. Il.« pôte să arete ori și cui va voi să le vață, decă de cupone tăiate dela asignațiunii postale cu care veni honorarul pentru colaborare la foi românești, și nu dela papistași, ci chiar dela ortodocși mai neași döră decât cei dela »Telegraful Român« de așă. Mie mi-le-a arătat. Decă nu mai avea ce le bate la ochi așa tare împejurarea că promitem plăti la colaboratori, de ore ce noi ca creștini susținem a fi un păcat de mörte a mănca munca ore cuiva. Decă am promis și am făcut și facem cât putem: dăm colaboratorilor ce ne trimit material minimum de 1/2 colă tipărită »Rev. Il.« gratis pe anul întreg; cine pôte lucră și mai mult, capătă de tot șirul tipărit 1 cr.; manuscrisele nefolosivere le trimitem autorilor pe spesele lor proprii. Dacă crede cronicarul »Tel. Rom.« că se pôte mulțami cu aceste »plăți bune« n'are decât se ne trimită material bun și se va bucura de plata ast bună!

5. Cronicarul »Telegr. Rom.« nu face deosebire între redactor și editor, că atunci n'ar dice: Cu aceste Reverse dñii Baciul și Reteganul (și pôte încă cei dela spatele lor), ci ar fi dat bună pace lui Reteganul să scrie, că în mai multe locuri pe »Rev. Il.« stă scris lămurit: Editor I. Baciul, Redactor responsabil I. P. Reteganul. Au toți redactorii și autorii sunt datorii a răspunde pentru păcatele editorilor opurilor lor — dacă aceia vor fi având păcate? Au drept redactorii și autorii să întrebe pe editorii, că cu ce bani fac întreprinderile? A întreat döră Reteganul pe Dñii N. I. Ciurcu, Krafft, Todoran etc. etc. etc. că pe banii de a papistașilor ori pe banii de a fanarioților vor tipări și edă scrierile lui? Să spună dñii editori, care scriitor le-a făcut cândva întrebarea că: pe alui

banii vor edă scrierile lor și cui le vor vinde? Multă minte trebuie că mai are cronicariul Telegrafului român din Sibiu!

6. Dacă cronicariul Telegrafului român, ori alt cineva, »e scârbit de o gheșeftărie atât de jidovăscă ce se face sub mantaua »literaturei«, n'are decât să vină până în Șoimuș la casa editorului și să iee densusul în samă edarea »Revistei Ilustrate«. De aci va primi toate socotelele în cea mai mare regulă, toate clișeele, toate abonamintele, tot câștigul și toate pierderile, ia-e-le în seamă și continue edarea »Rev. II.«, că editorul actual nu-și va oprî nici preț de 1 cr. din venitul ei. Mai mult: De nu-i convine redactorul I. P. Reteganul, acela încă-i gata în totă minuta a repăși dela redactare, poate se-l înlocuiește cu altul mai apt, că nu-i nici o supărare. O unică condiție vom pune viitoriului editor: Să spezeze Revista regulat în anul acesta întreg la abonanții ce-i vom da; și altă condiție: mai slabă să nu fie »Rev. II.« nici ca fond nici ca formă în $\frac{1}{2}$ de an ce restază. Dela anul nou încolo — facă apoi cum i-a tăia capul.

Dar, va dice cronicariul Telegrafului român din Sibiu — toate ca toate, dar cum stăm cu gheșeftăriile?

Stăm bine! Hârtia cu favorul pentru preoțimea gr.-cat. s'a tipărit greșit și s'a spedit din erore în broș. I., nu numai la preoți gr.-cat., dar și la nepreoți, chiar și la soldați, despre care doră nu va presupune cronicariul »Tel. Rom.«, că fac mise papistășesci! Dar în broș. II., III și IV. nu s'a mai spedit! Apoi:

E gheșeftărie când dai atâta, cât capeți? Ce mi s'a promis a primi, am promis a da? ori puteam mai mult? Și am eu puterea se silesc pe cine-va se iee intențiunile promise și de nu-i convin? Dar după greșita hârtie mi-au venit și cereri dela preoți gr.-ort. să le fac favorul promis. Eu, firesce, le-am denegat. De aci supărare, trăsnete și fulgeri pe capul meu! Ci eu am un para-

fulger, care mă apără de furtunele »Tel. Rom.« și acel parafulger e conștiința, că nu am înșelat și nu înșel pe nimenea; a nimăru n'am mâncat, decât numai munca mea dreaptă.

Apoi, că unii preoți sunt avisați și la ajutoare micuțe, mă mir că nu o scie cronicariul »Tel. Rom.« Mulți preoți români, uniți și neuniți, ar face buni bucușori în totă ziua câte o misă pentru câțiva cruceri, precând alții nu sunt avisați nici la câți-va floreni. A cui e vina dacă darurile sunt împărțite atât de neegal? Mai în fiecare an vin călugări gr. ort. de adună mise din giurul acesta, de pe la creștinii gr. ort. și gr. cat. computând un serindar în 2 fl. Și eu nu m'am scandalizat, nu, căci eu sciu că necazurile sunt multe în lume. Mai mult: Un preot gr. ort. a făcut de scire pe satele din vecinătate, că el va servi slujbe fără a pretinde nici un ban cât de mic, e mulțumit dacă i se va da pâinea (prescură). Și eu nici de aceea nu m'am scandalizat, că sciu necazul.

Dar se terminăm cu de aceste; spre închiare primesc cronicariul »Telegrafului Român«, și cu el toți câți ni-au suspiciat, următoarea declarațiune:

»Revista Ilustrată« edată de subscrisul și redigată de Ioan Pop Reteganul, nu se dă pe intențiuni, și nu se tipăresce pe banii de a papistașilor; ea se razimă numai și numai pe sprijinul publicului cetitor ce o îmbrătoșează cu căldură; numărul abonanților pe di ce merge se sporesce, er eu nu țin pentru mine și umblările mele nici o monetă frântă, tot ce încurge dau la poștă, tipograf și cincograf, și din ce mai rămâne, plătesc pe redactorul cum pot, când cu 50 fl., când și numai cu 25 fl. pentru o broșură, după cum mă lasă împregiurările. Computurile stau la dispoziția cui va voi să le vadă, poate veni chiar și cronicariul »Tel. Rom.« din Sibiu, ca să le censureze! *Să se scie!*

Ioan Baciū,

preot român gr. cat. și editor la »Revista Ilustrată«

Țărani și noștri.

I.

Foicică foi de plop
Păsărică de Gilort
Nu mă mâna peste Olt
Iarna pe geru de foc
Când îngheață apa'n troc
Și mâinile pân' la cot.
Floriciică sălcioră
Unde-o fi neica de'asară? . . .
Peste Olt la soțioră
Unde-o fi; unde o'nsera
Pe ce brațe s'o culca
Ce gură o s'aruta? . . .
N'o fi dulce ca a mea.

II.

Frunță verde lin pelin
Făcui punte rosmalin
Se trec Oltu prin anin
La Florica lui Mărin
Se beau o fele¹⁾ de vin.
Beuți una, plătit două
Fa Florico dă-mi vre'o nouă.
Beuți două plătit trei
Fa Florico vrei nu vrei?
Beuți trei și plătit patru
Florico lasă-ți bărbatul
Să te-amorizez cu altu.

Părechiă tinăra din Suciul de sus, între Lăpuș și Cibleş.

Români din Șiria lângă Arad.

¹⁾ Provincialism = $\frac{1}{2}$ oca :

Bibliografia.

Castelul din Carpați e numele unui roman scris de renumitul romancier francez Jules Verne și tradus în românește cu autorisarea editorului, de dnul Victor Onișor. Acest roman cu ilustrațiuni și cu o potrivită prefață despre Jules Verne și scrierile lui scrise de măiastra penă a dlui Dr. E. Dăianu, este o adevărată podobă pentru orî ce măsă de cetit. In el nu afli frivolități, nu lucruri, ce n'ar putea fi cetite de mic și mare, femeia orî bărbat; în el află cetitoriul instrucție și distracție. Apoi persoanele romanului acestuia sunt Români din Carpații sudici ai Transilvaniei. De ni-a concede spaciul Revistei, bucușor vom da o recensiune a acestui roman în vre-una din broșurile următore; pân' atunci înse îl recomandăm cu totă căldura publicului nostru, cu atât mai vîrtos, că e și fôrte efin, numai 80 cr. un volum de 255 + XII pagini, pe hârtie bună și tipărit cu mare îngrijire, în »Tipografia« societate pe acțiuni în Sibiu. Tote foile nôtstre s'au exprimat favorabil despre acest roman, și nu puteau altcum, că dacă nici cum scrie Jules Verne n'a plăcea cuiva, atunci acela n'are gust de cetire. — Traducătorul lui, dl Victor Onișor pote fi fâlos, că a tradus o bună carte pentru noi și într'o bună limbă, care ne răpesc; dacă prinți a o ceti apoi nu-o mai poți lăsa din mână până o gați, ér atunci mai dicit: Daună că nu mai este! E de dorit să nu lipsescă nici dintr'o bibliotecă și-l recomandăm de premiu la școlari buni și de cadou pentru drăgostoși.

In editura tipografiei »Aurora« A. Todoran din Gherla a apărut Nr. 1 din literatura populară, care conține câteva istoriôre fôrte hazlii adunate din gura poporului despre *Moș Toma Bădiceanu* vestitul caraghios al Mocanilor din Săcele. O broșurică, format de buzunar, prețul unui es. 6 cr. — Nru 2: *Din viața unui haiduc, Vlad hoțul dela Săcele*. Prețul 6 cr. — Ambele de *Domeștiu Dogariu*, inv. dir. la școla capitală din Satul-lung. —

Viața Sântilor de Tit Bud, vicariul Marmăției. Este un op voluminos de 416 pag. quart mare, hârtie bună, literile tipografiei diecesane din Gherla. Prețul 6 corône.

Diverse.

Promovare. Sâmbătă în 4 Iunie n. a fost promovat de doctor juris în Cluj dl *Ioan Sliam*, cand. adv. în cancelaria dlui Dr. Ales. Cheresteșiu din Deés.

Necrolôge. Maria Bogdan născ. Drăgan în 23 Maiu st. n., la ôrele 11 din nôpte, după o fericită vieță conjugală de 40 ani,, în al 56-lea an al etății în urma unui morb greu și repentin a trecut la cele eterne, lăsând în jale pe scumpul ei: *Alesiu Bogdan*, archivar la tabla reg. din Clușiu, ca soț. *Victoria* mărit. *Dr. Keresztes, Louise* mărit. *I. Oltean, Irina* mărit. *I. Sonea, Iulian Bogdan*, căpitan ces. și reg., *Dr. Alesiu Octav, Bogdan*, cand. adv. ca fi și fiice. *Teodor Drăgan, Simeon Drăgan*, căpitan ces. și reg. *Ioan Drăgan* și soția, ca frați. *Dr. Alesandru Keresztes, Ioan P. Oltean, Ioan Sonea*, ca gineri. *Maria, Victor, Ionica, Iulius, Leonida, Ionel, Alesiu, Octav*, ca nepoți.

Nicolae I. Ciurcu, vestitul nostru librar-editor a repausat în vîrstă de 43 de ani în Agram, unde a fost și înmormântat Marti în 19/30 Maiu a. c. Rămășițele pămîntesci a scumpului decedat s'au aședat spre vecnică odichnă în cimiteriul din Agram. Prin mórtea lui am perdut un zelos răspânditor a literaturii române.

Nr. 261/1898.

CONCURS.

Conform §-lui 17 lit. b. din statute și conclusului Nr. 23 p. b. al adunării generale, ținută în Blaj la 27 și 28 August 1895 pentru ocuparea postului de secretar I al Asociațiunii se publică concurs cu următorele condiții:

1. Secretarul I, ale cărui agende sunt prevădute în §. 28 al statutelor, va trebui să aibă sau cualificație academică sau să fie cunoscut ca bărbat de litere.

2. Nu pote ocupa și altă funcțiune împreună cu serviciu de birou.

Cuprinsul broșurei V și VI. „Rugăciune către Isus Christos”, (poesiă) pag. 81. — „Simion Bărnuțiu” pag. 82. — „Arta economiei vieței omenesci” pag. 83. — „George Barițiu”, (cu ilustrațiune) pag. 84—86. — „Plângerea și mângăerea Evei” pag. 87. — „Biserici și preoi în America” pag. 88—89. „Asociațiunea”, (cu 6 ilustrațiuni) pag. 89—95. — „Originea lui Ioan Huniade”, pag. 95—97. „Doina plângătore”, pag. 97—98. „Alegerea de măciucaș”, pag. 98—100. „Ea și El”, pag. 100—101. — „Nimfea de apă”, pag. 102—103. — „Petrea Iovului”, pag. 103—107. — „Nu-i fericire pe pămînt”, (poesiă) pag. 107. — „Impresiune”, pag. 108. — „Exilatul”, (poesiă) pag. 108. — „Trei stanuri”, (legendă) pag. 109—110. — „Scrisôre d-nei L.”, (poesiă) pag. 110. — „Planuri nimicite”, (narațiune) pag. 111—114. — „Pro domo”, pag. 114—119. — „Tărâni nostri”, pag. 119. — „Bibliografii, Diverse, Concurs, Telefonul Redacțiunii” pag. 120.

3. Va beneficia de: a) salariu anual fl. 1200 în rate lunare aticipative, b) cuartir liber sau relut de cuartir fl. 300, în 4 rate trilunare.

4. Postul se va ocupa cu 1 Ianuarie 1899 pe timp nedeterminat.

Reflectanții au de a-și înainta documentele subsemnatului comitet până la 1 Iulie st. n. 1898.

Din ședința comitetului central al Asociațiunii pentru literatură română și cultura poporului român, ținută în Sibiu la 12 Maiu 1898.

Dr. Ilarion Pușcariu m. p.,
vicepreședinte.

Dr. Ilie Beiu m. p.,
secretar II.

Telefonul Redacțiunii.

„Biciclista” și „Conochiftirița” au rămas culese gata pentru broșura venitoare. Asemenea câteva anunțuri bibliografice și deslegarea logografului din broșura IV au rămas culese gata.

Onorabilul domn George Stănescu din Bucuresci a binevoit a pune la dispoziția editorului acestei Reviste prețul a 6 exemplare pre anul întreg, cu condiția, ca acelea să se spezeze ca present din partea d-sale la șese școle șerace române din Transilvania. Acele s'au și spedat numai decăt la școla gr. cat. din *Magyar-Lápos, Csicsó-Kerestur* și *Strambu*, apoi la școla gr. orient. din *Csicsó-Hagyvás, Deés* și *Somotelnic*.

I. Negrescu, România: „Blăstēmul șerpelui” se va publica, ci trebui să plătim poșta cu 8 cr. (20 bani). In venitor vî rugăm a francă scrisorile deplin.

Dlor G. Simu, E. P. Bota, T. Oltean, N. Bodnariu, apoi domnișorelor și dōmnelor *C. Alba-Iuliana, Maria din Câmpia, Iulia Bran, Emilia Lungu-Pohallo*, primit. Mulțămită, mai căutați-ne.

I. Morariu, Peleş. România: Manuscrisele primite nu-s de folosit. Puteți dispune de ele. Din două cărți poștale ce v'am trimis, una ne-a venit înapoi, cu observarea din Peleş, că nu vî cunosc. Vî rugăm adresa lămurit și costul abonamentului.

I. Neagu, Tifesci, România: Am cetit poeziile. Câte-va mai că ar merita publicare, 2—3; se le folosim în Revista Ilustrată. De nu — puteți dispune de ele.

„Frumoșa primăveră” nu se pote.

Devale asemenea.

Newton: Rivalul nu — povestea da.

V. D. I. in C.: (Gy. A.) Se vedem.

Cibleșanul, Cine trimite bani — primesce Revista orî când. Cércă-ți norocul în adunarea de literatură populară.

P. D. in Cr.: „Martiri”, „Nestor” — nu; „Dăian”, „Cucul”, „A înflorit salcâmi” — pote.

O.: „Gura lumii”, „Sonet”, „Lună-ștele” — în corfi cu ele.

I. M. in B.: „Copilul de fier”, „Ciurghilă”, — nu, „Vălean” — defectuôsă, „Constantin” — fôrte bună, ci-i dela Coșbuc (Blăstēmul de mamă) „Petrea și Neghea” — de unde e?

Melpomene primit, mai nimic nu putem folosi, dōră ceva din „Turcă”.

V. E. M. in B.: De nu trimiteți ceva bun, se sistează spedarea Revistei, că mulți o ceruș pe lucru și puțin sunt ale căror lucrări se merite publicare.

I. S.: Monografia comunei Iva-mare s'a publică îndată ce vom avea câteva fotografii de acolo, se o putem ilustra.

I. P. in O.: Ai dorî se veți în „Rev. Ilust.” portretele nemuritorilor Petru Maior și George Șincai? și noi am dorî, dar unde se aflăm portretele lor?

G. Cătană: Mulțămim pentru frumoșele fotografii. Din Bănat chiar nu avem.

Constantin pans. inv. sup. Suceava, Bucovina: V'am trimis ambii nri ceruși, dar i-am reprimt cu observarea: „Adressat in Suczava gänzlich unbekannt.” Cine-i vina? Ne rugăm de adrese precise.

„Cartea poporului”. Carte de cetire pentru anii din urmă ai școlilor populare, școlele de repetițiune, cursurile de adulți și pentru poporul nostru întocmită de subscrișul, ed. librăriei N. I. Ciurcu, Brașov, 1892, este aprobată de înaltul ministeriu de culte și instrucțiune publică cu datul 26 Ianuarie 1894. Nr 56775 ex 1893. Er opșorul meu: „Curs practic despre cultivarea pomilor și a frăgarilor Arad. tipografia arhidieceșană și recomandat prin cerculariul N. S. Episcopul Aradului Nr. 2894 ex 1894. Acestea spre orientare dlor invătători, cari ni-au pus în-trebări relative.

Manuscrisele sunt a se trimite la redacțiunea „Revistei Ilustrate” în Ketteg (Transilvania). Manuscrisele nepublicabile se retrimt autorilor pe spesele lor, dacă le reclamă. — Autorii și editorii, cari vor se le anunțăm opurile, binevoiescă a trimite un exemplar redactorului și unul editorului acestei Reviste.

Să deschide abonament pentru semestrul al doilea a „Revistei ilustrate”.

Prețul pentru ediția de salon 3 fl. (7 fr. 50 bani), ear pentru ediția populară 1 fl. 50 cr. (3 fr. 50 bani) este a se trimite la editorul Revistei Ilustrate în Șoimuș (Nagy-Sajo) Transilvania. „Revista ilustrată” de pe semestrul I al anului 1898 compactată în legătură de lucș se vinde la administrația acestei foi numai cu 5 fl. ediția de salon și cea populară cu 3 fl. 50 cr.